פרשת **בהעלותך** תשפ"ב לפ"ק | גליון תתנ"ג שנה כ"ה

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

בהעלותך את הנרות

האיש יושב לו בביתו קופא מקור, סערות רוחות וגשמים בחוץ, חלונות הבית רועדים מפרצי הרוח החודרים דרך הרכיו, עד שהסערה שולטת פנימה בכל פינות חדריו, ארכבותיו דא לדא נקשן, ואין עצה אלא להדליק את האור כדי לחמם את עצמותיו היבשות.

בתוך הבית מונחים להם עצים טובים, באין ברירה אחרת בידו ניגש הוא אל המלאכה למלאות צרכו במעט עצים אלה, הצית בהם את האש אשר חיש מהר נדלקו, אך לא עלתה בהם השלהבת כראוי עקב הכמות הקטנה שבהם, וממילא לא היה בה בכדי לחמם את הבית ולגרש הקור השורר בין כתליו.

בידעו פרק בטבעה של האש, טרח ואסף מכל פינות ביתו כלים מכלים שונים על מנת לנפנף בהם על יד האש, בכדי שינשב בה הרוח וללבות את השלהבת להיות עולה יפה, וכשגם עצה זו לא הפיקה את התועלת הרצויה נשכב הוא עצמו בפישוט ידים ורגלים אצל האור, ובכל כוחו נפח בפיו אנה ואנה, ובכל זאת עדיין בוששה השלהבת מלעלות, אמר בלבו: חדא מחדא לא אתיא, ניתי חדא מתרתי, ובבת אחת נפח בפיו בכל כוחו ובשתי כפות ידיו נפנף בכלים.

באותה שעה נכנס חבירו לתוך ביתו, ומצאו שוכב על הארץ, לחייו נפוחות ואדומות מרוב יגיעה, ידיו עולות ויורדות ומנפנפות ברוח, זיעה מכסה את כל גופו, ומראהו כאחד המבוהלים והמטורפים, נעמד הלה משתומם למראה עיניו, שמא יצא חבירו מדעתו, או מחלה איומה תקפתו, חיש מהר רץ אליו וצעק לקראתו: מה לך ידידי כל הבהלה הזאת.

ענהו האיש: רצוני להעלות את שלהבת האש למען תטיב לחמם את קירות הבית, וכבר נסיתי את כל התחבולות וללא הצלחה, בשמוע חבירו דברים אלו מילא את פיו בצחוק ולעג לעומתו: שוטה שכמותך, האינך רואה כי מעטים המה העצים אשר בהם הצית את האש, עליך לקום וללקט עצים מרובים להוסיף על האש ואז תעלה השלהבת מאליה.

והנמשל מובן הוא, ההתלהבות הרוחנית זקוקה לעצי העבודה בכדי שתעלה בקרב לב האדם, ולחנם יטרח להרבות אש הקדושה בתוככי נפשו, אם לא יוסיף עצים למערכה גדרים וסייגים בתורת ה', והן הם דברי הבית אהרן זי"ע שכתב וז"ל: "שצריך להדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה, היינו שצריך לייגע עצמו בעבודות עד שתהא שלהבת עולה מאליה, כי ממילא יעלה התלהבות ולא שיכוין לזה, ולא כהחסידים השוטים המחפשים ומצפים להתלהבות, רק שצריך לעמול בעבודות, והשלהבת תעלה מאליה", עכ"ל.

תוכן העניינים

לקח טוב ..... א
דבש תמרים - לקיטת תמרים ..... ב
קדו"ש יאמר כו' ..... ג
שרגא דהורגא ..... ג
בשפתי צדיקים - לשון חכמים ..... ד
פרפראות לחכמה - דורש טוב ..... ה
חוקים להורותם ..... ז
שעשועי תורה ..... ח
לוח ההילולא ..... ט
דבר בעתו ..... י
נועם שיחתן ..... יא
למען ציון לא אחשה ..... יג
משולחן מלכים ..... יג
דברי הקודש ..... יד

אגרת פרק ג'

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לע"נ, אפשר לפנות:
להר"ר **אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש** הי"ו
052-7648437

כל הזכויות שמורות ©

הארת הצדיק שמלהיב לבבות ישראל לעבודת ה'
צריכה להעלות מאליה אף כשאינם פנים בפנים

דבר אל אהרן ואמרת אליו בהעלותך את הנרות וגו'. פירש"י: "על שם שהלהב עולה כתוב בהדלקתן לשון עליה, שצריך להדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה". **הצדיק מכונה 'כהן', אליו נאספים בני ישראל יחד באגודה שלימה והוא מלהיב לבבם לעבודת השי"ת,** אך אחר פרידתם מהצדיק נכבה ההתלהבות שהיה להם. והכתוב מלמד להצדיק שצריך כל כך להלהיב לבבות בני אדם לעבודת השי"ת, כדי אשר אף שיהיה: **'אל מול',** דהיינו מנגד מרחוק **'פני המנורה'** הוא הצדיק המאיר לכל העולם בצדקתו, **'יאירו שבעת הנרות',** היינו נשמות בני ישראל, שיהיה להם התלהבות אף אחר פרידתם מהצדיק". וזהו שאמר לאהרן "שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומטיב את הנרות הם נשמות בני ישראל" (נר ה' נשמת אדם, משלי כ. כז) להשי"ת, **"והיא מעלת קרבנו של אהרן אשר גדולה מכל קרבנות הנשיאים".**

מאור ושמש

תכלית לימוד התוה"ק שיאיר ויקדש כל הנהגת האדם

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה וגו'. פירש"י: "על שם שהלהב עולה, כתוב בהדלקתן לשון עליה, שצריך להדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה". הנה כתיב (יהושע א, ח): **"לא ימיש ספר התורה הזה מפיך והגית בו יומם ולילה",** ולכאורה, הא מן ההכרח שיבטל הרבה פעמים מלימוד התורה, וכמו שאמרו חז"ל 'יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ' וכו', וכל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטילה. ואפי' מי שתורתו אומנתו יבטל בהכרח מלימודו, שהרי האדם צריך לאכילה ושתיה ושינה וכדו'. ע"כ רומזת לנו התורה כי **"העיקר הוא בעת שילמוד התורה הקדושה ילמוד לשמה ויקשר את עצמו בהתוה"ק, ואור התורה יאיר לו הדרך אחר זה אפי' בעת שבטל מן התורה לדברים ההכרחיים".** והנה מנורה ותורה חד הם, שהרי מנורה בדרום (מנחות מו:), ו"הרוצה להחכים ידרים" (ב"ב כה:), הרי שהמנורה רומז לחכמה, וכן **"כי נר מצוה ותורה אור"** המשיל המצוה לנר, ותורה לאור. וזהו שפירש"י: **"על שם שהלהב עולה"** ר"ל **להכ התורה צריך לעלות למעלה שילמוד בדחילו ורחימו ואז פורחת היא לעילא** (תיקו"ז י, כה); **"כתיב בהדלקתן לשון 'עליה', שיצריך להדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה" שיקשר עצמו בהתורה בעת הלימוד עד שתהא שלהבת עולה מאליה אפילו בעת שהוא בטל מן התורה.**

דברי יחזקאל

העלאת ניצוץ הקדוש שבכל דבר תלוי בהנהגת האדם

בהעלותך את הנרות, ברש"י שתהיה שלהבת עולה מאליה. כי בכל דבר יש נקודה חיות מהקב"ה, רק שהכל תלוי בעבודת האדם לעורר התלהבות להטות הכל להקב"ה. **כי כפי רצון וחשק האדם, מעורר רצון בכל הדברים שכפויים תחת ידו והם ברשותו** כו'. כי מלכות שמים חל על ידו לכל הנבראים, וכל נברא נמשך בטבעו אחר מי שיוכל להמשיכו לחול עליו מלכות שמים כו'. וכשהאדם עושה מעשה לשם שמים, שכוונתו שיהיה נעשה כבוד שמים, על ידי זה מתעורר האמת, כי מצא מין את מינו וניעור. וזהו: **"בהעלותך",** כי כל דבר נקרא **'נר',** שהוא כלי לאור הדולק בו. **שיש נקודה ואור בכל דבר, והאדם יכול להעלותו במה שמכוין להיות עולה.**

שפת אמת

עיקר השגת עבודת ה' בכח המניעות והעיכובים

במראה אליו אתוודע וגו' "עיקר השגת העבדות וההתקרבות אליו ית"ש, הוא על ידי מניעות ועיכובים דווקא", כמו המראה (שפיגע"ל) שנעשה ע"י מניעה ועיכוב מן הצבע החוסם בעד הראות. וזוהי הכוונה, **'במראה'** בבחינת המראה, **'אליו אתודע'.**

תורת יחזקאל קאזמיר

עצם ההתקרבות והרצון לעבודת ה' חביב לפניו ית'

כי נתונים נתונים המה לי מתוך בני ישראל. לבאר הלשון נתונים נתונים. והנראה דרך משל ומליצה, כאשר יביאו מתנה לשר אחד פחות הערך אזי המתנה עצמה חשיב אצלו, משא"כ כשיביאו מתנה לשר גדול ואפרכס גדול המתנה גופא אינו חביב אצלו כלל, כי אפרכס גדול כמוהו כמה רבבות מדריגות שיש לו יהא חביב אצלו מתנה פחותה כזו, אך החביב אצלו הוא נדבת לבו של זה הנותן שעלה ברצונו ליתן לו מתנה. ונמצא ערך החביבות של זה השר הוא להנותן הנתינה, כלומר שעלה בדעתו ליתן לו מתנה ולא המתנה עצמה שנותן לו. וזהו גבי השי"ת ג"כ שיקרבו לוים לעבודתו ית' **מה בצע לו בהם הלא מלפניו יחילו כל יושבי תבל וכל שרפי מעלה עומדים עליו באימה וביראה לעשות רצון קונם וחפץ צורם רק חביב אצלו יתברך מה שעלה בדעתו להתקרב לעבודתו יתברך.** וזהו **'כי נתונים נתונים המה לי מתוך כו',** כי הנתינה שלהם **שעלה בדעתם שיקרבו וימסרו לעבודתו זה חשוב נתינה אצלו כנ"ל לא המתנה עצמה רק הרצון שבו שנתן מתנה זו חביב אצל הבורא.**

קדושת לוי

תורה ותפילה

זהרורי אורה מספרים הקדושים, גפרשה יפה נדרשים

לאפץ ידים בכוחות אלהיים בתורה ותפילה עמודי עולמים, הצריכים חיזוק כל הימים

תורה

כך דרכה של תורה, תגם שנקנית ביסורין, אבל 'והב בסופה'

וזה מעשה המנורה מקשה זהב עד ירכה עד פרחה מקשה היא כמראה אשר הראה ה' את משה כן עשה את המנורה. פי' **אופן למוד התורה הוא תחלתו מקשה כי כולו מוקשה ואין הדעת סובלתה וסופה ברור כזהב בלי שום פסולת.** ומפורש **'עד יריכה עד פרחה'** פי' קודם שיגיע למדרגת ירך ופרח שהם ת"ח גמורים שעושים ציצים ופרחים לתורה ונקראים נמי ירך כדכתיב [שה"ש ה'] שוקו עמודי שש, עד שלא הגיע לזה הרי היא **'מוקשה'**, ואח"כ יהי' במדרגת **'זהב'**, ואמר **'כמראה אשר הראה ה' את משה בהר' שבתחלה נתקשה בקבלת התורה ולבסוף נתנה לו במתנה כחתן לכלה** [נדרים ל"ח.] ה"נ **'כן עשה המנורה'** היא התורה כנ"ל.

חתם סופר

אופן קנין תורה, מתוך בושה, ובדחילו ורחימו, וע"ז לא יתבייש בהשגותיו בתורה בעולם העליון

אל מול פני המנורה יאירו כו', במדרש איתא משל למלך שאמר לאוהבו תדע שאצלך אני סועד כו', הכין כלי הדיוטות כשבא המלך סיבבו משרתיו מנורות של זהב נתבייש והטמין כליו כו' עד שאמר המלך פוסל אני כולם ואיני משמש רק בשלך כו' ע"ש. לפי השכל נראה כי לא טוב עשה זה האוהב כי למה לא ישתמש המלך באמת בכלי מלכות. וגם מה נולד לו שנתבייש והי' לו לידע מקודם כי המלך אינו חסר לו ורק לכבודו צוהו להכין כלי הדיוטות. ואם הי' מבין זאת ולא הטמין כליו לא הי' צריך המלך לפסול כלי מלכות. **וכן הענין בעבודת האדם לפניו ית' כי יש לו להבין שאין לו שייכות מצד עצם הפעולה רק מצד שחקב"ה אמר ונעשה רצונו. וכפי מה שנודע זה להאדם אינו מתבייש לעשה"ב, וע"ז מבקשין ולא נבוש ולא נכלם. כי האדם שמחשב עצמו ומעשיו כשבא לעלמא דקשוט ואינו מוצא לעצמו שום מציאות הוא מתבייש מאוד. אם כי עשה מעש"ט בעולם מטמין את מעשיו כמשל הנ"ל** [ואין למעשיו מציאות רק בעולמות תחתונים שאין שם התגלות כלי מלכות כמשל הנ"ל] **אבל אם הוא מלא בושה והכנעה בעוה"ז אין צריך להטמין עצמו ומעשיו בעוה"ב.** וע"ז אמרו 'אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו' כו'. וזה הענין האמור בפסוק **'אל מול פני המנורה יאירו'** שלא יצטרך המלך לפסול כלי מלכות. וזה השבח **'ויעש כן'** שלא שינה. ומסתמא בהדלקת המנורה ראה אהרן הכהן הארת המנורה העליונה כמ"ש במדרש **מנורה טהורה ירדה** כו'. ובמ"א אמרו במד' שנעשה המנורה מעצמה. ובמ"א אמר שבצלאל עשאה ומסתמא הכל אמת. **וזו המנורה היתה הכנה להתגלות נרות המנורה הטהורה. והגם כי אהרן ראה זאת לא נשתנה ולא נתבייש ועשה את שלו ולא הוצרך המלך לפסול מנורת המלכות** כמשל הנ"ל:

שפת אמת

תפלה

צריך להרוג את היצה"ר המעלה זכר החטאים בתפילה

הרגני נא הרג אם מצאתי חן בעיניך ואל אראה ברעתי. חז"ל דרשו (ב"ב י"ז) שדוד המלך הרגו ליצר הרע, ואין הכונה שהרגו ממש שהרי מלאך הוא ואי אפשר להרגו, רק הכונה שהעבירו מאומנתו שהיה מסית אותו. וכן הוא בכל צדיק וצדיק שהורגו ליצה"ר, היינו שמעבירו שלא להסיתו והנה **היצה"ר כשאינו יכול לו לאדם אזי משנה הוא אומנתו "ונעשה מוכיח להצדיק תמיד, ומראה לו תמיד חסרונות, ואיך שמעשיו אינו עולין כהוגן, וכוונתו בזה למען יבוש הצדיק ויירא מלהתפלל".** וזהו שהתפלל משה: "הרגני נא הרג" קראו ליצה"ר 'הרג' [שאותיות הכתיב 'הרג' נקרא גם בניקוד 'הרוג', ע"ד 'בא הרוג' ברגליו' (ב"ק עד.)] **שהרי הרגתיו כבר, רק שנהפך עלי למוכיח ומראה בי חסרונות כדי שאיבוש ואירא מלהתפלל לפניך, לכן הנני נקדים תפילה לתפילתי 'הרגהו' נא אתה** [ו'הרגני' יתפרש 'הרוג אותי בשבילי'] כדי שאוכל להתפלל לפניך בלב שלם; **"ואל אראה ברעתי"** שלא יפריעוני כעת מה שחטאתי מלהתפלל לפניך.

נועם אלימלך

(דה"ק הובאו בספה"ק 'לקוטי מהרי"ל' פר' שמיני, 'משמרת איתמר' כי תצא, 'אמרי נועם' פר' מצורע. ועד"ז מתאמרא משמי' דהרה"ק העצטע"צ ז"ע אשר בשעה שעומד להתפלל מוהל לעצמו אז לפי שעה כל עוונותיו, כי בלאו הכי לא קם רוח בקרבו להתפלל כראוי)

ההכנה לתפילה יקר וחביב אצל הקב"ה, וע"ז ממשיכין אור הקדושה מאור א"ס ע"י בשעת מעשה העבודה

במדרש למה נסמכה פרשת מנורה לפרשת נשיאים, לפי שכשראה אהרן חנוכת הנשיאים חלשה דעתו כו', אמר לו הקב"ה חייך שלך גדול משלהם שאתה מדליק ומטיב את הנרות ערב ובוקר וכו'. (וצ"ב אמרי נחה דעתו דיקא בזה). **אך הנה בעבודת הבורא ית' בתורה ומצות צריך להיות מתחילה קודם כל דבר בחינת הכנה, היינו שראשית דבר יתחיל לחשוב במחשבתו לקיים המצוה או לעסוק בתורה ותפלה, ובאתערותא דלתתא איתער אתערותא דלעילא ויסייעו אותו מן השמים להוציא מחשבתו מכח אל הפועל לקיימה בבחינת מעשה, וזאת ההכנה יקרה וחביבה היא מאוד לפני המקום ב"ה, שעל ידי אמצעות ההכנה ממשיך אור הקדושה מאור אין סוף ב"ה על ידי מעשה המצות ומעשים טובים ונתקרב למקור הקדושה.** והנה חנוכת הנשיאים היה בחינת ראשית והתחלת עבודה כדי להמשיך על ידה בחינת קדושה והשראת השכינה במשכן ע"י הקרבנות שהקריבו, וע"כ לא הניח דעתו של אהרן בכל הקרבנות שהיה מקריב וגורם להמשכת קדושה עליונה, מחמת שזה הוא לא מחמת הכנתו רק ע"י הכנת אחרים שעשו מזבח. **ואמר לו הקב"ה שלך גדול משלהם, שאתה מדליק ומטיב את הנרות, ובזה הניח דעתו, כי אחז"ל שמתחילת ההכנה עד גמר המעשה היה הכל מחמתו שלא היה כלל מעשה אחרים בהמנורה רק שנעשית מאליה.**

בת עין

והאיש משה עניו מאוד מכל האדם וגו' אם יהיה נבואכם וגו' לא כן עבדי משה וגו. ויובן דהנה מה שהקב"ה מנבא אינו לפי כבודו אלא מכח ענוותנותו, והנה ידוע כי במדה שאדם מודד מודדין לו א"כ לפי רוב הענוה שיש באדם כן הקב"ה מתנהג עמו בבחיי ענוה להשרות שכינתו עליו, וע"כ אמרו אין השכינה שורה אלא על עניו, וידוע מה שמפרשין והאיש משה עניו מאוד כי דוד המלך ע"ה אמר ואנכי תולעת ולא איש, דעכ"פ היה בעיניו נחשב לבע"ח, יתר על זה אמר אברהם אבינו ע"ה ואנכי עפר ואפר שעכ"פ החזיק עצמו ליש, אמנם עולה על כולם מרע"ה שלא החזיק עצמו למציאות כלל שאמר ואנחנו מה, והנה הפסוק בא כאן להודיע מדרגת נבואתו של מרע"ה עד אין ערוך אליו בכל הנביאים והוא אב לכל הנביאים, ולכאורה יש לחבין האיך זכה לכל זה, ע"כ הקדים והאיש משה עניו מאד מכל האדם, ריל אפיי מאין וע"כ זכה לנבואה יתירה בחיי פא"פ אדבר בו, מה שלא זכו בה שאר הנביאים.

(ישמח משה)

☆

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות. ובמדרש זשי"ה יראו את הי קדושיו כי אין מחסור ליראיו, ונראה כי איתא בזוהר דכל מילי דקדושה צריך הכנה והזמנה ומזה הטעם אנו אומרים קודם כל מצוה הריני מוכן ומזומן לקיים מצוה פלונית או הריני מזמן את פי להודות וכו' כי צריך להכין ולהזמין את עצמו או את פיו למילי דקדושה, וזשי"ה רשיי מעלה היה לפני המנורה שעליה הכהן היה עומד, כי הכהן היה יכול להדליק גם בעמדו למטה בקרקע אך מכל מקום היה אותה מעלה לעלות מקודם עליה ולעמוד ולהתבונן שם בכוונת קדושת המצוה שזה הכנה לגוף ההדלקה, ומדוקדק הלשון שעליה הכהן עומד לשון עמידה ועכבה טרם יתחיל להדליק

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבותי"ק עצי התמרים

בענין אכילת הדגים בשב"ק, וברכה מיוחדת על סעודת שבת

אם את כל דגי הים יאסף להם ומצא להם. שמעתי בשם דו"ז הרה"ק מדינוב זי"ע בעל הנותן אמרי שפר (עה"ת ומועדים) שהיה דרכו לאכול דגים בשבת שחרית בעת הקידוש (אשר אבותיו הק' זי"ע לא נהגו כן, רק אכלו דגים בעת הסעודה דעתיקא קדישא כמנהגינו), והוא חידש זאת ואמר הטעם **כיון שמהדרים כל כך אחרי הדגים בשבת קודש, והוא ענין גדול כל כך, ועם כל זה אין מברכין עליהם מעולם כיון שהם דברים הבאים בתוך הסעודה, ואוכלים אותם באמצע הסעודה ואין צריכין ברכה, על כן אכל אותם לאחר הקידוש בשחרית כדי שיברך עליהם שהכל** עכדה"ק, ואיהו לגרמי' הוא דעביד מרוב קדושתו וחסידתו.

אמנם לענ"ד נכון מנהגינו מאבותינו הקדושים זי"ע (ואשר היו גם אבותיו וזקניו) לאכול הדגים רק בתוך הסעודה, ואם כדי שיברכו עליהם, הנה נודע מהאריז"ל כי נשמת הצדיקים שצריכין איזה תיקון מגולגלים בדגים. **ועיין בספר ישמח משה** (פ' וירא) **עה"כ ויקח חמאה וחלב,** [וז"ל: **ויקח חמאה וחלב ובן הבקר** וגו'. **שאלני מורי הצדיק וקדוש מהרי"י מלובלין זלה"ה, מאי טעמא לא נזכר בתורה הק' בסעודת המלאכים דגים,** וכן ויזבח יעקב בקר (וישלח לא נד), ובדברי רז"ל נזכר בשר ודגים. והשבתי, לפי שעיקר הסעודה להעלות ניצוצות ולתקן גלגולים, והנה איתא בכתבי האר"י (כנפי יונה ח"ב סי' ק"ד) דרוב צדיקים מגולגלים בדגים, והיינו ודאי צדיקים קטנים, אבל הצדיקים הגדולים אין צריכין לשום תיקון, **ואז בימי אברהם לא היו רק הצדיקים הגדולים הנזכרים בתורה. וקלסהו מאד**] וכו' עי"ש.

ועיין בבני יששכר (מאמר ברכות שבת אות נ) מה ששקיל וטרי הרבה ע"ד הרמ"ע זצ"ל שבירכו על המן כיון שהוא לחם אבירים, ואין צריכין תיקון הנצוצין להפרידם מן הפסולת, על כן אין צריכין ברכה כלל בימות החול, רק בימות השבת דעתו ז"ל (בדרך אפשר) **שהיו מברכין 'אשר קדשנו במצוותיו וצונו על אכילת שבת' היינו על הסעודה,** אבל לא שום ברכה על המן בעצמו כנזכר ע"כ.

לפי זה שפיר מנהגינו הנ"ל להראות שאין צריכין ברכה בפרטות על הדגים, וכיון שמברכים בסעודה המוציא לחם מן הארץ, ואם כן על ידי הדגים אנו מראים בזה מעלתן כיון שרוב נשמת הצדיקים כנ"ל מגולגלים בהם, ואותן אין צריכין תיקון גדול לבררן מתוך הפסולת כנ"ל, שאין צריכין ברכה בפני עצמן על **הדגים רק במחשבה אתברירו מה שחושבים לכבוד וענג שבת, ומה טוב כונות פנימיות יותר ולפי מעלת נשמות הצדיקים זהו תיקונם די לפי ערך מעלתן, ואין צריכין מעשה מיוחד וגם לא דיבור** (הברכה בפנ"ע) כנזכר.

דברי תורה (להרה"ק ממונקאטש זצ"ל, מהדו' ג' אות ט)

ואחי"כ מטיב, והנה נודע דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא אבל על מה שהכין א"ע להמצוה ע"ז איכא שכר, ובזה יובן המדרש כי ממה שנאמר בהעלותך כפירש"י מעלה היתה לפני המנורה שעליה היתה הכהן עומד וכוי מוכח שצרך הכנה למצוה ועז"א יראו את הי קדושיו פי' מזומניו היינו שמזמינים א"ע קודם המצוה, כי אין מחסור ליראיו ודורשי הי לא יחסרו כל טוב כי מכח הכנה למצוה איכא שכר מצוה בהאי עלמא.

(ויטב לב)

☆

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות. ויתבאר דהנה הצדיק המוכיח את העם ומנהלם בדרך התורה ויראה המעלה את הנרות הם נשמות ישראל הקדושים צריך לבקש עליהם להשפיע עליהם שפע ברכה והצלחה כי אמרו אם אין קמח אין תורה וע"ז יוכלו לעבוד את הי בלב טהור וברוח נכון, וז"ש הרוצה שיחכים ידרים ושיעשיר יצפין וסי' שלחן בצפון ומנורה בדרום, דהמנורה מרמזת לחכמת התורה נר הי ושלחן בצפון כי מצפון זהב יאתה, והנה הרוצה להחכים בחכמת התורה צריך ג"כ שלא יחסר לו טרף שלא יגיע לו ביטול תורה מחוסר כל, וז"ש וסי' שלחן בצפון ומנורה בדרום דמי שעוסק בחכמת התורה צריך שיהיי ג"כ מה שעומד נגד המנורה דהיינו בצפון שהיא שלחן המרמז לפרנסה, וזהו כוונת הפסוק בהעלותך את הנרות, כשתרצה להעלות נשמת ישראל נר הי נשמת אדם להדריכם בדרך התורה, צריך לדאוג עליהם שיהיי אל מול פני המנורה, דהיינו שלחן בצפון שהיא מול המנורה העומדת בדרום להשפיע עליהם שפע ברכה, ואז יאירו שבעת הנרות שיהיי אור התורה בתכלית השלימות.

(קדושת יו"ט)

☆

ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרותיה וכו' ופירשיי להגיד שבחו של אהרן שלא שינה. ואפי"ל דהנה במדי תנחומא (הובא ברשיי) כתבו דכוונת ציווי התורה אל מול פני המנורה יאירו זי הנרות היתה שכל הזי נרות יהיו מטין לצד הנר האמצעי, כדי שלא יאמרו שמא לאורה הוא צריך, אך לכאורה יש להעיר ע"ז, דהלא ידע שא"א להטות השלהבת בעצמה לצד האמצעי, דרק הפתילה יהא נוטה לשם ולא האש, כי טבע האש שהשלהבת עולה למעלה ודולקת ישר, וא"כ הרי לא נתקיים מה שציוה השי"ת אל מול פני המנורה יאירו זי הנרות ועדיין יבואו למימר שמא לאורה הוא צריך, ולזה מודיענו הכי דאהרן קדוש הי בגודל תשוקתו לקיים מצות השי"ת הועיל בכח קדושתו שלא כדרך טבע האש שגם השלהבת יהא נוטה לצד האמצעי בדרך נס, וזהו מש"כ רשיז"ל להגיד שבחו של אהרן שבגודל שבחו הועיל שלא שינה בין הפתילה להשלהבת אלא שניהם היו נוטים כאחד אל מול פני האמצעי, וזהו שבחו.

(ברך משה)

☆

ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרותיה וכו' ופירשיי להגיד שבחו של אהרן שלא שינה. וי"ל בהקדם מה שמבואר בספרן של צדיקים עה"פ (ירמי' די) נירו לכם ניר ואל תזרעו אל הקוצים, דכמו שצריך האדם לנקות השדה מהקוצים קודם שחורש וזורע כמו"כ קודם שמקיים מצוות הי צריך לנקות את עצמו מכל פגם חטא, דאל"ה הוי כזורע אל הקוצים ובאים החיצונים וחוטפים ממנו המצות שעשה, והאריכו בספה"ק למצוא עצות איך מצאנו ידינו ורגלינו בביהמ"ד מבלי שנוסיף כח להסט"א חיו בהמצוות ומעש"ט, ובקדושת יו"ט (משפטים) נתן עצה ע"י נתינת צדקה ע"י"ש, ובדברי יואל (בא) נתן עצה אחרת ע"י צירוף לצדיקי אמת באמירת לשם יחוד בשם כל ישראל, ע"י"ש, אמנם זה פשוט וברור שהצדיק במעשיו שהיי נזהר מכל פגם ואשמה, המצות שעושה עולים מאליו לרצון לאדון הכל, ואינו נצרך לשנות קיום מצוותו בשם עצה, וע"ז קאמר ויעש כן אהרן קדישא ופירשיי מגיד שבחו של אהרן שבגודל קדושתו שלא היי בו שום שמץ חטא ועון, שלא שינה פי' שלא היי צריך לשנות קיום המצוות עם עצות ותחבולות שונות להנצל מהסט"א כי קיום מצוותיו בקדושה ובטהרה הועיל לו שיעלו לרצון לפני אדון הכל.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות יה"ק עצי התמרים

כיון שמודים אנו שחטאנו בסכלות ושטות, עבור על פשעינו

ויאמר אהרן אל משה בי אדני אל נא תשת עלינו חטאת אשר נואלנו ואשר חטאנו. שמעתי מכ"ק ש"ב אדמו"ר **הגאון הקדוש מסאטמאר** (שליט"א) [זללה"ה] ששמע מחסיד אחד ששמע מכ"ק זקיני **הגאון הקדוש בעל "יטב לב** זללה"ה שפירש בפרשת בהעלותך **"אל נא תשת עלינו חטאת אשר נואלנו ואשר חטאנו"**, דתיבת **'אשר נואלנו'** מיותר לכאורה, אך בא להצדיק אותנו, שאף שהאמת הוא שחטאנו, אכן לא עשינו זאת בחכמה, דאין אדם חוטא אא"כ נכנס בו רוח שטות, וז"ש **אל נא תשת עלינו חטאת, והטעם אשר נואלנו שאנחנו מודים שעשינו בסכלות וטפשות** עכדה"ק.

זר זהב

פנינים מתורתן של רבני ר"ה ק בעל דברי יואל זי"ע
מספר "קדושת יואל" אשר על מכבש הדפוס

נמסר לנו בתשו"ח ע"י מערכת "ליקוטי אורה"

דבר אל אהרן ואמרת אליו בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות (ח ג). פירש"י שלשה המזרחיים פונים למול האמצעי וכו', וכן שלשה המערביים לשני הפתילות למול האמצעי. ומקשו המפרשים למה כן היה לו לומר יאירו שבעת הנרות, להע גר האמצעי אינו פונה לשום לד. ועוד יש לדקדק, להע כוונתו מבוארת שהנרות יהו גבד גר האמצעי, אם כן היה לו לומר אל מול פני הנ"ר יאירו, כי מלשון אל מול פני המנור"ה משמע דקאי על גוף המנורה.

ויש לפרש בדרך רמז, כי הנרות רומזים אל התורה כדכתיב (משלי ו כג) כי נר מצוה ותורה אור, אמנם כדי שיהיה קיום לתורה, צריכים לזה מחזיקי תורה, וכהע לשון נמדרש (ויק"ר פכ"ה ס"ק) עץ חיים היא למחזיקים בה (משלי ג יח), אילו נאמר עץ חיים היא לעמלים בה לא היתה תקומה לשונאי ישראל, אלא למחזיקים. ולפי זה יש לומר כי הנרות רומזים לעומדי התורה, והמנורה גופה רומזת להמחזיקים בה, וכמו שהמנורה היא מחזיק הנרות שבמוכה.

ולזה ירמוז הכתוב, אל מול פני המנור"ה יאירו שבעת הנרות, היינו שבכח התורה הרמוזה בשבעת הנרות, אם יתנהגו כשורה על דרך התורה, ימשכו השפעות טובות למחזיקי התורה הרמוזים בהמנורה.

דרשה א' בהעלותך תשכ"ו

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות (ח ג). יש לדייק למה פתח הכתוב בלשון נוכח בהעלות"ך את הנרות, וסיים בלשון נסתר יאיר"ו שבעת הנרות, ולא סיים גם כן בלשון נוכח תאי"ר שבעת הנרות.

ויש לומר להרי הכתוב אומר אל מול פני המנורה יאירו, והיינו שהנרות יהיו אל מול פני המנורה בדיוק, אם כן הוצרכו לשמש בדקדוק רב שיהיו אל מול פני המנורה ממש, והרי דבר זה אי אפשר לאדם לשמש, כי אין בידי אדם לשמש דברים כאלו (ע" מוס' סוכה טו: ד"ה והא אפשר לשמש), רק בכח סייעתא עילאה היו עושים כן בשמוש כראוי. על כן אמר אל מול פני המנורה יאיר"ו שבעת הנרות בלשון נסתר, והיינו שיאירו מאליהם בשמוש בכח עזרתו ממעל.

דרשה פ' בהעלותך תשי"ט בעיר לאנדאן יצ"ו

ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרותיה (ח ג). פירש"י להגיד שבחו של אהרן שלא שינה. והקושיא מפורסמת מאי קלקל לעתך שאהרן קדוש ה' יאמר דבר ממה שלוהו ה'.

ונראה לפרש על פי מה לשיטת בזוה"ק (תומר דף פח.) שבעת הקנ"ה ביום הראשון אור גדול ובהיר בשמקים, שהיה אדם הראשון צופה ומביט בו מסוף העולם ועד סופו, אך כיון שראה הקנ"ה שעתידים רשעים לעמוד בעולם, גנזו לצדיקים לעתיד לבא. ועל פי זה ניחלו (זוה"ק השמטות מ"ש רסד. ספר הבהיר אות קנ) הע לכתיב (בראשית פ ג) ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור, ולא נאמר ויהי כן כמו שנאמר בשאר הנבראים, כיון שאור ההוא גנז הקנ"ה לעתיד לבא ולא נתקיים, לפיכך לא כתיב ביה ויהי כן.

ובזה יש לפרש דברי הכתוב ויעש כ"ן אהרן, כי אהרן כהנ קדישא כשהליק המנורה, תיקן ה"כן" שחסר, דבלדקתו וקדושתו המשיך האור הגנוז אל המנורה. וזהו שפירש"י להגיד שבחו של אהרן שלא שינה, כלומר שגרם שלא יצטרך לשנות מהאור הראשון.

ליל ש"ק בהעלותך תשכ"ד

ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרותיה כאשר צוה ה' את משה (ח ג). פירש"י להגיד שבחו של אהרן שלא שינה. וכבר תמהו המפרשים מהו השבח הזה שלא שינה אהרן ממצות

הצורך, דמי קא סלקא דעתך שיצטרך להרן תלויה מציווי השי"ת.

ונראה לפרש על דרך דלמדינן בגמרא (ברכות נה.) בגלגל על סם מכמתו נקרא, בשעה שאמר ה' הקב"ה למשה לך אמור לו לגגלגל עמה לי משקה חרון וכליס, הלך משה והפך ואמר לו עשה חרון וכליס ומשכון, אמר לו, משה רבינו, מנהגו של עולם שום בונה בית ואחר כך מכניס למוכו כלים, ואתה אומר עשה לי חרון וכליס ומשכון, כלים שאני עושה להיכן אכניסם, אמר לך אמר לך הקב"ה עשה משכן חרון וכליס, אמר לו אמש בגל של חיים וידעת, ע"כ. מבואר מזה כי בגלגל כיוון מדעת עצמו חופן בניית המשכן. ובדרך זה יש לומר לענין אהרן הכהן, דיתכן שעוד קודם שאמר לו משה ציווי השי"ת בענין הלקח המטורה, כבר כיוון אהרן בהגיע קדיפת מדעת עצמו מצות הלקח המטורה בפרטיה ודקדוקיה.

ובזה יתבאר מאמר הכתוב, ויעש כן אהרן אל מול פני המטורה העלה גרומיה עוד קודם שנזה עותו משה על כך מפי הגבורה, וכבר מצז קייס עותה ממש בחופן משר נזה ה' את משה אחר כך. ועל זה כתב רש"י להגיד שבחו של אהרן שלא שינה, רצה לומר שלא היה שום שינוי והבדל בפרטי הלקח המטורה, בין החופן שהשיגו אהרן מדעתו לבין החופן שאמר לו משה אחר כך מפי הגבורה.

דרשה פ' בהעלותך תשי"ט בעיר לאנדאן יצ"ו

ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו (ט ב). בפ' פסחים (דף סו.) תנו רבנן הלכה זו נתעלמה מבני בתירא, פעם אחת אל מרבעה עשר להיות בשבת, שכחו ולא ידעו אם פסח דוחה את השבת אם לאו וכו', אמר להם (הלל הבבלי) נאמר מועדו בפסח ונאמר מועדו בתמיד (במדבר כח ב), מה מועדו האמור בתמיד דוחה את השבת, אף מועדו האמור בפסח דוחה את השבת, ועוד קל וחומר הוא, ומה תמיד שאין עונש כרת דוחה את השבת, פסח שעונש כרת עליו אינו דין שידוחה את השבת. ויש לדקדק בכפל הלשון שכחו ולא ידעו אם פסח דוחה את השבת.

ונראה לפרש על פי המבואר שם בגמרא, דאין מדם דן גזירה שוה מעצמו אלא אם כן קבלו מרבו, אבל קל וחומר מדם דן מעצמו. ובכן כיון דהך דינא דקרבן פסח דוחה את השבת יליפינן בין מגזירה שוה ממועדו ובין מקל וחומר מממיד, לזה דקדקו ואמרו שכחו ולא ידעו, היינו שאכתו מה שקבלו מרבותיהם לילפינן אותו מגזירה שוה למועדו, וגם לא ידעו למידרש מדעת עצמם קל וחומר הנזכר.

דרשה שב"ק בהעלותך ת"ש בק"ק טעטש יצ"ו

ויאמר אל נא תעזוב אותנו כי על כן ידעת חנותנו במדבר והיית לנו לעינים (י לא). הקשו הרשבונים (ע' רמב"ן ר"פ יתרו) להכת מבואר שביקש משה מחותנו שילמד עמהם, ובפ' יתרו (יח כז) מפורש להדיא וישלח משה את חותנו וילך לו אל ארצו, אם כן לכאורה סותרין המקראות זה את זה.

אמנם יתכן לומר שלא היה סתירה ביניהם, כי בתחת וישלח משה את חותנו וילך לו אל ארצו, ומה שביקש משה רבינו אל נא תעזוב חותנו, אין המכוון שלא יעזוב חותם בפועל, אלא שלא יעזוב את התקשרותו בעבת ה', כי גם כשילך לו אל ארצו יאחז בדבקותו בעבת ה'.

דרשה פ' בהעלותך תשי"ט בעיר לאנדאן יצ"ו

ויהי בנסוע הארון ויאמר משה קומה ה' ויפוצו אויביך וינוסו משנאיך מפניך (י לה). פירש"י ויפוצו אויביך, המכושפין, וינוסו משנאיך, אלו הרודפים. ולכאורה יש לעיין למה ביקש משה רבינו בתפלתו רק ויפוצו אויביך וינוסו משנאיך, והלא יותר היה לו לבקש שיאבדו האויבים והשונאים לגמרי, ולא יהיו הרשעים בעולם כלל.

אך הענין הוא, שכל העמדת העולם הזה הוא בחופן שיהיה טוב ורע דייקא, כי זה לעומת זה עשה אלהים, וכל זמן שיהא גודרים יהא פורצים (תגיגה ה:), אבל אם יאבדו האויבים והשונאים לגמרי, תתבטל הבחירה וכל עבודת העולם הזה, על כן אי אפשר להיות אויבי האויבים והשונאים לגמרי, ולכן לא התפלל משה רבינו על זה, אלא שלא יהיה להם שליטה על בני ישראל, אבל כל ימי העולם עד ביאת המשיח תהיה תמיד לדיקים ורשעים, ולא יחתך הרע לגמרי עד בוא יום ה' הגדול במהרה בימינו.

דרשה פ' בהעלותך תשי"ט בעיר לאנדאן יצ"ו

סיפורי צדיקים, גבורות הפסוקים
הפלאים זיו ונוגה מפיקים

ותשקע האש

פע"א נסע הרה"ק ר' יצחק אייזיק מקאלוב לשב"ק לכפר אחד הסמוך לעירו, בשעת קבלת שבת נשמע פתאום קול כי נפלה דליקה בתוך התבואות של בעל הבית שהתאכסן אצלו הצדיק, כשרצה בעל הבית לצאת ולהתעסק בהצלת הונו ורכושו, תפסו הרה"ק בידו ואמר לו: עמוד! אספר לך מעשה, הרבי ר' זושא מאניפאלי כשהי' משרת אצל רבו המגיד הק' ממעזריטש, ואמר תהלים סמוך לקבלת שבת בהתלהבות גדולה, נשמע קול המון שנפלה דליקה בתוך הבית מסיבת גודל חום האש הבוער בתנור, ובאשר ר' זושא היה מסיק העצים בתוך התנור התחילו לצעוק אליו: זושא, הנה בוער! ור' זושא המשיך באמירת תהלים עוד ביתר התלהבות, והאש בוערת והולכת, וצעקו אליו פעם שני' ושלישית, זושא, זושא! הנה בוער! השיב להם ר' זושא: ואם בוער מה בכך, הלא כתיב "ותשקע האש", ותיכף אז נשקעה האש, כך – סיים הרה"ק מקאלוב – גם אני אומר: כתוב בתורה "ותשקע האש", ואכן מיד נשקעה האש ומצאו אח"כ כי בתוך אוצר התבואה נתהווה כמו בור עמוק סביבותיו אשר שם נשקעה האש.

אספה לי שבעים איש מזקני ישראל

בעיר הסמוכה לבריסק פרצה פעם מחלוקת סביב הרבנות שנתפנה שם, וקמו שני מחנות שכל אחד הביא לעצמו רב משלו, נתלקחה והלכה אש המחלוקת והקיפה את העיר כולה, והשכיחה מלב הבריות את כל שאר הדאגות, אף את דאגת הפרנסה, יום אחד איקלע הגאון רבי יאשע בער מבריסק לעיר זו משראה את אנשי העיר שקועים ראשם ורובם בפרשת הרבנות ואין להם עול הפרנסה, אמר להם הגרי"ב שעכשיו נתיישבה לו מפני מה אמר הקב"ה פתאום אל משה לאחר פרשת המן והשליו "אספה לי שבעים איש" שלכאורה מה שייך זה למחלוקת שהיתה לפניו, אבל עכשיו נתחוור לי שכשראה הקב"ה את ישראל מריבים על הפרנסה - המן והשליו - אמר למשה "אספה לי שבעים איש מזקני ישראל ולקחת אותם אל אוהל מועד והתייצבו שם עמך" דהיינו עשה נא רשימה של שבעים רבנים ותראה את הרעש שיקום מזה ואיך שבבת אחת ישכחו את דאגת הפרנסה את המן ואת השליו ואת כל שאר הדאגות הרובצות עליהם.

הרק אך במשה דיבר ה'

בעיר קעשינוב היה אחד מחסידי הרה"ק ר' יצחק מסקווירא זצוק"ל שהיה חולה מסוכן רח"ל והרופאים אמרו נואש כי יש לו המחלה המרה ל"ע שהיו קוראים בלשונם "ראַק" והיה הולך וכחוש מאוד כידוע מחולי הזה, ונסע לסקווירא על שב"ק פרשת בהעלותך, (כי היה מרגלא בפי החסידים שכשנוסעים על שבת אחרי שבועות הוא כמו שנוסעים על חג השבועות, שהיו אומרים "שבת נאך שבועות", פי' השבת אחר שבועות הוא עוד שבועות), והגיש פתקא דרחמי להרה"ק ובכה לפניו מאוד וסיפר לו כי הרופאים אומרים נואש כי חולי זה אי אפשר להרפא וביקש מלפניו שיבקש עליו רחמים, וקרא הרה"ק את הפתקא ואמר לו: מה אומרים הרופאים שזה "ראַק" הלא מקרא מלא הוא בפרשתן, "הר"ק אך במשה דיבר ה'" ומשמעו כך, חולי של "ראַק", אך במשה הוא, שזה שייך לצדיק הדור לרפאותו, כך דיבר ה', ע"ד ישלח דברו וירפאם, והמתין כרגע ואמר: "הלא גם בנו דיבר וישמע ה'", ואמר לו סע לביתך וה' ישלח לך רפואה שלימה מן השמים, וכן היה שהאיש נתרפא לגמרי.

(מובא בס' משלי הצדיקים בשם בעל המעשה שסיפרו כעבור עשרים שנה מאז והי' בריא ושלם בכל גופו)

לשון חכמים

לשון חכמים צדק ומישרים, בדרך צחות ומליצה נאמרים

והאיש משה עניו מאוד וגו' ויאמר ה' פתאום וגו'. סיפר הרה"ק רבי נחום מטשרנאביל ז"ל שאדם אחד הרע לו מאד, ואח"כ התחיל לירד מנכסיו והוצרך לפייס את רבי נחום ז"ל, וכמה פעמים היה מפייסו והיה משיב לו: כמו שאתה מפייסני כך אני מוחל לך, עד שפעם אחת מחל לו בלב שלם והתחיל להתפלל בעדו, וכל מה שהיה מתפלל בעדו יותר היה האיש הנ"ל מחוסר לחם יותר ביסורין ודלות ר"ל וכר. ואמר הוא ז"ל אני לא הייתי חייב בדבר הזה כלום, שהתפללתי בעדו בלב שלם. אך שזה גרוע יותר כשהצדיק מוחל על עלבונו בכל לבו אז השי"ת תובע עלבונו. ולכך כתיב **'והאיש משה עניו מאד'** ולא הרגיש בזיונו, ולכך תבע השי"ת נקמתו. [והיינו שאמר הכתוב אחר כך **'ויחר אף ה' בם'** היינו כיון שהצדיק לא דקדק עוד במידותיו, התחילו להפרע מהם מן השמים רח"ל].

אמרי פנחס

ויען יהושע בן נון משרת משה מבחוריו. פי' רשב"ם עה"ת 'מבחוריו' היינו מימי נעוריו עיי"ש. י"ל בדרך הלצה, דהנה גם בזמנינו נמצאו מתקדשים ומתטהרים, אמנם החילוק שבין הדורות שלפנינו לדורות של עכשיו, דבזמן שלפנינו הרבה סיגופים ותעניות היו עושין טרם שהגיעו למדריגת חסיד, ועכשיו בזמנינו בן לילה אחת נעשה רבי, והנה אלדד ומידד היו מתנבאים במחנה ומקודם לא נודעו כלל, **ולזה יהושע שהי' משרת משה מבחוריו והכיר אותו מנעוריו הי' כועס שהוא ידע מה שהיה משה רבינו עושה טרם שנעשה נביא,** ודו"ק.

דברי שאול

ויעש כן אהרן, ופירש"י להגיד שבחו של אהרן שלא שינה, וצ"ב, וי"ל בהקדם דברי הילקוט עה"פ לא כן הרשעים וכו' על כן לא יקומו רשעים במשפט וכו' אמר ר' יודן אמר הקב"ה לרשעים אני בראתי העולם ב"כן" שנאמר ויהי כן ואתם אומרים לא כן שנאמר ולב כסילים לא כן, חייכם על כן לא יקומו רשעים במשפט והדברים מופלאים, ויש לפרשו ע"פ המובא בשם המדרש בפסוק ויאמר אלקים יהי אור בכל העשיות נאמר בהם ויהי כן וכאן לא נאמר ויהי כאן מפני הרשעים שלא זכו באור ההוא של מעלה וגנזו לצדיקים לעתדי לבוא ע"ש, ולפי זה מבואר המדרש הנ"ל כמין חומר אני בראתי את העולם בכן היינו שנאמר בכל העשיות ויהי כן ורציתי לברא כל העולם בכן ואף ביום הראשון בבריאת האור אבל אתם הרשעים אומרים לא כן פי' שבגלל הרשעים לא נאמר בבריאת האור ויהי כן כיון שגנז האור ההוא על כן לא יקומו רשעים במשפט היינו לעתיד לבוא שאז יהי' המשפט אז לא תהיה תקומה לרשעים כיון שאז יהי' האור הגנוז וכיון שגנזו לצדיקים לא יהי' להם רשות להשתמש בו, ואיתא בספרים הקדושים שאהרן הכהן ע"י הדלקת הנרות משך האור הגנוז לביהמ"ק ולפי"ז יובן דברי רשי"ל דהנה הקב"ה הוכרח לשנות רצונו בגלל הרשעים ולגנוז האור וזה שינוי במעשה בראשית אבל אהרן הכהן ע"י הדלקת המנורה ויעש "כן" אהרן שהוא המשיך האור הגנוז לביהמ"ק ועשה בזה שיוכלו לכתוב "ויהי כן" גם ביום הראשון וזה שבחו של אהרן שלא שינה רצון השי"ת בעת בריאת העולם אלא השפיע האור הגנוז בעולם. (חנוכת התורה)

ויצעק משה אל ה' לאמר. וברש"י אי' מה ת"ל לאמר א"ל השיבני אם אתה מרפא אותה אם לאו, והקשו המפו' הלא אי' במשנה (ברכות פ"ה מ"ה) "אמרו עליו על רבי חנינא בן דוסא כשהיה מתפלל על החולים ואומר זה חי וזה מת, אמרו לו מנין אתה יודע, אמר להם אם שגורה תפילתי בפי יודע אני שהוא מקובל, ואם לאו יודע אני שהוא מטורף" וא"כ למה הוצרך משה לבקש מהשי"ת השיבני אם תרפא אותה הי"ל לראות בתפילתו אם שגורה אם לאו, ותירצו דבתפלה קצרה כזאת "אל נא רפא נא לה" לא שייך שיגור תפלה. והנה רש"י הקשה מפני מה לא האריך בתפילה, כדי שלא יאמרו ישראל על אחותו הוא מאריך בתפילה אבל בשבילנו אינו מאריך בתפילה, נמצא שמפני קירבת המשפחה בין משה למרים לא הי' יכול להאריך בתפילה, וממילא לא היה יכול לדעת לפי שיגור תפילתו בפיו אם תתרפא או לא, אלא הי' צריך לבקש מה' שיודיעו זאת, והנה בגמ' אי' (שם) מנין אם שגורה תפילתו בפיו מקובל שנאמר (ישע' נ"ז, י"ט) בורא ניב שפתים שלום, ובזה יל"פ מאמה"כ "בורא ניב שפתים" דכאשר שגורה תפילתו בפיו אזי "שלום" שיכול לדעת שהתקבלה תפילתו ושלום לחולה שעבורו התפלל, אך אימתי "לרחוק" כלומר כשמתפלל על אדם רחוק ויכול להאריך בתפילתו, אבל "ולקרוב" דכאשר תפילתו היא על אדם קרוב, כתפילת משה על מרים אחותו, שאז צריך לקצר כדי שלא יאמרו על אחותו מאריך, אז "אמר ה' ורפאתיו" שצריך לבקש מה' שיודיעו אם הוא מרפא אותה. (סייעתא דשמיא)

דורש טוב

למה נגרע לבלתי הקריב וגו' **בתוך בני ישראל, ויאמר אליהם משה עמדו ואשמעה מה יצוה ד' לכם. וקשה** תיבת למה נגרע, מה זו שאלה, הא טומאתם גרמה להם שלא להקריב, ואם כי לא ידעו במה לתקן, הוי ליה לשאול [במה נתקן] ומה נעשה. **וגם** 'בתוך בני ישראל' הוא מיותר, והוי להם לשאול רק למה לא נקריב קרבן ד'.

ונראה לע"ד לפרש, דהנה ידוע שיש מצות שאין אדם פרטי יכול לקיים, כמו ישראל שאינו יכול לקיים מצות כהונה וכדומה, אך מכל מקום **על ידי כללות נפשו בישראל הוי כאלו קיים בפרטות, כיון שרוצה לקיים מצות כהונה,** רק שאינו משבט לוי, ולכן הוי כאלו קיים, וכן באמת מי שהוא טמא ואינו יכול לעשות אפילו פסח שני כמבואר בש"ס (ע' פסחים עט ע"ב) על כמה אופנים שפטור, **ומכל מקום הוי כאלו קיים ועשה בזמנו, כיון שרצונו לקיים, ורק שהוא אונס:**

והנה באמת אלו האנשים ששאלו למשה רבינו ע"ה היו בעלי דעה מדור הדעה והבינו שאינם ראוים לעשות הפסח משום טומאתם, אך קשה להם, **שראו בעין שכלם שאפילו בדרך כללות לא יצאו מצוה זאת,** ולזה שאלו למשה רבינו ע"ה, **למה יגרעו מלעשות הפסח בתוך כללות בני ישראל על כל פנים, ולמה יגרעו,** כי הם ידעו בעצמם שח"ו אין ברוחם רמיה, ורצונם לעשות המצוה, ורק שאנוסים היו משום טומאתם, והיה על כל פנים לחשוב כאלו עשאום בתוך כללות בני ישראל.

והשיב להם משה רבינו ע"ה 'מה יצוה ד' לכם', היינו שאשמע מה יאמר הש"י אם במה שתלוי הדבר בכם ובמחשבותיכם, אם היה אמנם היה המחשבה ברורה שרצו לעשות הפסח באהבה, **והשיב הקב"ה דצריכים לעשות פסח בפני עצמן בחדש השני, ולזה לא יצאו בתוך בני ישראל, דאימתי נחשב המצוה שעשאו הכולל של ישראל, כשאין היחיד יכול לעשות בפני עצמו, אבל אתם עליכם לעשות פסח בפני עצמכם, ולכן לא יצאתם בשל ציבור,** וק"ל:

דברי חיים (מועדים, יום ב' של פסח)

תורתך שעשועי

ד'סאטמאר
בני ברק

ב ע ז " ה

הזמנת כבוד

ברוך שהחיינו וקימנו והגיענו לזמן הזה, ברוך שנתן תורה לעמו ישראל, כאשר זכו חברי חבורתינו "תורתך שעשועי" להשתעשע בחדוותא דאורייתא שעשועים בכל יום ולקבוץ על יד בעמל התורה ויגיעה מדי יום ביומו עדי זכינו להגיע כעת לברך על גמרה של תורה

אצל חגיגת

סיום סדר נזיקין

והתחלת סדר קדשים

המעמד הגדול תיחגג בקול המון חוגג ברוב פאר והדר

ביום א' קרח, כ' סיון הבעל"ט

בשעה 9:00 בערב

באולם הגדול המפואר "כתר הרימון"

רח' אהרונוביץ 10 בני ברק (הכניסה מסביב דרך רח' החיד"א)

מחכים אנו לקבל פניכם במקהלות עם קודש

יום כ' סיון - כי יד על כ"ס י"ה

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

יום הנמהר כ' סיון ידוע ליום תענית שעוד נקבע ע"י רבותינו הקדמונים, וגם בספרי תלמידי בעש"ט נתבאר ענין וקדושת יום זה, במאמר זה נבאר קצת על מה ואימתי הוקבע התענית, וגודל ענין יום זה מספרי החסידות.

בראש וראשון ידוע מש"כ הש"ך בהקדמתו ל'מגילת עיפה' [סיפור המאורעות התלאות והגזירות אשר עברו על ישראל בפולין וליטא, בשנת חמשת אלפים ת"ח ות"ט ליצירה במלכות פולוניא, נספחה לסוף ספר שבט יהודה] וזל"ק לאחר שהאריך בסיפור הצרות שאירעו בתקופה ההוא: "על כן קבעתי לעצמי ולדורותי, לבנים ולבני בנים, יום צום ותענית ואבל ומספד וקינים, ביום כ' בסיון שבו נתנה תורה היקרה מפנינים, ועתה קרעוה פרעוה גויים רבים המונים המונים, יען כי יום זה הוא תחילה לגזרות ומכאובים וחלאים רעים ונאמנים, וגם כי בו הוכפלו הצרות וקלקולים שונים, **כי גם גזרת תתקל"א היתה ביום ההוא ובאותם הזמנים** (עי' להלן), וגם כי יום זה לא יארע בשבת קדש בשום פנים, על פי הקביעות והלוחות אשר בידינו מתוקנים, וחברתי סליחות והקינות בבכי ותחנונים, לאומרם ביום זה בכל שנה ושנה עידן ועידנים, וכל איש אשר הריחו ה' ביראתו ובשם ישראל מכנים, ישים על לבו אלו הדברים והענינים, ויקבע עצמו יום זה לקונן עליו כעל שני החרבנים, אולי ישקיף ה' ויראה ממעונים, כי עדיין לא שככה חמת המלך ה' צבאות מלך עליונים ותחתונים, כי עוד חמת יד המציק הצר הצורר נטויה בחרבות וכדונים, ותמיד הם פושטים בארץ ולמלחמה הם מוכנים ומוזמנים" וכו', עי"ש.

ונוראים המה דברי רבותינו הק' שרשמו עלי גליון בימים ההם את פרטי אירועי הגזירות שבשנות ת"ח ות"ט, גזירות נוראים ומבוהלים מאד, וכדברי רבי שבתי שפטיל הלוי ז"ל בנו של השל"ה הק' בספרו 'ווי העמודים' שכתב בזה"ל: "בהיות כי ידוע החורבן השלישי שנעשה בימינו בשנת ת"ח לאלף הששי שהיה הרג רב בעוונותינו הרבים, **ממש היה דומה לחורבן הראשון והשני**, אוי נא לנו כי חטאנו" עי"ש. וכדברי ה'תוספות יו"ט' שכתב בלשון פיוטית בקינה שחיבר: "אלה אזכרה בדמעות שליש צעקה מרה גדולה, אבוי אוי אללי בזכרי שנתיים לא היו כהנה לרוע מיום שגלינו בגולה, תיו חת - זא"ת שנה, גן אלקים חשבנוה, איש איש לנחלתו יהא עולה, תיו טית - אח"ת, היא שנה דמי נשפך, לא זו אף זו רעה חולה" וכו', עי"ש. ובספר 'יון מצולה' [על גזירת ת"ח ות"ט] לרבי נתן נטע ז"ל [בעל שערי ציון] האריך בכל מאורעות הקשים שבאותה תקופה מה שכלל ישראל סבלו בעת ההוא, וביותר שנאבדו כמה גדולי הדור ההוא, וכלשון של רבי נתן נטע ז"ל שלא הי' מיתה מד' מיתות ב"ד אשר לא עשו בהם" וכו', עי"ש.

ומה שציין הש"ך שיום זה הי' יום צרה משנים קדמוניות בשנת תתקל"א, כוונתו על עלילת הדם בעיר בלויאש בצרפת, שבה נשרפו חיים ל"א יהודים רח"ל, בעקבות עלילת דם שקר שהלשין גוי א' שראה יהודי הטביע נער גוי בתוך הנהר, אמנם לא מצאו את גופת הנער בנהר, ויותר מזה שגם לא נודע על נער שנעדר, אולם השופטים פסקו שיהודי הרג נער נוצרי והאשמה מוטלת על כל הקהילה, בעקבות כך נאסרו שלושה מגדולי ישראל מבעלי התוספות יחד עם עוד כשלושים יהודים והם נידונו למות בשריפה, אמנם ניתן להם להציל את חייהם אם ימירו את דתם דבר שהם דחו במסי"נ, וזו היתה עלילה הראשונה בתקופת הדורות, ולזכרה של אותה עלילה, שהיתה בכ' סיון תתקל"א, קבע רבינו תם, גדול חכמי צרפת

בעת ההיא, את יום התענית בכ' בסיון וקבל היהודים אשר בצרפת ואיי הים, את היום המר הזה ליום הספד ותענית, וזכרו לא יסוף מזרעם, וידועים הם את דברי רבינו תם [כמובא בספר הזכירה לר' אפרים מבונא]: **גדול יהיה הצום הזה מצום גדליה כי יום כיפורים הוא**, הרבינו תם בעצמו נפטר משברון לב תיכף אחר תקופה זו ביום ד' בתמוז ד'תתקל"א, ובמשך השנים כמעט ונשתכחה התענית הזה ואף הסליחות שחוברו בעקבות גזירת תתקל"א, ונשכחו לחלוטין כמעט חמש מאות שנה, וההתענית והסליחות נקבעו מחדש בעקבות המאורעות שאירעו בשנות ת"ח ות"ט.

ועי' ב'שערי תשובה' (סימן תק"פ סק"ט) שהסביר דלכן הוצרכו לסמוך על גזירת תתקל"א לתקן את יום זה לתענית ולא הי' די בגזירות הת"ח ות"ט, מכיון דגזירות ת"ח ות"ט הי' בתופה של שני שנים ולא רק ביום ההוא, לכן הוסמכו את יום התענית על הגזירה ההוא, עי"ש.

ובפשטות לפי מה שכתוב ב'מגילת עיפה' הנ"ל מבואר דהש"ך קבע את יום תענית זה רק על זרעו, אולם ידוע דבשנת ת"י התכנסו חכמי הדור, גדולי ועד ארבע ארצות, והחליטו במוסכם ביניהם "לקבל עליהם ועל זרעם אחריהם להתענות בכל ארבע ארצות [פולין גדול, פולין קטן, ליטא ורייסין] את יום העשרים בסיון", בכך חידשו תקנה קדומה, כי יום זה שהוכפלו בו הצרות על גלות ישראל בארצות איירופא כבר נקבעו לתענית ולתפילה ע"י רבותינו הראשונים חכמי צרפת ובראשם רבינו תם, אחרי המאורעות שאירעו בשנת ה"א תתקל"א בעיר בלויאש, ובמשך הדורות נשתקע הדבר, ואם כי לראשונה הותקן התענית רק על עיר בלויאש לבדה, למרות שגם שאר ארצות קיבלוהו עליהם, הרי תוקף התענית ניתן עכשיו בכל הארצות ששתו את כוס התרעלה ונחרבו ע"י הצורר חמיל ימ"ש וגייסותיו. **אבל לא הי' מתענים זכר מבן י"ג ונקיבה מבן י"ב, אלא התקנה היתה לזכר מבן שמונה עשרה ומעלה ונקיבה מבת חמש עשרה ומעלה.**

וה'מגן אברהם' בסוף סימן תק"פ ג"כ מזכיר את תענית זה, וז"ל: "גם נוהגין להתענות עשרים בסיון בכל מלכות פולין", עי"ש. אולם שם כתב שגזירות ת"ח ות"ט הי' ביום ו' חקת, ולאחר שהעתיק את דברי התניא שמתענין ביום ו' חקת משום ששרפו קרונות מלאות ספרים ביום ההוא כידוע, הוסיף עוד טעם על תענית זו, וז"ל: "וגם בשנת ת"ח נחרבו שני קהילות גדולות באותו היום כמו שאומרים בסליחות שחבר בעל השפתי כהן", עי"ש. וכבר תמהו ע"ז דלכאורה על גזירות ת"ח ות"ט כבר מתענין ביום כ' סיון [ולא שייך לומר שיום כ' סיון חל בו' חקת דבר שלא אפשר, ועי' בשו"ת דברי שלמה ח"ב סימן קס"ט], אולם כוונת המגן אברהם מבואר במגילת עיפה דקאי על חורבן טולטשין והומיה שהי' ביום ד' תמוז שחל ביום ו' חקת וז"ל: "והנה זה ביום הששי ויכלו השמים והארץ וכל צבאם, ד' ימים לחדש תמוז אשר בו נשתברו הלחות ונגנזו האורים ותומים, ועין בעין היה נראה גזר דין הקשה המתוח עלינו ממרומים, כי באותו יום הששי נגזרנו שני פגמים, כי גם אז הרגו כמו ט"ו מאות נפשות הנאהבים והנעימים, בקרית הומי"ה במדינת רוסיא שהיא רחוקה מטולטשים, כמו שבעים פרסאות שהם ר"ס תחומים, בפרשת וינשכו את העם וימת עם רב מישראל רבים ועצומים" וכו', עי"ש. הרי מבואר שם דביום כ' סיון הי' חורבן נעמרוב וחכמי הדור, וביום ו' חקת הי' על שני קהילות ההם, אולם בש"ך לא מצינו שנקבע תענית ביום ו' חקת רק ביום כ' סיון ודו"ק.

ובספר 'יסוד ושורש העבודה' (שער התשיעי שער הצאן פרק יא כוונת תענית כ' בסיון) האריך לבאר יסוד תענית זה, וז"ל: "ויסוד תענית כגון זה של כ' סיון שהיה עת צרה ליעקב, גזירות גדולות בשנת ת"ח ות"ט לאלף השישי, ונהפך דמן של אומה הישראלית, והגדולים אשר היו בארץ בדור ההוא גזרו על זה תענית וקבעו בכייה לדורות יום אחד בשנה, ושורש התענית של עניין זה מפורש בתורתנו הקדושה פרשת שמיני במיתת נדב ואביהוא כתיב ואחיכם כל בית ישראל יבכו את השריפה אשר שרף ה', הרי לפניך מפורש יוצא מזה שעל מיתת הצדיקים חיוב מוטל על כל איש ישראל לקונן ולבכות ולהצטער, לכן עיקר התענית זה של כ' בסיון לתת אל לבו כמעט בכל רגע על הריגת הצדיקים והחסידים שנהרגו במיתות אכזריות משונות ונשפך דמם באותו הזמן, ולקונן ולהצטער בלבו על הריגת בניו של מקום ברוך הוא וברוך שמו, ובוודאי היה מזה להבורא יתברך שמו צער גדול כביכול, ואם נשארו בחיים היו לומדים תורתו הקדושה ועושים מצוותיו הקדושים כל ימיהם אשר הם חיים על האדמה, והיה מגיע ליתברך שמו ויתעלה נחת רוח גדול מזה ואין שכחה לפניו יתברך שמו צער זה של הריגת בניו הנחמדים, גם על הצער וייסורי הגופים שנהרגו אז יש לנו להתאונן ולקונן ולהצטער על זה הרבה מאוד, וכוונה זו לא תעדר מהאדם כל יום התענית, ובוודאי תיחשב לו לעבודה גדולה ועצומה מאוד להבורא ית"ש ויתעלה ושכרו הרבה מאוד, וזולת זה השכר שנחשב לו כאילו הקריב חלבו ודמו על גבי המזבח, אף גם זאת כי נטל עליו שכר גדול גם כן על שהיה מצטער ומקונן על העדר הנחת מהבורא יתברך שמו כביכול" וכו', עי"ש.

אולם ה'משנה ברורה' בסימן תקס"ו (סק"י) כתב: דכהיום אינן התענית קבוע כ"כ ומתענים בו רק יחידים וכו' עי"ש, וב'דעת תורה' למהרש"ם בסימן תק"פ מביא מה'שואל ומשיב' בספרו 'יד שאול' על יו"ד (סי' רכ"ח) דבפנקס לבוב מבואר שתקנוהו לדורות ולא למאה שנה בלבד, ולכאורה למה אין מתענין, אולם מביא מ'נחל אשכול' הל' ת"ב בשם גדול אחד, דאף ד' צומות הוא באין שלום ושמד הוא תלוי ברצון, א"כ הוא הדין כ' סיון דלא יהא חמור מהם, ולכן נתבטל התענית הזה, עי"ש.

וב'נמוקי אורח חיים' להרה"ק ממונקאטש ז"ל (סימן תק"פ) תמה על המ"א על מש"כ דבכל מלכות פולין מתענין, דהרי ידענו שרק במדינת פולין קטן הסמוך לאוקריינא וגלילות יון שהיה בהם הצורר חמי"ל שר"י וחילו, ועשה בהם הרג רב באחינו בני ישראל בשנת ת"ח כנודע, וכנזכר בספר 'יון מצולה' ודעימיה ודכותיה שנדפסו על זה, ומקובל בכל המקומות שעד המקום שהלך הצורר להחריב כנזכר לעיל שם אומרים סליחות ומתענים בכ' סיון, אבל לא במדינת פולין בעצמותה כגון מדינות ערי הבירה ווארשא קראקא וכיוצא בו שם לא ידעו כלל מזה להתענות או אפילו לומר סליחה, ואולי בזמן המגן אברהם [כדי דלא ליחשביה כטועה ח"ו ובפרט כי עירו 'קיליש' הוא בפולין גדול אשר שם מנוחתו כבוד ושם לא היה בודאי הצורר הנזכר ולא ידעו מזה כלל] אולי יש לומר שנהגו אז בכל מלכות פולין להתענות כיון שהיה סמוך לשנת ת"ח וזכרו גודל הצרה והיו משתתפים עם אחיהם בעיירות ומקומות שהיה שם הצרה כנזכר, עי"ש.

והנה חוץ מכל הנ"ל יש דו"ד אי נושאין נשים ביום זה, ועיין ב'ארחות חיים' בסימן תצ"ג במאמר המוסגר דמביא מ'אמרי דוד', וז"ל: "דאין ראוי לעשות נישואין ביום זה, דהא הט"ז הסביר טעם מניעת הנישואין בימי הספירה לאחר ל"ג בעומר הוא משום פרעות אשכנז בשנת ד' אלפים תתנ"ו, א"כ קל וחומר אם מחמת אבילות ישנה מונעין הנישואין, אבילות זו של כ' בסיון שהיתה סמוכה ונראית לזמנינו על אחת כמה וכמה שכוחה לאסור הנישואין", עי"ש, וכן הוזכר ב'טעמי מנהגים' (ענייני אישות אות תתקצ"ד) "שמעתי מהרב הצדיק הקדוש [מהרי"ד] מבעלז שאמר בשם אביו הרה"ק רבי יהושע מבעלז זצ"ל שאין לעשות נישואין ביום כ' בסיון", עי"ש. אולם רביה"ק ז"ל השיב [עי' ב'הבית בהבנותו' עמוד קנ"ד] לאחד מיוצאי פולין אודות נישואין ביום כ' סיון: "**שבמדינת אונגארין לא ידעו להחמיר לעשות נישואין ביום כ' סיון, אבל אצליכם יוצאי פולין הרי יום כ' סיון הוא יום תענית על ההריגות שבמדינות פולין ולכן תמתינו עם החופה לליל כ"א סיון**", עי"ש. וכנראה סבר רבינו ג"כ כמו שמבואר ב'נמוקי אורח חיים' דרק במדינת פולין נקבע יום זה לתענית.

ועי' במחזור דברי יואל על שבועות (סדר נעילת החג אות קמ"ז) שרביה"ק ז"ל נהג להתענות ביום זה, וגם נקבע ע"י הסכמתו לסיים ששה סדרי משנה ביום זה [דהי' הסדר לגומרו ד' פעמים בשנה, וחד מהם הי' ביום כ' סיון].

וב'ילקוט אוהב ישראל' (מנהגים אות נט) מבואר: דכ' סיון אמרו סליחות בהתעוררות גדולה, והרה"ק מאפטא היה דורש באותו יום דרוש גדול להתעוררות, אולם לא הי' ניחא לי' להתענות ביום זה כמסופר בילקוט עבודת ישראל מנהגים אות מ"ט בהגה בשם לחם שלמה וזת"ד: "סיפר הרב רבי יעקב יצחק זצ"ל מעיר סאבין סיפור נפלא, אשר שמע מאביו הרה"ק רבי משה סטענזיצער מעיר זעליכאוו זצללה"ה [מתלמידי הרה"ק החוזה מלובלין] בעת שהיה אביו הרה"ק הנ"ל בעיר קאזניץ אצל הרב המגיד מקאזניץ זצללה"ה, שמע אשר הרה"ק זצללה"ה מאפטא בא העירה קאזניץ והיה אז כ' סיון, וכאשר יצא הרב הקדוש ר' משה הנ"ל מבית המדרש של הרב המגיד, שמע שכבר בא הרה"ק מאפטא ותיכף הלך אליו להקביל פני קדשו, והרה"ק מאפטא שאל אותו שיאמר לו מה עושה הרב המגיד כעת, והשיב לו שהמגיד דורש כעת בבית המדרש בענין תענית כ' סיון ומאוד מחמיר התענית, וכשמוע הרה"ק מאפטא זאת אמר להרה"ק ר' משה הנ"ל שמבקש ממנו שיהיה אצלו באותו היום על סעודה ובאותו היום צוה הרה"ק מאפטא לשחוט עופות ועשה סעודה גדולה באותו היום כ' בסיון, ובשנה השנית נזדמן הדבר אשר הברית מילה של נכד הרב המגיד הוא רבי אלעזר זצללה"ה היה בכ' סיון ומאותו העת הוא הפסיק הרב המגיד להתענות בכ' סיון", עי"ש, הרי מבואר דאף שהרה"ק מאפטא ז"ל הי' אומר סליחות לא הי' מתענה, ובכלל ידוע דהרה"ק מאפטא הי' מקיל מאד בעניני תענית כמבואר שם בילקוט אוהב ישראל.

וידוע דבריו הקדושים ב'אוהב ישראל' בליקוטים, וזל"ק: "כ' סיון הוא התחלה על יום כיפור אם מקיים יום הזה כראוי יוכל לקיים יום הכיפורים כראוי ונכון, וסימנך כי יד על כ"ס י"ה, וכ"ס ר"ת כ' סיון י"ה ר"ת יום הכיפורים" עכל"ק, ושם במחזור דברי יואל בהג"ה (אות ג) הוזכר מה שאמר רביה"ק ז"ל דבשב"ק פ' נשא בעת שקראו בתורה 'נשא את ראש' אחזה רעדה את אביו מרן הקדושת יום טוב ז"ל מפני יום הדין ראש השנה הממשמש ובא, כי "ראש" רומז לראש השנה, עי"ש.

קהל
יטב לב
ד'סאטמאר
נתייסדה ע"י רבינו הגה"ק
מהר"י ט"ב זצוקללה"ה
בני ברק
בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

ענבי הגפ"ן בענבי הגפ"ן

סימן טוב ומזל טוב אמירה, בשיר וקול תודה נשירה, לכבוד ידידינו היקר ערוכה ושמירה,
הבחור החשוב מאוד נעלה, מוכתר בכל מדה ומעלה, הטוב ומטיב לזולתו, מעשי חסד
פעילתו, מסור בכל לב ונפש לימינינו, לרווות צמאי אנשי שלומינו, להנות ממקור חיינו,
בהקלטות השיחות קודש בבית רבינו, ובביקורי קודש פועל עבורינו, שנוכל לסדרם במטיב
מאמצינו, במדור משולחן מלכים נזר גליונינו, לרבבות תלמידים וחסידים מוגש עבודתינו.

ה"ה הבחור החתן

כמר דוב אלטר ברוך גפן הי"ו

אשר זכה לשרת בקודש במסירות ונאמנות
לפני ולפנים אצל כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בן הרבני החסיד הנכבד איש החסד

מוה"ר אברהם יהושע הי"ו

אב"י בעיר קרית יואל יצ"ו

לרגל שמחת נישואיו למזל טוב ובשעטומ"צ

עב"ג הכלה החשובה והמהוללה שתוי' בת ידידינו הרה"ח המפואר

מוה"ר פנחס פראנקל הי"ו

מחשובי קהילתינו בוויליאמסבורג יצ"ו

והבית בהבנותו על אדני יסודותיו, יהא מלא ברכת ה' על כל גדותיו, לעד ולנצח לדורותיו, תורה וגדולה
במשכנותיו, לתפארת בית אבותיו, ימלא ה' כל משאלותיו, ויצליח בכל מפעלותיו.

החותמים למען שמו באהבה ובהודאה

הנהלת הקהילה

מערכת "קול התמימות" באוה"ק

מערכת "קול התמימות" באוה"ב

סימן טוב ומזל טוב

חוקים להורותם
הלכות ודינים, פסקי הראשונים והאחרונים, עם תוספת ביאורים וטעמים שונים
נו"נ ע"י הרב הגאון דומ"ץ דקהילתינו שליט"א

ברכת הלעקי"ך (טארט)

◆ ושיטת מרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע בזה ◆

בעוגת הלעקי"ך דנו האחרונים לגבי שיעור האכילה לחייבו בברכה אחרונה, ובכדי להבין היטב הענין נקדים צורת עשיית הלעקי"ך, ואח"כ נבאר ההלכה.

הנה בשאר מיני מזונות העשויות מקמח ובתוספת תבלינים או מיני מתיקה, צורת עשייתה היא שמניחים בה הרבה קמח ולשין אותה עם מעט תבלינים, ונמצא דלאחר אפייתה עיקר התערובת שבה היא מהקמח ומיעוט משאר המינים, וכשאוכל מעט יותר מכזית מעוגה זו בתוך ארבע דקות (דהיינו שיעור כדי אכילת פרס כפי שמקובל לפי הרבה פוסקים), נמצא שאכל מהקמח כזית בתוך כדי אכילת פרס.

אולם במין הלעקי"ך שמניחים בה מעט קמח והרבה משאר המינים (כגון ביצים, צוקער, דבש, ושאר תבלינים וכדו') והקמח שיש בה הוא רק חצי או שליש או רביע מכל העוגה או פחות מזה, אפשר שלא יהא בה שיעור כזית בכדי אכילת פרס, ואפילו אם יש בה שיעור כזית בכא"פ כשאוכל כזית מעוגה זו, לא אכל מהקמח (דהיינו ממין הדגן) אלא פחות מכזית, ובכדי לאכול כזית מהקמח בלחוד צריך שיאכל ב' או ג' או ד' כזיתים או יותר מהעוגה בתוך ארבע דקות כל עוגה לפי כמות הקמח שיש בה, דאם יש בה שליש קמח ושני חלקי שליש משאר המינים אזי צריך לאכול ג' כזיתים מהעוגה, דבכל כזית מהעוגה יש בה שליש קמח, ונמצא דבג' כזיתים אכל כזית מהקמח, ואם חצי מהכמות היא מהקמח והשאר מהתבלינים אז די אם יאכל שני כזיתים מהעוגה, וכן בכל עוגה לפי חשבון.

ברכה ראשונה

ברכה ראשונה ברכתה בורא מיני מזונות, כפי שמבואר באחרונים (סי' ר"ח סע' ג' וסע' ט'), ואף דהקמח הוא מעט ושאר המינים הרבה, והטעם - א) בדרך כלל הקמח היא העיקר ושאר המינים טפילים לקמח, ולגבי ברכה ראשונה אזלי' בתר העיקר, ב) אף אי נאמר דעיקר הכונה היא לאכילת שאר המינים והקמח אינה אלא להטעימו ולהכשירו אעפ"כ ברכתו מזונות, דהדין הוא דכל שיש בו מה' מיני דגן ברכתו מזונות, ודלא כהט"ז (סי' ר"ח סק"ד) דסובר דהקמח בא רק לדבק בעלמא.

ברכה אחרונה

אולם לגבי ברכה אחרונה מצינו מבוכה גדולה בזה, הן כשיש בה קמח מעט מאד בענין שאין בה כלל כזית בכא"פ, והן כשיש בה כשיעור זה, אולם הוא אוכל מעט בענין שאינו אוכל מהדגן לחוד כזית בכא"פ, ובשו"ע מצינו בנידון זה בכמה אופנים, יש שעירב קמח דגן בקמח קטניות, ויש שעירב קמח דגן עם שאר מיני תבלינים, ובכל אחד מהם יש שבישלו ויש שאפאו, ונעתיק הדברים בתוספת ביאורים בס"ד.

עירב קמח דגן עם מיני תבלינים ובישלו

הנה בשו"ע מצינו קצת סתירה בזה, דבסי' ר"ח סע' ב' כתב המחבר דאם עירב חמשת מיני דגן עם דבש או מינים אחרים ועשה מהם תבשיל, אפילו אם שאר המינים הם הרבה יותר מהם, מברך בתחילה בורא מיני מזונות ולבסוף על המחיה, והמח' סתם ולא פירש מהו כמות הדגן שצריך שיהא מעורב בהם, ומהו הכמות שצריך שיאכל מהם בכדי לברך על המחיה, ובסע' ט' הביא המח' דברי האבודרהם בשם הרבינו יונה דאם עירב קמח של ה' מיני דגן עם קמח משאר מינים, אם בכמות הקמח שמעורב יש בהם שיעור כזית בכדי אכילת פרס, אזי אם אפאו מברך המוציא וברכהמ"ז, ואם בישלו מברך מזונות ומעין ג', ואם אין בקמח כזית בכא"פ, אם אפאו מברך המוציא ומעין ג', ואם בישלו מברך מברך מזונות ובורא נפשות.

ביאור שיעור כזית בכדי אכילת פרס

ובשיעור שצריך שיאכל כשיש כזית בכדי אכילת פרס, יש שני אופנים בזה, בפשטות הכוונה שצריך לאכול מהמאכל כמות כזה בזמן אכילת פרס (שמקובל דהיינו בתוך 4 מינוטס) בכדי שיאכל מהדגן שיעור כזית, אולם יש לפרש הכוונה דאין צריך שיאכל כמות כזה, אלא די שאוכל כזית לחוד מהמאכל, ורק בענין שבמאכל יהא מעורב הרבה שיוכל לאכול כזית שיעור אכילת פרס, ואז כשאוכל כזית מהמאכל יהא נחשב כמי שאכל כזית מהדגן, ובפמ"ג (פתיחה הל' פסח ח"ב פרק א' אות י"ח) עמד דבלשון השו"ע אינו דומה הרישא לסיפא, דברישא כתב "ודוקא שיש קמח שיאכל ממנו כזית דגן בכא"פ", ומשמע דצריך שיאכל שיעור זה, ובסיפא כתב "אבל אם אין בו זה השיעור מה' מינים", ומשמע דדי שיהא בו שיעור זה, ונשאר בצ"ע בדברי השו"ע.

ונחלקו האחרונים למעשה, דבמאמר מרדכי (סקט"ו) כתב דדי שיהא בו שיעור זה ואין צריך שיאכל, וביאר הטעם כיון דכל שיש בו כזית בכדי אכילת פרס הרי הוא כפת גמור ורואין כאילו אין שם אלא מה' מינים בלבד דהא מצינו לענין תערובת איסור דכל שיש כזית בכדי אכילת פרס הוי ממשו ממש (כמבואר בי"ד סי' צ"ח), ולכן כל שאכל כזית מפת זה מברך ג' ברכות כמו שמברך על כזית פת דעלמא, אבל כשאין שם כזית בכדי אכילת פרס הוי כאילו אינו ע"כ, וכן כתב בשו"ת בית אפרים (סי' י"ג) בלשון השו"ע, ובשו"ת גינת ורדים (כלל א' סי' כ"ד), ומטה יהודה (סק"ד), וכן למד בשועה"ר (סי' תמ"ב סעי' ט', ובקו"א סק"ח) בדעת השו"ע הן לגבי איסור אכילת חמץ (דהוו כשיטת רבינו חיים כהן) והן לגבי אכילת מצה והן לגבי ברכהמ"ז, אולם בשו"ת שמש צדקה (סי' ב) הביא חולקין דבעינן שיאכל כזית מהדגן בכא"פ, וכן כתב בביאור הגר"א (ד"ה כדי שיאכל), וכ"פ בשו"ת פרח שושן (כלל א' סי' ג', תלמיד הגינת וורדים, נדפס תצ"ב), ובשו"ת זרע אברהם (סי' א'), וכן למד בדברי יואל (אות ד') בדברי המ"א דבעינן שיאכל הכזית דגן בכא"פ, וכן נקטו הרבה אחרונים, ובמשנ"ב (סקמ"ו).

סתירת השו"ע

והנה לכאו' סותרים דברי השו"ע לגבי גוף הדין האם בעינן כזית בכא"פ, דבסעי' ב' לא התנה המחבר דבעי' כזית בכא"פ ובפשטות מבואר דבכל ענין מברכים מעין ג' כשבישלו, ובסעי' ט' התנה דדוקא כשיש כזית בכא"פ מברך מעין ג' כשבישלו, ומצינו כמה ביאורים באחרונים ליישב דבריהם, כדלהלן.

ביאור המ"א

במ"א (סקט"ו, בסו"ד) כתב לחלק ביניהם, דבסעי' ב' איירי שעירב קמח עם שאר מיני תבלינים, ובזה אין צריך שיהא מעורב כזית בכא"פ, אבל בסעי' ט' איירי שעירב קמח עם קמח, דהיינו קמח מה' מיני דגן עם קמח קטניות, ובזה בעינן שיהא מעורב כזית בכא"פ מהדגן עצמו אפילו כשבישלו, ובמחצה"ש הביא ראיה לדבריו מדברי הרא"ש עיי"ש, ונמצא דדעת המ"א בתערובת שאין בו כזית בכא"פ מהדגן, תערובת קמח עם קמח אם אפאו מברך מעין ג', ואם בישלו מברך בורא נפשות, ותערובת קמח ושאר מינים אם בישלו מברך מעין ג', ואם אפאו בפשטות גם מברך מעין ג' דהרי נעשה פת הבאה בכיסנין דמעורב בו תבלין.

ביאור הדרישה

בדרישה (ריש הסי') הקשה קושיא זו ותי' דיש לומר דשאני התם (בסעי' ב') דנתנו הקמח של חמשת המינים בכיון לטעם דאז כיון שנתכוין אחשביה הוא, מה שאין כן הכא (בסעי' ט') דנתערב שלא בכוונה, ועוד תי' דכאן (בסעי' ט') דהתערובת היה מתחלה קמח בקמח ואין לו טעם משום הכי בעינן כזית בכדי אכילת פרס, מה שאין כן התם (בסעי' ב') מתחלה עירבו במאכל ותבשיל שנותן בו טעם ע"כ.

ביאור החיי אדם

בח"א (כלל נ' נשמ"א ו') כתב דב' הדינים דהיינו סעי' ב' וסעי' ט' הם דיעות מחולקות, בהקדם מחלוקת הראשונים לגבי טעם כעיקר באיסורים, דאיכא ג' שיטות ראשונים, דעת ר"ת (בראי"ש חולין צ"ח סי' ל"א) דכזית איסור שמעורב בהיתר ונרגש טעמו לוקה אפילו כשאין בו כזית בכא"פ, דנהפך ההיתר להיות איסור, ודעת רבינו חיים כהן (בראי"ש סוף הל' חלה) דרק היכא שמעורב כזית בכא"פ לוקה, ואפילו אם אוכל רק כזית ממנו, ודעת הראב"ד הרמב"ן והרשב"א (חולין שם) דרק היכא שמעורב כזית בכא"פ לוקה, ודוקא אם אוכל את כל הפרס דאז נמצא דאכל כזית בכא"פ מהאיסור עצמו, וביאר הח"א דהרא"ש אזיל לשיטתו דסובר כר"ת כפי שפסק (בהל' חלה שלו סי' ט"ו ומובא בב"י סי' תנ"ג) לגבי העושה עיסה מן החיטים ושאר מינים דאם יש בו טעם דגן דיוצא יד"ח מצה, ואפילו אין בה כזית דגן בכא"פ, והשו"ע בסעי' ב' הם דברי הרא"ש, וניחא דאזיל לשיטתו דסתם דמברך מעין ג', ומשמע דאפילו כשאין בה כזית מהדגן בכא"פ, אולם המח' בסעי' ט' הם דברי רבינו יונה, ואפשר דס"ל כשאר הראשונים דאין לוקים אא"כ אכל מהאיסור כזית בכא"פ, ולכן דעתו דאין מברכים על המחיה אא"כ אכל כבא"פ.

דעת שאר האחרונים

הלחם חמודות (פר' כיצד מברכין סי' י"ט) כתב שאין לחלק בין עירב קמח עם קמח לעירב קמח עם שאר מינים, ובשניהם בעינן שיהא מהדגן כזית בכא"פ בכדי לברך מעין ג' כשבישלו, והעתיקו בשכנה"ג (הגהות השור אות א) ובא"ר (סק"ג) ובעולת תמיד (סק"ז), ובביאור מרדכי (להמהר"ם בנעט פר' כיצד מברכין אות כ) הקשה מסברא דנפשי' על המ"א דאין סברא לחלק בין קמח וקמח לקמח עם שאר מינים, ובמשנ"ב (סקמ"ח) סתם כהני אחרונים דבכל ענין בעינן כזית בכא"פ, ובשעה"צ (סקמ"ח) כתב דהא דסתם המח' בסעי' ב', משום דסמך על מה שביאר בסעי' ט', וכן האריך בביאוה"ל (ד"ה בקדירה), ונמצא דלפי הני אחרונים בעירב קמח עם קמח או קמח עם שאר מינים בשניהם אין לברך מעין ג' אלא כן יש בתערובות כזית בכא"פ, וכפי שמבואר מסתימת דבריהם הם לקטו כחילוק הדרישה.

עירב קמח דגן עם מיני תבלינים ואפאו

ומעתה יש לדון מה הדין עירב קמח ושאר מיני תבלינים ואפאם, דבסעי' ט' איירי בעירב קמח עם קמח ופסק המח' דאם אין כזית בכא"פ אם אפאו מברך המוציא ומעין ג', ואם בישלו מברך מזונות ובורא נפשות, ותמה המ"א (סקט"ו) אמאי כשבישלו מברך בורא נפשות, דהיכן מצינו לברך מזונות ובורא נפשות חוץ מבאורז ונשאר בקושיא, ובא"ר (סקי"ג) וח"א (שם) למדו דכוונת המ"א להקשות מאי שנא בישול מאפיה, דאם אפאו אין צריך כזית בכא"פ בשביל לברך מעין ג' ואם בישלו בעינן כזית בכא"פ בכדי לברך מעין ג', ומצינו כמה תירוצים באחרונים, **א)** בא"ר תי' דכיון דליכא כזית בכא"פ לכן נתמעט חשיבות הדגן ונחתינן חד דרגא מברכתו, דהיינו אם אפאו דצריך לברך ברכהמ"ז אזי מברכים מעין ג', ואם בישלו דברכתו מזונות אזי מברכים בורא נפשות, ובשו"ת דברי יואל (סי' י"ג אות ב) מדייק מהמ"א דדעתו גם כן כחילוק זה, דהוא לא הקשה מאי שנא בישול מאפיה ורק הוקשה היכן מצינו לברך מזונות ובורא נפשות, ועכ"ח דהוא נחית לחילוק זה דנחתי' חד דרגא, **ב)** בפמ"ג (א"א שם) כתב סברא אחרת לחלק בין בישול לאפיה, דבאפיה דנעשה פת והספק הוא האם לברך ברכהמ"ז או הוי ספק דאו' ולכן צריך לברך לפחות מעין ג', דיש הסוברים דיוצאים בברכה זו מה"ת, למ"ד מנין הברכות לאו דאו', משא"כ בבישלו דהספק הוא האם לברך מעין ג' הוי רק ספק דרבנן, לכן אין לברך אלא בורא נפשות, וכן הביא במהר"ם בנעט (שם), **ג)** בשו"ת פרח שושן (שם) כתב כעי"ז דהיכא שעשאו פת דאחשביה, ס"ל להשו"ע דאף שאין בו כזית בכדי אכילת פרס מברך לאחריו על המחיה, דהמחבר לשיטתיה אזיל דס"ל דברכת על המחיה דרבנן כמ"ש בב"י סי' ר"ט, ומצינו דמדרבנן מי שאכל איסור שנתערב ביותר מכזית בכדי אכילת

פרס מכין אותו מכין אותו מכת מרדות, א"כ ס"ל דמצטרף, לכך גם בברכת על המחיה דהיא מדרבנן ראו לחייבו בה היכא דעשאו פת שהוא חשוב, זה נלע"ד ליישב בדוחק ע"כ, **ד)** בח"א (נשמ"א שם) כתב דלולא דמסתפינא יש לחלק בין בישול לאפיה בהקדם מה דמצינו בגמ' (ביצה ל"ט:) דמים ומלח בטילם לגבי עיסה כיון דבאים לתקן את העיסה, ולכן כשעושה עיסה מתערובת קמח וה' מינים ועושה אותה פת מסתמא דעתו להשביע, ורק לפי שיש בה קמח מיעוט לכן מערב בה קמח קטניות, ולכן ה' מינים הם העיקר שהם משביעים אף שהם המיעוט, משא"כ בבישול העיקר הם הקטניות והה' מינים אינם אלא בכדי ליתן טעם בקדירה, ולכן הה' מינים אינם העיקר.

ודעת הגר"א דאף אם אפאו אם אין בו כזית בכא"פ מברך בורא נפשות כמו בבישלו, וכן הוא גורס בשו"ע, ולדידיה ניחא דאפיה ובישול דיניהם שוה, ובמשנ"ב (סקמ"ו) כתב דיר"ש יש לחוש לדברי הגר"א שלא יאכל פת כזה אלא בתוך הסעודה, וכן פסק בשו"ת בית אפרים (סי' י"ג, בד"ה ומעתה נחקורה) ואף שהוא גרס בשו"ע כפשטות לשונו דמברכים מעין ג', אולם כיון דזה תלוי במחלוקת הראשונים לגבי טעם כעיקר [כפי שהבאנו לעיל מהח"א], לכן כתב דמאחר שרוב ראשונים דעתם דבעי' כזית בכא"פ ללקות עליו, לכן גם לגבי ברכות יש לחוש שלא לאכול אלא בתוך הסעודה אם אינו אוכל מהדגן כזית בכא"פ.

דברי ה"משנ"ב" לגבי לעקע"ך

והנה עוגת הלעקע"ך עשוי ממעט קמח והרבה תערובת שאר מינים, ולפי פשטות השו"ע דבאפיה מברך מעין ג' אפילו כשאין בו כזית בכא"פ, מברך על המחיה אפילו כשאוכל רק כזית מהעוגה ונמצא שאוכל מהדגן פחות מכזית, ולפי הגר"א שאף באפיה מברך בורא נפשות, אז אינו מברך אלא אם אכל מהדגן כזית בכא"פ, ובמשנ"ב (סקמ"ח) כתב שהעולם נוהגין לברך על הלעקע"ך מעין ג' אף כשאין אוכלים אלא כזית מהעוגה לחוד ולא אכלו כזית בכא"פ מהדגן, וכתב ליישב המנהג (ע' לקמן), ועכ"ז כתב דטוב ליזהר שלא לאכול שיעור כזה, ולכאו' צ"ע תמיהת המשנ"ב במנהג העולם, ומה שכתב ליזהר בזה, דהרי המשנ"ב שם (בסקמ"ח) קאי על דברי השו"ע לגבי תערובת קמח שבישלו, ובזה פסק המח' לברך בורא נפשות, אבל בקמח שאפאו הרי דעת המח' דמברך מעין ג' אף כשלא אכל מהדגן כזית בכא"פ, והלעקע"ך שנעשית על ידי אפיה לפי המח' באמת מברכים מעין ג', וא"כ ניחא המנהג שמברכים על לעקע"ך מעין ג' אף כשאכל מעט, ואולי יש לומר דתמיהת המשנ"ב והזהירות שכתב לחשוש הוא אליבא מה שכתב לפני זה (בסק"ק מ"ז), דיר"ש יחוש לדעת הגר"א דאף באפיה ברכתו בורא נפשות, ולזה כתב ליישב המנהג דמברכים בלעקע"ך מעין ג', וכתב ליזהר שלא לאכול כזה, וכן משמע בח"א (שם, נשמ"א ו) דלפי הגר"א צריך ליישב המנהג שמברכים מעין ג' על הלעקע"ך.

ד' רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע לגבי הלעקע"ך

בשו"ת דברי יואל (סי' י"ג אות ב) לאחר שהביא דברי הא"ר והפמ"ג הנ"ל בביאור דברי השו"ע בטעם החילוק בין אפיה דמברכים מעין ג' לבישול דמברכים בורא נפשות, הביא דברי הפה החיים (אות נ"ד) שכתב דלפי הא"ר דלכן בבישול מברכים בורא נפשות כיון דנחתינן חד דרגא, לפי"ז בפת הבאה בכיסנין שברכתה מזונות, אזי אפילו אם אפאה אם יש בה פחות מכזית בכא"פ נחתינן חד דרגא וברכתה בורא נפשות ע"כ, ולפי"ז כתב בדברי יואל דבלעקע"ך שהוא פת הבאה בכיסנין [שנעשית מתערובת קמח ומיני מתיקה] אם אכל פחות מכזית בכא"פ מברך בורא נפשות, וגם לפי ביאור הפמ"ג שייך שברא זו דכיון דברכת הלעקע"ך ממילא מזונות לכן הספק הוי ספק במעין ג' ומברכים בורא נפשות, וכיון דאתינן להכי אפשר דאף המשנ"ב שתמה על המנהג שמברכים על המחיה, כוונת תמיהתו לפי שברא זו דנחתינן חד דרגא.

ויש להוסיף דבלעקע"ך מסתבר יותר שברא זו מאשר בפת הבאה בכיסנין, דבפת הבאה בכיסנין דאיירי בה הכה"ח, ברכתה מזונות ומעין ג' רק מספק דיש צד לומר דברכתה המוציא וברכהמ"ז כפי שמבואר בסי' קס"ח סעי' ז', ועכ"ז כתב הכה"ח דנחתי' חד דרגא לברך בורא נפשות כשאינו אוכל כזית בכא"פ, א"כ כל שכן בלעקע"ך דהוי ודאי מעין ג' כפי שכתב הב"ח שם דיש יותר תבלינים מקמח, דבזה ודאי דשייך לומר סברא זו.

יישוב האחרונים מנהג העולם לברך מעין ג'

ומצינו באחרונים דמיישבים מנהג העולם שמברכים על הלעקע"ך מעין ג' אף כשאכלו מהדגן פחות מכזית בכא"פ, **א)** במשנ"ב (שם) מיישב המנהג דכיון שהתבלין והדבש באים להכשיר את הקמח לכן הם מצטרף לשיעור, והביא ראיה מהמ"א (בסי' ר"י סק"א) לגבי רוטב שעל האוכל אף שהוא משקה הוא מצטרף לשיעור אוכלין לגבי יוה"כ ולגבי שיעור כזית לברכה, אלא דמסיים דלכתחילה טוב ליזהר שיהא בקמח שיעור כזית, ומסתבר דכוונתו שיאכל כזית בכא"פ, **ב)** בח"א (שם) מיישב המנהג כיון דנקטי' כהרא"ש לגבי טעם כעיקר דאפילו אין בו כזית בכא"פ לוקה, ולכן גם בברכתה מהני אפילו כשאין בו כזית בכא"פ, אלא דכתב דיר"ש ראוי שיאכל ודאי כזית בכא"פ, ואח"כ כתב דלולא דמסתפינא יש לומר סברא עפ"י מה שמחלק (שהבאנו לעיל) בין בישול לאפיה, ועפ"י סברא זו בלעקע"ך שעושים להשביע מחולשת הלב ורק בכדי להטעים את הקמח מערבים במיני תבלינים, והכוונה בעיקר הוא על הקמח, ולכן מברכים מעין ג', בשו"ת דברי יואל (שם, אות ח) כתב דהח"א לא נקט טעם זה להלכה, דהרי הוא כתב בתחילת דבריו "דלולא דמסתפינא להגיד סברא שאין ראיה היה אומר כן", ומשמע דמיסתפי לומר סברא זו, וגם במשנ"ב לא העתיק סברא זו, **ג)** בדברי יואל (אות ה' בד"ה והנה, ואות ט' בד"ה ובודאי) כתב דעדיף ליישב המנהג ולומר דנקטי כהמ"א שבכדי ליישב הסתירה סעי' ב' וסעי' ט' מחלק בין תערובת קמח בקמח דבעי' כזית בכא"פ לתערובות קמח ושאר מינים דאין צריך כזית בכא"פ, ומברכים מעין ג' בכל ענין, ונמצא דהוא למד דלפי המ"א בתערובת קמח ושאר מינים אף באפיה מברכים מעין ג' אף כשאין בה כזית בכא"פ, ד) לפי חילוק הדרישה שהבאנו לעיל יש ליישב המנהג דשייך בזה שני החילוקים שכתב הדרישה, הן דלעקע"ך עירוב שאר המינים נעשית בכוונה והן דהתערובת הם מינים שיש בהם טעם לחוד ומברכים מעין ג' בכל ענין.

התמיהות בדברי יואל

בדברי יואל (שם, אות ה) תמה על יישוב האחרונים, דמה שמיישב הח"א את מנהג העולם דהם סומכים על הרא"ש לגבי טעם כעיקר, דהרי קיי"ל כהראב"ד והרשב"א דבעינן כזית בכא"פ, והוסיף לתמוה דחיוב ברכה אינו תלוי במחלוקת לגבי טעם כעיקר, דאף אי נאמר כר"ת דטעם כעיקר לוקין אפילו בדליכא כזית בכא"פ, אולם לגבי ברכה אפשר דעדיין בעינן שיהא כזית בכא"פ, דלענין איסורים די בזה שמרגישים טעם האיסור ואין צריך שיהא עיקר ממש, משא"כ לענין ברכה דבין העיקר ובין הטפל

טעונים ברכה, אלא דהטפל נפטר בברכת העיקר כפי שביאר הט"ז (רי"ש סי' ר"ב), לזה בינן שיהא עיקר ממש בכדי לפטור את הטפל, ולא סגי שיהא טעם בעלמא אף שהוא כהעיקר, ומה שכתבו כמה אחרונים דזה תלוי במחלוקת הנ"ל, כוונתם רק דלהרשב"א והראב"ד שסוברים באיסורים דבעינן כזית בכא"פ, לדעתם כל שכן לגבי ברכה דבעי' שיעור כזה, אבל לר"ת דבאיסורים אין צריך כזית בכא"פ, עדיין אפשר דבברכות בעינן, והוסיף דגם במשנ"ב לא הביא סברא זו מהחי"א.

וכן תמה (באות ו') על הוכחת המשנ"ב ליישב המנהג שהתבלין בא להכשיר את הקמח כפי שמצינו שהרוטב מצטרף לשיעור אוכלין, והקשה דלכאו' אינו דומה דהתם איירי לגבי צירוף משקה עם אוכל לשיעור כזית, ובזה אמרי' דאף שהרוטב משקה הוא, אולם כיון שבא להכשיר את האוכל דינו כאוכל ושיעורו בכזית כאוכל, משא"כ בנידון דידן ששניהם אוכלים הם, אלא שהם שני מינים שברכותיהם אינם שוות, בזה לא מצינו שכיון שמין אחד בא להכשיר את המין השני הוא נעשה כמינו ממש, ואף לגבי גוף הדין שכתב המ"א בסי' ר"י שהרוטב מצטרף לברכה, הרבה חולקים על המ"א ודעתם דאינו מצטרף ע' באחרונים בסי' ר"י.

ובסברת המשנ"ב שהצוקע"ר והדבש באים להכשיר את הקמח, תמה בדברי יואל דילמא להיפך שהקמח בא להכשיר את הצוקע"ר והדבש, והא דאמרי' כל שיש בו מה' מיני דגן היא העיקר, אינו מועיל לגבי ברכה אחרונה אלא היכא דאיכא שיעור כזית בכא"פ, וגם הט"ז (סק"ד) כתב דהלעקי"ך נעשה רק בשביל הדבש, והקמח לא בא אלא לדבק, ואף האחרונים החולקים על הט"ז דהקמח בא לאכילה ולא לדבק, עכ"ז עדיין דעתם דהדבש עיקר וכפי שכתב בשועה"ר (סבה"נ פ"ג סעי' ד') דבלעקי"ך עיקר הכוונה לאכילת שאר המינים, לעידון ולתענוג מהמותיקות, ואכילת הקמח אינו עיקר.

ובמה שטרחו המשנ"ב והח"א ליישב מנהג העולם דמברכים על המחיה, תמה הלא הח"א אחר שכתב ליישב המנהג סיים שמ"מ ירא שמים יזהר בזה, א"כ לא נתייסד המנהג עפ"י גדולים שהגדולים ודאי נהגו כיראי שמים (והביא שם ראיה לזה דבכה"ג ליכא מנהג), והוסיף שם דגם הח"א לא נתן טעם להמנהג ללמוד ממנו למעשה שהרי כתב שיר"ש יהר בזה, אלא כעין לימוד זכות על המנהג ושא"צ למחות כ"כ בהעושין כן, וכן תמה בשו"ת אג"מ (ח"א סי' ע"א) דבפוסקים לא הוזכר מנהג זה, ואינו ידוע האם זהו מנהג ברור.

הכרעת האחרונים למעשה

במשנ"ב וחיי אדם כתבו דנוהגים העולם לברך אף כשאוכל מעט מהם, אולם כתבו דלכתחילה טוב ליזהר שלא יאכל מהם אלא אם אוכל שיעור כזית בכא"פ, וכן כתב בסידור היעב"ץ (הל' ברכה"נ סי' צ' סק"א) דנכון ליזהר לאכול יותר מכזית בכדי שיהא בו בוודאי כזית מהקמח, ובדברי יואל (שם) כתב דסברת המשנ"ב להצדיק מנהג העולם, מועיל רק שלא לומר ולמחות באחרים העושים כן, אבל לעצמו צריך ליזהר שלא לברך על המחיה על כזית "לעקי"ך" מחמת הספק שיש בה, אלא לבקש איזה עצה, וכתב שהוא בעצמו אינו אוכל אלא מעט פחות מכזית או שאוכל ממין אחר, **וכתב שם, "ונהירנא עוד מילדותי שראיתי בכמה מקומות בכל סעודה שמלבד המיני מתיקה שנתנו, נתנו לכל אחד גם עוגה הנילשת בביצים שכולה קמח שאין ספק בברכתה, גם אצל אבא מארי הגה"ק [הקדוי"ט] זלה"ה ראיתי בכל פעם שאכל כזית רק מעוגה כזו ולא ידעתי אי הטעם, אך אחר שלמדתי את ההלכה הבנתי שהטעם הוא בשביל ש"לעקי"ך" היא ספק ברכה אחרונה" ע"כ**, וכן מובא בתשובות והנהגות (ח"ב סי' קל"ד) דהגרי"ז מבריסק זצ"ל החמיר שצריך כזית מהדגן, ומובא (י"ג אורחות, ח"ב עמ' ש"א) דכן הורה הקה"ק מהר"T מבעלזא זצ"ל בשם אביו הגה"ק המהרי"ד זצ"ל, וכן פסק בשו"ת אג"מ (שם), אולם בס' ברכת הבית (שער ט"ז אות ל"א) פסק דמצטרף הדבש והתבלין ומברכים מעין ג' אף אם לא אכל כזית מהדגן.

למעשה תלוי בשיעור הקמח

ופשוט הוא שזה תלוי בשיעור הקמח שמעורב במזונות, דאם חצי מהכמות הוא קמח, אזי אם אוכל שיעור של שני כזיתים [לערך שני פרוסות לעקי"ך] תוך ד' מינוט, נמצא דאכל כזית מהדגן תוך כדי אכילת פרס, ולכו"ע יכול לברך מעין ג', ואם רק שליש מהכמות הוא קמח, אזי אם אוכל ג' כזיתים תוך ד' מינוט, נמצא דאכל כזית מהדגן ויכול לברך, וכן הכל לפי החשבון, ובזמנינו תלוי בלעקי"ך שעושים בבית או שעושים בבית מאפה, וצריך לברר בכל ענין, ועפ"י רוב כשאוכלים ב' או ג' פרוסות בינוניות מהם תוך ד' מינוט יכולים לברך מעין ג'.

[ולגבי הביצים שמניחים בעוגה לא ברירא לן מילתא דאפשר דלכולי עלמא הם מצטרפים לקמח, וכדמבואר בשו"ת עצי חיים (סי' ל"ד) לגבי המים דהם מצטרפים לקמח בדין אכילת מצה, דיוצאים יד"ח מצה באכילת כזית בצירוף המים, כיון דמצה דרך עשייתה היא עם המים, א"כ יש לדון בנידון דידן דאפשר דכמו"כ הביצים מצטרפים לקמח, וכן משמע בפשטות דברי האחרונים שדנו בדין הלעקי"ך ודנו רק לגבי התבלינים והצוקער, אולם בתשובות והנהגות דמחמיר דבעי' כזית מהקמח לחוד כתב שם דביצים אינם מצטרפים לקמח, וכן משמע בברכת הבית (שם) אלא דדעתו דהכל מצטרף, ועדיין צ"ע בזה].

ברכת בורא נפשות

המחמירים שלא לאכול מהלעקי"ך רק מעט מחמת ספק ברכה, כתב בדברי יואל (שם אות י' י"א) דאינם יכולים לאכול לכתחילה מעט ולסמוך לברך בורא נפשות, כיון דאינו ברור דברכתו בורא נפשות, ולכמה פוסקים ברכת בורא נפשות אינו פוטר מאכלים שברכתם מעין ג', וממילא יש בזה גם חשש ברכה לבטלה, ורק בדיעבד אם אכל כבר מעט אזי מבואר בדבריו (בד"ה נמצא) דיכול לברך בורא נפשות, ובפרט אם אכל מין אחר שצריך ממילא לברך בורא נפשות יוצא בברכה זו, עיי"ש שהאריך בזה, ויסוד התשובה היתה על מה שטעם בברית מילה מעט מהלעקי"ך ולא בירך על המחיה, והשיב דהיה לו כמה ספיקות, ספק אם אכל כזית מהלעקי"ך, ספק אם שהה באכילתו יותר מכא"פ, ספק אי מברכים על מעט לעקי"ך, ואכל גם דגים ולרווחא דמילתא התכוין לפוטרו בבורא נפשות שבירך על הדגים, וכ"כ בשו"ת אג"מ (שם) וז"ל יש להחמיר לאכול כשעור שיהיה שם כזית דגן וכדמסיק גם במ"ב שטוב ליזהר, ולענ"ד מוכרחין לעשות כן דמאחר שעכ"פ נוהגין לברך בכזית לבד על המחיה, אין גם להקל לברך בורא נפשות נגד המנהג, ולעשות כהמנהג כיון שהוא דבר תמוה אולי נוהגין בטעות כי בפוסקים לא הוזכר מנהג זה ע"כ.

קרן

מלבושי כבוד

מלבושי חתן וכלה
מלבושי יו"ט

אנשי שלומינו
ד'סאסמאר
בני ברק

בעזהשי"ת

כְּכַלָּה בֵּין רֵעוֹתֶיהָ מְשֻׁבָּצָה

שמחים אנו להודיע בזה לציבור אנ"ש שיחיו
כי בעזרת השי"ת נלך מחיל אל חיל

לזכות את מפעלותינו לרווחת הציבור

קרן
קישוטי כלה

להמציא תמיכה וסיוע נכבדה
לכלות שתחי'
טרם נישואיהם בשעטו"מ

וכמעשהן בראשונה בסיוע של מלבושי כבוד לחתנים,
כך מעשהו בשניה בסיוע של מלבושי וקישוטין לכלות.

חרם דרבינו גרשום בקריאת מכתבים (א')

א] רבינו גרשום מאור הגולה התקין כמה תקנות וגזר עליהן "בחרם" אחת מהתקנות היא שלא יקרא אדם כתב חבירו בלא רשותו [א] דמכתב של אדם הוא בגדר "סוד" שאסור לאנשים אחרים להתוודע אליו בלי רשותו [ב].

ב] מובא בפוסקים כמה טעמים על איסור זה יש שכתב הטעם דהוא נכלל באיסור לאו של "לא תלך רכיל" שאסור לספר סודות של הזולת לאנשים אחרים ומה לי אם מגלה מסתורין של חבירו לאחרים או שמגלה אותם לעצמו [ג].

ויש שכתב דהוא נכלל במצות "ואהבת לרעך כמוך" ודרשו חז"ל (שבת ל"א) "מה דעלך סני לחברך לא תעביד" וטבע האנשים שמפריע להם שאנשים זרים מסתכלים במכתבם ולכן המסתכל בלי רשות עובר בזה על עשה של "ואהבת לרעך כמוך" [ד].

ג] ויש שכתב דיתכן דהאיסור הוא משום "גונב דעת הבריות" שהרי לא גרע מהגונב דעת חבירו דאסור וכאן הוא יותר חמור שגונב דעתו ממה שהוא במצפוני לבו (בשו"ת חקקי לב שם) ויש שכתבו עוד דהקורא מכתב חבירו בלי רשותו עובר בכך על איסור לאו של "לא תגזול" דמשתמש בדבר שאינו שלו [ה].

ויש שכתב עוד דהסתכלות במכתב חבירו נחשב "למעשה נזק" דאין ספק כי רוב פעמים גורם בזה היזק רב לבעל הכתב שמגלה סודותיו ואפילו אם אינו מזיקו בממון יהיה לו היזק בדבר אחר [ו].

ד] אגרת ששלח גוי אין לקרוא בו בלי ידיעתו וגם בזה שייך תקנת רבינו גרשום [ז].

ה] יש שנהגו לכתוב על המכתב ופגי"ן [ופורץ גדר ישכנו נחש] או חדר"ג [חרם דרבינו גרשום] אך באמת אף אם לא כתב כן יש חרם דרבינו גרשום שלא לפותחו [ח].

ביאורים והוספות

(א) תקנה זו הובא בראשונים ואחרונים עיין בשו"ת מהר"ם מרוטנבורג (דפוס פראג עמוד ק"ס) וכן בשו"ת מהר"ם מינ"ץ (סוף סימן ק"ב) כתב וז"ל "חרם שלא לראות בכתב חבירו ששולח לחבירו בלא ידיעתו אסור וכעין זה בבאר הגולה (יו"ד סו"ס של"ד) ובכל בו (סו"ס קט"ז) "שלא לראות בכתב ששולח אדם לחבירו בלא ידיעתו ובלא רשותו".

(ב) בשו"ת קול גדול סימן ק"ב למהר"ם בן חביב "גזרו בשעה שהאגרת ביד השליח המוליכה גזרו שלא יקראנה שלא ידע סודות חבירו".

(ג) כך הובא בשו"ת הלכות קטנות (ח"א סי' רע"ו) למהר"ם חאגיז.

(ד) כ"כ בשו"ת חקקי לב (יו"ד סי' מ"ט) להגר"ח פלאג"י והיינו דתקנת רבינו גרשום נתקנה כסייג וגדר שלא יעברו על איסור תורה וכיוון שהסתכלות במכתב חבירו הוא "מעשה איסור" לכן נתקנה התקנה באיסור חרם כדי שזה ימנע וירתיע את האנשים מעשיית איסור זה.

(ה) בשו"ת קול גדול למהר"ם בן חביב (סי' ק"ב) דהרי נפסק בשו"ע חו"מ סי' שנ"ט סעיף ג' "דשואל שלא מדעת בעלים נקרא גזלן" והיינו דעצם ההשתמשות בחפץ חבירו אפילו אינו גוזלו ממש כבר נחשב לגזלן וכמו"כ הובא בחו"מ הלכות שומרים סי' רצ"ב דאם השומר משתמש בחפץ שהופקד אצלו בלי רשות הריהו בגדר "שולח יד בפקדון" ונקרא גזלן וכמו בשומר שהופקד אצלו ספר תורה וקרא בו שלא ברשות הוא נחשב לשולח יד בפקדון והוי גזלן כך גם מי שקורא מכתב חבירו שלא ברשות נחשב למשתמש בגוף המכתב וע"ע בשו"ת תורת חיים למהרח"ש (ח"ג סי' מ"ז) הובא בברכי יוסף (סי' של"ד סכ"ב) דמשמע מדבריו דאיסור גזילה הוא לא על עצם פעולת הקריאה בלי רשות אלא דכיון שקורא בה הרי משתמש עם "הידיעות" של חבירו והשתמשות במידע פרטי וסודי של חבירו בלי רשות הוא מעשה גזילה.

(ו) בשו"ת תורת חיים שם "ואף דגרמא בנזיקין פטור היינו שאם כבר עשאו פטור מתשלומין אבל לכתחילה אסור לגרום שום היזק" ומסיק שם "ולכן ראוי לעשות סייג ולגדור גדר ולייסר למי שעשה כזאת".

(ז) בשו"ת חקקי לב שם כתוב דתלוי בטעמים שהובא לעיל דלפי הטעם שיש בזה לא תלך רכיל "בעמך" או ואהבת "לרעך" כמוך יש להתירו בגוי אך לפי הטעם דגניבת דעת וגזילה אסור לקרוא גם במכתבו של הגוי (מבואר בשו"ע חו"מ (סי' שמ"ח ס"ב) דאסור לגנוב מן הגוי – ובחשוקי חמד (יומא ד' ע"ב) דן בזה לקולא דהרי בגזל ממש מגוי נחלקו הפוסקים אם יש בזה איסור דאורייתא ואף דנפסק להלכה דאסור אבל להוסיף עוד שאסור להסתכל במכתבו הוא חידוש עיי"ש.

(ח) עיין בכנסת הגדולה על הטור סי' של"ד ובשיירי כנה"ג שם.

ו] אגרת שהיא סגורה וחתומה והלך ופתחה עובר על החרם בפתיחה לכן אף שעדיין לא קרוא מה שכתוב בה [ט].

ז] אם בעל המכתב זרקו לאשפה מותר לקרות מה שכתוב בה [י].

ח] אם מצא אגרת סגורה שנשלחה למאן דהוא והיא מונחת ברחוב במקום הפקר אין היתר ליגע בה ולפותחה אלא יחזירה לבעליה [יא].

ט] אם מצא אגרת פתוחה בשוק מותר לקרותה דמסתמא השליכה מקבל המכתב ולא איכפת ליה שקורים כל הכתוב בה אמנם אם כתוב עליה "ופגי"ן או חדר"ג" אין לקרות בה [יב].

י] יש אומרים דלאו דווקא מכתב שנשלח אין לקרות בה אלא האיסור הוא על כל סוג של כתב ולכן יש חרם דרבינו גרשום שלא להסתכל בדפים או פנקס פרטי של חבירו שכתובים בה דברים אישיים אודות חבירו, כמו"כ נכלל בזה איסור פריצה למאגרי מידע הנמצאים במחשב (קומפיאטע"ר) **וכן לגבי "האזנות סתר, שהשומע שיחות טלפון של אנשים ללא ידיעתם עובל על חרם דרגמ"ה, אמנם יש שחולקים על זה ודעתם דחרם דרבינו גרשום הוא דווקא לגבי קריאת מכתב חבירו ולא לפעולות אחרות של התוודעות אל סודותיו [יג].**

יא] אך גם לדיעה זו שאין בכל הנ"ל איסור חרם דרגמ"ה מ"מ פשוט שיש בזה איסור ממש מצד לא תלך רכיל וגניבת דעת, ומצות ואהבת לרעך כמוך וגזילה אלא שהעושה דברים אלו אינו בגדר "מוחרם".

ביאורים והוספות

(ט) עיין בלשון השלטי גבורים בשבועות (סופ"ה דף י"ז) דמשמע מיניה דעל עצם הפתיחה עובר על החרם וכך הוא לשון השיירי כנה"ג הנ"ל "יש חרם רגמ"ה שלא יפתח אדם אגרת חבירו והפותחה הוא מנודה וע"ע שו"ת בית דוד (יו"ד קנ"ח) שהעתיקו הברכי יוסף בסי' של"ד.

(י) כך מבואר במהר"ם מרוטנבורג ובשו"ת מהר"ם מינ"ץ ובבאר הגולה שהובא לעיל, דמסתברא דאחר שזרקו שוב לא מקפיד כלל ולא איכפת ליה אם יקראו בה.

(יא) דלא מסתברא שהמקבל השליכה קודם שיקראנה ובוודאי נאבד ע"י השליח שהביא את המכתב כ"כ בשו"ת הלכות קטנות (ח"א סי' נ"ט).

(יב) בשו"ת הלכות קטנות שם דאף דלגבי המקבל י"ל כיון דהשליכו בוודאי הפקירה ואינו צריך לה אבל שמא שולח המכתב אינו רוצה שידעו בעסקיו והוא לא מסכים לכך ובאמת הרבה תלוי לפי הטעמים שהבאנו לעיל באיסור חדר"ג שאם הוא מטעם שואל שלא מדעת או גזילה הרי המכתב שייך למקבל ואם הוא אינו מקפיד אין שום איסור אבל אם האיסור מצד רכילות או ואהבת לרעך כמוך יש להקפיד על רצון השולח.

(יג) עיין בשו"ת ודרשת וחקרת (יו"ד סי' מ"ו) דלשון החרם המובא בראשונים "שלא לראות בכתב ששולח אדם לחבירו בלא ידיעתו ובלא רשותו" ומשמע דרק ע"ז היתה החרם, איברא דמסתברא דלאו דווקא אם המכתב היא כתובה נייר לבן ואותיות דיו שחורות או שמופיע "בדואר אלקטרוני" וכדו'.

לעילוי נשמת
האה"ח
מרת פייגא פריעדמאן ע"ה
ב"ר שלמה שבתי ז"ל
נלב"ע כ"ב סיון
הונצח ע"י בנה
מוה"ר מנחם שלמה שבתי פריעדמאן הי"ו

לעילוי נשמת
הרה"ח ר' יהודה ראזמאן ז"ל
ב"ר חיים טובי' ז"ל
נלב"ע כ"א סיון
הונצח ע"י בניו
מוה"ר חיים טובי' ראזמאן הי"ו
ומוה"ר יעקב אלימלך ראזמאן הי"ו

לעילוי נשמת
האה"ח מרת לאנא ווייסהויז ע"ה
ב"ר יוסף ז"ל
נלב"ע כ"ה סיון
הונצח ע"י בניה
מוה"ר חיים עקיבא ווייסהויז הי"ו
ומוה"ר אהרן ווייסהויז הי"ו

פנח"ס
בדין שיטול
שברו

הברכה
אשר ברך
מש"ה

באותות יקר ורבותא, כוס של ברכה נקריב בהדרתא, מלא חפני טיבותא, לרום האי מעלתא, איש המורם מעם ברב פעלתא, מגדולי תומכי אורייתא, תורה וגדולה משולבות אצלו, מה טוב חלקו וחבלו, מפורסם במעשי הצדקה וחסד, ותיק וחסיד אשר עם קונו מתחסד, אוצר כל כלי חמדה וסגולה, נודע לשבח ולתהלה, עומד לימינינו בכל עת ועונה, בדעת ובתבונה, שמו משבחים בשפתי רננה.

הרבני הנגיד המפואר

מוה"ר פנחס משה לאנדא הי"ו

מנכבדי קהילתינו הק' בבארא פארק יצ"ו

מגדולי תומכי מוסדותינו פעיה"ק ת"ו

מזלא טבא ונדיא יאה **לרגל שמחת נישואי בתו שתחי'** בסימן טוב ובמזל טוב

עב"ג החתן הנעלה ומצוין כמר **צבי מיטעלמאן** הי"ו, בן ידידנו הנעלה כש"ת הרה"ח ר' **יעקב יודא** הי"ו

מה' יתן משאלותינו, מעומק לבינו, שיזכה לברכות עד בלי ד'
ומשמי מעל יתברך בבני חיי ומזוני רוויחי אושר ועושר וכ"ט
סל מלא ברכות, מגנזי צחצחות, נחת הקדושה לשלם ולחיים ולטוב
דשנים ורעננים, שנים נעימים, בשכר פעליו ומעשיו לטובת הכלל
ויזכה לכל הברכות והישועות אשר בתורתינו הקדושה חקוק וכתוב
הבנה ותבונן עיר קדשינו, בביאת גואלינו, ובבנין ציון ו**ירושלים**

הכו"ח בברכת ציון וירושלים

ישכר בעל יאקאן

בשם הנהלת המוסדות

פעיה"ק ירושלים תובב"א

מס' זבחים - דף כ"ד

לב ישראל היא היא רצפת העזרה, ויזהר של יתנדנד רצפת המקדש על ידו, ועכ"פ יהא שומר ומצפה לעת יתוקן לבו לב האב"ן, כדי שלא יחצוץ בקודש

נתנדנד אבן מרצפה אם אין דעתו לחברה וודאי חייבי. רמז פלאי על דרך המוסר בדברי הגמרא האלו כתב בספר 'שפתי צדיק' (ח"ה, ע' קכ"ח) דהנה כתיב '**וכתבת על האבנים וגו' באר היטב**' (פרשת כי-תבוא). ממה שציוה לכתוב על אבנים ללמד דאף מי שלבו קשה כאבן, יוכל להתרפא על ידי התורה הק', כמאמר חז"ל אם אבן הוא נימוח, ומבואר בספרים קדושים שלב בני ישראל עיקר היכל השי"ת [היכל ה' היכל ה' המה (ירמיה ז, ד)] **דכתיב 'צור לבבי', על זה נאמר 'תוכו רצוף אהבה', ע"כ יש לומר מה דכ' 'והארץ הדום רגלי' קאי על לבות בני ישראל שהם כמו רצפת בית המקדש.**

ומבואר בזבחים (כד.) דאם נתנדנד אבן מרצפה אם אין דעתו לחברה וודאי חייבי, **אך אם דעתו לחברה אז כמחובר דמי, על כן כל איש ימס לבו בעת שסר באפס מה מדרך תוה"ק שהוא מנדנד הרצפה של בית המקדש, ועל כל פנים יהי' דעתו לחברה ויחכה כל עת שיזכה לתקן ולחבר האבן לשורשו.** עכד"ק.

דף כ"ה

'זאת אומרת' רומז על השכינה הק' הנקראת 'זאת' שהיא מדברת ומצפה תמיד אל הצדיקים שהם שושבינא דמלכא ומטרוניתא

זאת אומרת שעה פוסלת בקדשים. כתב על זה בספה"ק תפארת שלמה פר' וירא, וזל"ק: 'זאת אומרת', הרמז בזה על מעלת הצדיקים אשר לא יניחו מעבודתם כל היום תמיד וכל עבודתם בכל כ"ד שעות ביום הם עוסקים רק בצרכי גבוה והם המקיימים את העולם ובלעדם א"א להתקיים אפי' שעה אחת. ועליהם אמר הכתוב (משלי ו, כב) **בשכבך תשמור עליך. ר"ל השכינה הקדושה כביכול שומרת ומצפה מתי יקום הצדיק הזה ממשכבו והיא מעוררת ומקיצה אותו** וזהו (משלי ו, כב) **והקיצות הי"א תשיחך השכינה מקיצה אותו לדבר עמו** כמ"ש (שם לא, טו) ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה.

וז"ש בגמ' (ב"מ ח, א) (וכן הרבה בש"ס) **'זאת אומרת' זאת היא השכינה אומרת בקרב הצדיק. כמ"ש** (שמות כד, א) **'ואל משה אמר', וכן 'כאמור לדוד' מי אמר. רק 'זאת היא האומרת' כנ"ל**, ולכך אמר הקב"ה המכסה אני מאברהם אשר אני עושה תמיד, כי בלעדו א"א להתקיים. **אע"פ שידע הקב"ה כי לא תועיל תפלתו מ"מ אין דבר נעשה בעולם בלתי אברהם, עכל"ק.**

מסכת נדרים:

דף ב'

ארבעת חלקי מסכת נדרים

מסכת נדרים (השופך בעניני נדרים בכלליות) **נחלק לארבעה חלקים, דהיינו: (א)** מהות ענין נדר. **(ב)** מה נכלל בנדר. [וב' חלקים אלו הם באופן חלות הנדר, ואח"כ יש עוד ב' חלקים על ביטולו]. **(ג)** האיך מתירין את הנדר. **(ד)** האיך מפירין הנדר.

מהות הנדר: היינו באיזה לשון נודרים, איזה נדר חל, ואיזה נדר לא חל, מתי נדר חל מן התורה, ומתי חל רק מדרבנן, וכדומה, כל זה נכלל מחלק א' של המסכת, והוא **מתחלת המסכת פרק א', ופרק ב', עד אמצע פרק ג'** (פרק ארבעה נדרים דף ל' ע"א).

מה נכלל בנדר: היינו כשכבר חל איזה נדר, מה נכלל בו, מה הן הדברים שנאסרו ע"ז, ומה הן הדברים שנשארו בהיתרן, ופרטי דיני נדרים וכדומה, כל זה הוא חלק ב' של המסכת, והוא מאמצע פרק ג' (דף ל' ולהלן) עד פרק ט' (דף סד ע"א).

האיך מתירין הנדר: אחרי שידעינן כבר דיני חלות הנדר ופרטיהן, משמיענו התנא שיש עצה לפטור עצמו מהנדר, ע"י היתר חכם, ומפרט הפרטים בזה, היינו שצריכין פתח חרטה, ובמה פותחין ובמה לא, וכו', שכל זה הוא שייך בכל הנדרים שרוצה להתפטר מהם בכלליות, וזה הוא חלק ג' של המסכת, והוא מפרק ט' (דף סד ע"א) עד סוף הפרק (דף סו ע"ב) ובגמרא (דף כא ע"א) כל הסוגיא ששייך לזה.

האיך מפירין הנדר: אחר שגמר בחלק התרת נדר ע"י חכם בפרק הקודם, מבאר עכשיו יותר, שבנדרי אשה יש עוד עצה האיך לפטור מהנדר, והוא ע"י הפרה, ומשמיענו הפרטים בזה, האיך מפירין אותן, האב והבעל, והארוס, ואיזה נדרים מפירין, וכל הפרטים בזה, וכל זה הוא חלק הד' של המסכת, פרק י' (דף סו ע"ב) עד סוף המסכת.

ראי' מנדרים לחליצה כשאין החולץ יודע לבטא היטב האותיות

כל כינוי נדרים כנדרים. עיין שו"ת חלקת יואב (אבהע"ז סי' י"ז) שמביא תשובת מהרי"ט ח"ב סי' ט"ז **ביבם שאינו יכול לבטא האותיות כתיקונן, שמ"מ חולץ וקורא,** כיון שאנו יודעים שכך דרכו להחליף האותיות. ומביא ראי' מנדרים דבעינן לבטא בשפתים, ומ"מ תנן דקונם קונח הוי נדר.

ובחלקת יואב שם תמה, מה ענין נדרים, שנאמרים בכל לשון, לחליצה, שנאמרה בלשון הקודש דווקא, כמפורש במשנה (סוטה ל"ב ע"א) אלו נאמרין כו'. אולם בס' ארץ טובה הטיב לתרץ דברי מהרי"ט, **שכוונתו למה שהביא הר"ן בשמעתין, בשם החכם ר' יהודא ב"ר חסדאי, שרבותא אשמעינן, לא מיבעי בלשונות נכרים, שהם לשונות גמורים, שהנודר בהם נדרו נדר, אלא אפילו בקונם קונה, שהם לשון הקודש שנשתבשה בפי הנכרים וסד"א שהנודר בהם לא יהא נדרו נדר, כיון שאינה לשון גמורה בפני עצמה, קמ"ל שאעפ"י שאינו מעיקר לשונם, אלא משיבוש שבידם הרי הוא נדר גמור. וראיית המהרי"ט היא שגם לשון קודש משובשת מיקרי לשון הקודש.**

דף ג'

אם מותר לנסות אדם כשיש חשש שיכשל, או דחיישי' לאלפני עיור, לאור דברי הגמ' דידן

האומר לאשתו הרי זו גיטך וכו'. עיין בשו"ת תורה לשמה (סימן ת"ז) **אם מותר לנסות המשרת אם הוא נאמן אע"פ שיש חשש לפני עיור.** וז"ל השאלה אחד שיש לו משרת בן בית בביתו ורוצה לנסותו בענין הנאמנות שישליך מעות בחדר אחד מחדריו באופן שנראה למוצאם שלא הונחו שם בכוונה כי אם נפלו מבעה"ב בלא כונה ואז הוא שולח את המשרת ההוא לאותו חדר שיביא לו חפץ ובזה יראה שאם יגנבם ויקחם לעצמו אז ידע שהוא גנב ואם יביאם אליו או לא יקח מהם כלום אז ידע כי הוא נאמן, או יעשה המצאה אחרת שישלח עמו מאה זוזים לחברו והוא ימסור בידו מאה ועשרה ויאמר לו בפיו תוליך מאה זוזים אלו לפלוני ויצוהו שיחזור וימנה אותם ויראה אם הם מאה שלמים ואז אם זה אחר שימנה אותם וימצאם יתרים יחזיר המותר לרבו אז ידע שהוא נאמן ואם יקח המותר לעצמו ויתן המאה להמקבל ה"ז גנב, וכן יש לו עוד המצאות כאלו לנסות אותו בהם ונסתפקנו אם מותר לעשות המצאות כאלו לנסותו בהם כי אולי זה יגנוב ונמצא המנסהו עובר על לאו לפני עור לא תתן מכשול כו'.

ובענין התפילה לצורך גבוה ידוע מש"כ בספה"ק ייטב לב בפרשת ויחי עה"פ 'ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם את אשר **יקרא אתכם באחרית הימים'** [מט, א], וז"ק: על פי מה שפירשתי (ייטב פנים, שוב אשיב אות ל ד"ה ויש) **'אין בן דוד בא עד שיתיאשו עצמם מהגאולה'** (סנהדרין צז.), הכוונה **על פי מה ששמעתי ממוזלה"ה ששמע ממורו הרה"ק מלובלין שאמר צדיק אחד מפי אליהו ז"ל לפרש אין בן דוד בא עד שתכלה פרוטה מן הכיס** (שם), **היינו שלא יתפלל כלל כל אחד ואחד על הפרט מה שצריך לו לבדו, כי אם על הכלל כולו יצא לבקש רחמים, היינו עבור גלות השכינה כביכול, והיינו שתכלה פרוטה הפרטיות מכיס הלב, ע"כ דבריו.** וזהו שאמרו **עד שיתיאשו עצמם, היינו מעסקיהם הפרטיות, מכח הגאולה, ר"ל שלא יבקשו צרכי עצמם, כי אם להגאל לבל יהיה גלות השכינה, כאמור** (והגדתי פירוש זה לפני מוזלה"ה והוטב בעיניו), עכל"ק.

ובענין זה כתב בפרשתן (שלח) בספה"ק אגרא דכלה עה"פ 'כתרומת גרן כן תרימו אותה', וז"ק: כבר כתבנו כמה פעמים גר"ן רמז לשכינה בחינת רנ"ב איברים עם המפתח לדעת רבי עקיבא בבכורות (מה.) והארכנו במקום אחר, והכוונה **כי אין לך יום דומה לחבירו, ואינו דומה יחודין דחול לשבת וליום טוב, וכן בכל יום יש להשכינה עליות מיוחדים כנודע.** וז"ש 'כתרומת גרן', **כענין התנשאות הגר"ן היא השכינה באותו היום, כן תרימו אותה היינו התפילה, ר"ל תתפלל בנוסח היום ובכוונת היום לפי ענין הנרצה באותו היום כו'** (עיי"ש) **'מראשית עריסותיכם'**, ר"ל מזה שתעשו תיכף בעמדיכם ממטותיכם, **'תתנו תרומה לי"י'** לצורך גבוה דייקא, וזה יהיה גם כן **'לדוריותיכם', מה שצריכין הדור שלכם ממילא ישתלם כשיושלם החסרון למעלה כביכול והבן, והש"י יורנו דרך האמת. עכל"ק.**

דף כ"ט

אם מכוין בתפילתו מקודם ש'יתגדל ויתקדש שמיה רבא', אזי יקובל תפילתו גם בענינים הגשמיים ההכרחיים

אם מחשבת המקום קדמה למחשבת הזמן. אי' בספה"ק תפארת שלמה עה"פ 'ויפגע במקום וילן שם' וגו'. ופרש"י פגיעה זו תפלה. וז"ק: יבואר בשנקדים משנה (בזבחים כ"ט) **זה הכלל אמר ר"י אם מחשבת המקום קדמה למחשבת הזמן אינו חייב כרת ואם מחשבת הזמן קודם למחשבת המקום פגול וחייבים עליו** כו'. יש לרמז בדבריהם כי הנה **האדם צריך להתפלל ובעמדו לפני ה' ידע כי כל צרכי חמודי תבל ועניני הזמן אינם העיקרי בכח התפלה אף כי ההכרח מביאו לזה צורך הפרנסה והבריאות עכ"ז אין זה העיקר. אך זאת תורת האדם שיתכוון בעיקר תפלתו שיתגדל ויתקדש שמי' רבא. ואח"כ על יסוד הנאמן הזה יתפלל ג"כ על צרכי עצמו בעניני עוה"ז השייכים לעבודת הבורא בקיום הגוף בבריאות ובפרנסה וזה ההכרח לא יגונה.**

כי כן אמרו חכז"ל (ע"ז ג, ב) שעה ראשונה יושב ושונה שני' יושב ודן ואח"כ זן ומפרנס **כן האדם צריך לכוון השעות בהקדמת כבוד השם ב"ה ראשונה כי כן יסדו רז"ל סדר מלכות ראשונה לזכרונות להקדים כבוד שמים תחלה לשאלת צרכיו.** ועד"ז רמז ר"י **אם מחשבת המקום קדמה למחשבת הזמן. היינו מחשבת המקום ב"ה קודם בתפלתו למחשבת צרכי גופו בעוה"ז אינו חייב.** ואם מחשבת הזמן קודם פיגול הוא וחייב. וכן הרמז **ויפגע במקום. כי יעקב אבינו ע"ה התפלל תחלה על כבוד המקום ב"ה ועל בנין בהמ"ק כמבואר במד"ר. ואח"כ התפלל יעקב אבינו** (בראשית כח, כ) **אם יהיה אלהים עמדי וגו' ונתן לי לחם לאכול וגו' ושבתי בשלום וגו'.**

והשיב: נסיונות כאלה אסור לעשות כי שמא זה יעבור ויחטא ונמצא זה עובר על לפני עור לא תתן מכשול כי הוא הביאו לידי מכשול ע"י המצאות שעשה לו וראיה לזה מ"ש בגמרא דמועד קטן 'שפחה של בית רבי לא נהגו חכמים קלות ראש בנדויה שלש שנים' ושאל בגמרא מאי היא ואמר דאמתא דבי רבי חזיתיה להההוא גברא דהוה מחי לבנו גדול, אמרה ליה להוי ההוא גברא בשמתא דקעבר משום לפני עור לא תתן מכשול, דתניא לפני עור לא תתן מכשול במכה לבנו גדול הכתוב מדבר, ופירש"י ז"ל דכיון דגדול הוא שמא מבעט באביו, והו"ל איהו מכשילו ע"ש. נמצא אע"ג דלא נודע אם יבעוט או לאו מ"מ כיון דאפשר שיבעוט ע"י מעשיו ה"ז מתחייב וא"כ ה"ה כאן דאסור לעשות לו המצאות לנסותו פן יכשל בם ונמצא זה עובר ג"כ על לאו לפני עור לא תתן מכשול.

ועוד יש להביא ראיה מדין חצי שיעור דאסור מן התורה דאמרינן ביומא דף ע"ד היינו טעמא משום דחזי לאצטרופי והא התם אע"ג דאח"כ לא אכל יותר וגם לא היה לפניו יותר עכ"ז אמרינן דעבר איסור מן התורה משום דאפשר שיביאו לו אח"כ ויאכל וישלים השיעור.

ועוד יש להביא ראיה מהא דאמרינן במציעא דף ע"ה ע"ב אמר רב **כל מי שיש לו מעות ומלוה אותם שלא בעדים עובר משום לפני עור לא תתן מכשול** ופירש"י ז"ל שעולה על רוחו של לוה לכפור ע"ש, **נמצא אע"ג דבעת שמלוה לו שלא בעדים לא נודע שיכפור ושמא לא יכפור עכ"ז עובר וה"ה הכא.**

ועוד יש להביא ראיה מן ברייתא ערוכה בגמרא דיבמות דף ס"ט ונדרים דף ג' האומר לאשתו ה"ז גיטך שעה אחת קודם מיתתו אסורה לאכול בתרומה מיד ע"ש וזו היא הלכה פסוקה בהרמב"ם ז"ל בה' תרומות ע"ש, והיינו טעמא דחיישי כל שעה שמא ימות בסוף שעה ואע"ג דבעידנא דקא אכלה חי הוא וה"ה הכא דאיכא למיחש פן יעשה זה האיסור ונמצא כי הוא הכשילו.

איברא דהנה לכאורה יש לחקור בענין זה לפי האמור א"כ לא יהיה מותר לאדם להביא אדם לשמור כרמו ופירותיו דאיכא למיחש פן יגנוב ממנו ונמצא דזה מכשילו וכן נמי לא יניח משרת בחנותו וביתו פן יבא לגנוב מדברים אשר לא נודע משקלם ומניינם הן מיני מאכל הן דברים אחרים וכן על זה הדרך באופן דלא שבקת חיי לכל בריה ואיך אפשר לומר כן.

ברם אחרי הישוב נראה דזה אינו דודאי בסתם אדם אנחנו סומכים על חזקתו שהוא ישראל כשר וחזקת ישראל לא יעשו עולה ורק החשוד אה"נ דאסור למסור בידו כלום והיינו טעמא דסמכינן לכתחלה אחזקה משום דלא אפשר דאי לא תסמוך אחזקה ותחוש א"כ לא שבקת חיי לכל בריה אבל אה"נ היכא דאפשר לתקוני כגון הא דמלוה את חברו דאפשר שילוהו בעדים לא יסמוך על חזקת כשרות להלותו שלא בעדים אלא ילוהו בעדים כדי שלא יניח מקום ליצה"ר להתגרות בו וכהאי גונא מתרצינן בגמרא דגטין דף כ"ח ע"א וז"ל א"ל תרומה אגטין קא רמית תרומה אפשר גט לא אפשר ועיין רש"י ז"ל תרומה אפשר להיות ניזונית בחולין גט לא אפשר למיחש למיתה דאי חיישת אין לך שולח גט לאשתו והן עגונות ע"ש.

ולכן גם בענין זה היכא דאפשר לתקן לא סמכינן על חזקתו ולהכי צריך להלוות בעדים וכ"ש היכא שהוא עושה המצאות בידים שנותן מקום ליצה"ר להתגרות בו בודאי אסור לעשות כן בשביל נסיון. ועל כן אני דן ולומד מכל האמור דאסור להפקיד אצל אחד מעות או שאר דברים בלתי שימנה אותם תחילה ויד ע כמה הם וצריך שידע הנפקד שיודע המפקיד מנינם ומשקלם יען כיון דאפשר למנות ולידע צריך לעשות כדי שלא יהיה לנפקד ד"ז למכשול שיתגרה בו היצה"ר.

ודע כי בנדרים דף ג' בהא דהאומר לאשה ה"ז גיטך שעה אחת קודם מיתתו דאסורה לאכול בתרומה כתבו הרשב"א והר"ן ז"ל דאם אכלה ולא מת בעלה לא עבדא איסור ע"ש הנה אין ללמוד מדבריהם הנ' גבי המלוה שלא בעדים שאם אח"כ לא כפר לא עביד איסורא דזה אינו, **דודאי זה המלוה שלא בעדים אעפ"י שהלוה לא כפר עכ"ז עביד המלוה איסורא שעבר על דברי חכמים שאמרו אסור ללוות שלא בעדים שמא יכפור. ומ"ש הרשב"א והר"ן ז"ל דלא עבדא איסורא דר"ל לא עבדא איסורא דאורייתא דהוה אפשר לומר אעפ"י שלא מת צריך לה כפרה מן התורה כההיא דאישה הפרם וה' יסלח לה דאע"ג דבהיתר שתתה עכ"ז מאחר דלא ידעה מן ההיתר בעת שתייה חשיב עבדא איסורא מן התורה ובעיא כפרה מן התורה ועל זה הוצרכו לומר כן דלא עבידא איסורא אבל אה"נ יודו דעבדא איסורא דרבנן בהא שלא שמרה מצות חכמים שאסרו לה לאכול מפני הספק.** (ועי"ש שהאריך עוד בזה). **ולכן גם לענין שאלת בחינת המשרת וכיוצ"ב דלעיל, אף אם יעמוד בנסיון, עדיין באופן האסור עבר המנסה על האיסור דלפני עיור וכנ"ל.**

לוח ההילולא

תולדותיהם של צדיקים ימעשיהם הטובים
של בעלי ההילולא אשר בשמותם נקובים

כ' סיון

הגה"ק רבי צבי הירש מנדבורנא זי"ע

מתולדותיו

הגה"ק ר' צבי הירש מנדבורנא בעל "צמח ה' לצבי" זי"ע נולד בשנת ת"ק לאביו רבי שלום זעליג ז"ל שהיה מתלמידי הבעש"ט הק', בילדותו היה עם אביו אצל הבעש"ט הק' אשר השתעשע עמו ונטלו על זרועותיו ובירכו שלאילנא רברבא יתעביד, גם הסתופף בצל המגיד הק' מזלאטשוב שהיה רבו המובהק וחיבה יתירה נודעת לו מרבו זה שאף העיד עליו שאליהו הנביא זל"ט חפץ את קרבתו, כמו"כ הסתופף בצל המגיד הק' ממעזריטש זי"ע.

טרם פטירתו סמך את ידיו על תלמידו הרה"ק ר' מנחם מענדל מקאסוב בעל "אהבת שלום" זה הי' בראשית שנת תקס"ב כאשר נחלה אז קרא אותו וסמך את ידיו על ראשו ויבחר אותו להיות ממלא מקומו אחד פטירתו ועל פיו יצאו כל אנשי שלומו, ויצו עליו שמעתה ילון בבית מדרשו הסמוך לחדרו, ובכל לילה כחצות הי' בא אצלו ומסר לו כל הנחוץ, ומתחילה פחד מאוד ללון שם בעצמו יען כי ראה כמה נפשות שבאו אל רבו מהעולם העליון לתקנן, עד כי למד עמו גם דבר הזה והרגל נעשה טבע, ככה חלף ערך חצי שנה עד כ' סיון כי אז עלה רבו לשמי מרום.

ספרו הק' "צמח ה' לצבי" ידוע בתפוצות ישראל ומתאמרא משמיה דהרה"ק מצאנז זי"ע שיהודי צריך למשכן את השטריימל ולקנות הספר "צמח ה' לצבי", והגה"ק רבי יצחק אייזיק מזידיטשוב זי"ע היה לו שיעור קבוע ללמוד בו מדי יום ביומו.

וידוע מה שהיה מרגלא בפומיה דכ"ק מרן רביבו הק' זי"ע אשר אף גם מביאו כמה פעמיו בספריו הק' את לשונו הטהור של ספה"ק צמח ה' לצבי פרשת ראה, ומפני חיבת הקודש נעתיק כאן לשונו הק': ע"ד שכ' בספר ש"ך עה"ת בשם רבינו בחיי, וז"ל: ובזה תבין איך מקום השכינה וכו' שהיה כהן גדול נכנס פעם אחת בשנה אחר כמה טבילות וקידושין ואחר כמה תפילות שהיו ישראל מתפללין עליו, איך עתה בית תורפה של ישמעלים בית עבודה זרה שלהם, אלא שנתקפלה ירושלים וגברה עליה קליפה של שאר ארצות, ואפשר שבקיפול ארצות באה שם רצועה מארם עד שבנו שם בית העבודה זרה, והם חושבים שבנו בירושלים והם מכזבים וכו', והנה "ארץ" נקרא ארץ ישראל, ו"חוצות" נקרא חוץ לארץ, וז"פ הפסוק שכבו לארץ חוצות, ר"ל שהחוצות שוכבים על ארץ ישראל, וזהו בוודאי אחר שיתרחב ירושלים וכו' בודאי הרצועה מארם והחוצות השוכבים על ארץ ישראל בדו ממקום זה, כי אין זה מקומם רק שהגוים העובדים שם בודה זרה הביאו לשם רצועה מארץ העמים הטמא וארץ שראל מתקפלת תחתיו.

כ"ג סיון

הגה"ק רבי יהודה אסאד זי"ע

מתולדותיו

נולד לאביו הצדיק ר' ישראל בשנת תקנ"ז, אביו הי' איש צדיק תם וישר הנהנה מיגיע כפיו ושימש כחייט בעירה הקטנה אסאד הסמוכה לעיר פעסט, ולמרות שפרנסתו הי' בצמצום לא נהנה מעולם משאריות סחורה שהושארו על ידי לקוחותיו כדרכם של חייטים, אלא חלקם לנצרכים, ולפני פטירתו ציוה שיעשו לו הארון משלחן עבודתו כדי שאלה יעידו לפני שוכן מרומים על ישרותו, כשהמהרי"א הי' נער בן עשר שנים נפטר עליו אביו, כבר אז הפתיע את הקהל בהספדו הנרגש, אמו הוליכתו לעיר סודיעץ לישיבתו של הגאון רבי פאלק ביכלר ז"ל, וכראות הגאון רבי פאלק כי הנער הולך וגדל, השתדל אצל אחיו רבי אהרן ביכלר אשר כיהן אז כאב"ד בעיר דינא – סערדהעלי והרביץ תורה לעלויים, לצרפו לישיבתו ולדאוג לכל צרכיו.

גדלותו בתורה

כשרק מלאו לו ח"י שנה ידע חמש מאות דפי גמ' בע"פ, וד' חלקי שו"ע הי' שגורים על פיו, תקופה קצרה למד אצל ר' אהרן ביכלער הנ"ל, ויהי לתפארת רבו, ועודו בחור צעיר לימים כיבדו פעם לדרוש בביהמ"ד שבעיר, דרשת הנער נעשית לשיחת היום, וגדולי הלומדים פלפלו בה, אך עפ"י עצת רבו החליט אז לנסוע לישיבה המפורסמת של הגה"ק ר' מרדכי בנעט ז"ל בניקלשבורג, כדי להגיע לשלימות תורה ויראה, הגר"מ בנעט גם קירבו ביותר, ומיד הטיל עליו להשמיע שיעור בישיבתו הגדולה לקבוצה של חמישים בחורים, וציוה שיהי' סרים למשמעתו, כמובן שהכתרתו כמגיד שיעור בישיבה עוררה קנאה בחלק מהתלמידים, ביום מן הימים הכניסו בין דפי גמ' של הגר"מ בנעט כתב פלסתר הכתוב בו ג' אשמות של המהרי"א א) כי העיז פניו בפני רבו, ויעש לו ישיבה בפני עצמו וחמישים בחורים נכנעים ועומדים לפניו לשמוע

ימי ההילולא

י"ט סיון

- **רבי אברהם יחזקאל רייך זצ"ל אב"ד מוועריו ער תרי"ח**

כ' סיון

- **ר' יסוף ירגאס ב"ר עמנואל (שומר אמונים) ת"צ**
- **רבי צבי הירש מנאדבורנא ב"ר שלום זעליג (צמח ה' לצבי) תקס"א**
- **רבי אהרן זעליג מווישניצא ב"ר ארי' לייביש מווישניצא תרל"ח**
- **רבי זא וואלף מראהמסטריווקא ב"ר יוחנן תרצ"ז**
- **רבי נתן דוד הכהן האלענדער אב"ד אמסנא ב"ר יוסף תרצ"ח**

לקח מפיו, ב) כי ירחיב פה ולשון על רבו ועל לימוד של רבו וכי הבל יפצה פיהו לא נחית לעומקא דדינא, ג) כי גבר בעיניו וגאה גאה, עד כי הרשה לעצמו ללמוד חכמת הקבלה, כאשר רבם ר' מרדכי מצא הכתב, פנה לכל ספסלי הישיבה כדי להוודע מי הוא זה אשר מלאו לבו לעשות כן ופנה למהרי"א "יהודה אתה יודוך אחיך אל תירא ואל תחת הנני מצדיק בכל מה שחבריך מאשימים אותך צלח בני ורכב על דבר אמת", באותו מעמד הודיעו רבו שהוא מוסיף לו עוד חמישים בחורים, וגם הסמיכו על לימוד הקבלה באמרו לך ודרוש בה ולך נאה לדרוש בה, ואכן ידיעותיו הי' עצומות בחלק זה כבר מנעוריו, אם כי הסתיר את זה כל ימיו אבל הודה פעם לבנו כי בהיותו בן ל' שנה ידע בע"פ את כתבי האריז"ל ורבו ר' מרדכי בנעט נסה אותו בהם, ונתן עליו מהודו בתורת הרז, והורמנא לעסוק בחכמת האמת, רבו ר' מרדכי הי' אף נוהג להסדיר שעוריו מתוך שיקול מראש להערותיו של תלמידו המהרי"א, ולא פעם שמעוהו כשהיא העיר לעצמו בזה"ל: "ואם יפלפל תלמידי יהודה וישאלני כך או כך, אשיבנו בדרך זה, ואם יפלפל גם על זה, אהי' נאלץ להשיבו בדרך זו".

על כס הרבנות

מתחלה שימש בקודש בתור דומ"ץ בעיר סערדאהעלי כאשר נתפנה מקום הוראה בעיר נתן בו רבו הגאון ר' אהרן סודיעץ את עיניו כראוי למשרה זו, אמנם לא בנקל עלה בידי רבו להבטיחו בחירותו כי הי' שם עוד שני תלמידי חכמים עצומים מתלמידיו המובחרים של בעל החת"ס זי"ע שחלק מאנשי העיר תמך בהם, וכדי למנוע מחלוקת הובא ענין הדיין להכרעת שלושה גאונים, רב המדינה הגה"ק ר' מרדכי בנעט, הגה"ק בעל החת"ס, הגה"צ ר' פאלק סודיעץ, זי"ע, והם קבעו פה אחד שהמהרי"א עולה על שאר המועמדים, המהרי"א קיבל את המשרה אך לאחר חמש שנים פנו אליו קהילת רעטה הסמוכה לפרעשבורג שיעבור לכהן בקהילתם, המהרי"א הסכים בתנאי אשר יקבלו עליהם לכלכל מספר בחורים לכל צרכם, והם נענו לכלכל ששה בחורים, בשיחה עם החת"ס התאונן המהרי"א לפניו שנפשו עגומה עליו כי לא יוכל להקים שמה ישיבה גדולה, אך הוא ניחמו כפי שאנו רואים נוסע עמו שלשה בחורים, והקהילה הסכימו לששה הרי תשעה, ובמקום שיש תשעה גם העשירי יהי' קודש, ואמנם בתוך זמן קצר גדל מספר הבחורים, שמעו הלך וגדל וקהלות שונות פנו אליו שיבוא לכהן בקהילתם.

ואכן לאחר תקופה קצרה הסכים לעבור בקהילת סעמניטץ אשר היתה מלאה תלמידי חכמים ושלמים, בדרכו לסעמניטץ עבר דרך פרעשבורג כדי להתראות עם החת"ס, שהוא שמח לקראתו ויברכהו בברכת מז"ט, בשיחה עמו סיפר לו המהרי"א שבסעמניטץ יושבים תלמידי חכמים גאוני תורה וביניהם ציין במיוחד את אחד מתלמידי נוב"י זי"ע ששמו ר' צבי הירש פופר שאמנם הוא סוחר אך גם למדן עצום, ודרכו להתמודד עם הרבנים שנתקבלו לסעמניטץ ולקפחם בהלכה, והמהרי"א חשש מזה לכן בקש ברכה שיברכו של יבוש ולא יכלם, השיבו החת"ס בבדיחותא "דרכו של אריה (כוונתו להמהרי"א ששמו יהודה) לנצח את הצבי (רבי הירש פופר) ואכן אחרי כמה דרשות הצהיר המבקר החריף כי קושיתיו של המהרי"א כשל הגה"ק ר' משולם מטוסמניץ ותירוצו כהגה"ק ר' יונתן אייבשיץ, זי"ע, עשרים ואחת

ימי ההילולא

כ"א סיון

- רבי שלמה שפירא ממונקאטש ב"ר אלעזר מלאנצהוט תרנ"ג
- רבי מאיר ב"ר ישכר דוב מראדישיץ תרס"ג
- רבי יהושע העשיל הכהן פריעד אב"ד קאפיש ב"ר גדלי' (זכרון יהושע) תרפ"א
- רבי נחמיה מקוידינוב-ברנוביץ ב"ר אהרן תרפ"ז
- רבי מנחם נחום מאיצקאן ב"ר אברהם יהושע העשיל מאדזאד תרצ"ג
- רבי דוד מנחם מאניש באב"ד אב"ד טערנאפאל ב"ר יהושע העשיל (חבצלת השרון) תרצ"ז

כ"ב סיון

- רבי יחיאל מיכל מנעמרוב ב"ר אלעזר הי"ד - ת"ח
- רבי דוד דייטש (אהל דוד) ב"ר מנחם - תק"ץ
- רבי משה יוחם ב"ר מנחם מענדל מקאצק - תרכ"ה
- רבי ירחמיאל יהודה מאיר מפאשיסחא ב"ר יעקב יצחק אלחנן- תרנ"ז
- רבי ברוך אשר ב"ר אהרן מטשערנובל - תרס"ה

כ"ג סיון

- רבי יעקב פאלאק בעל החילוקים ב"ר יצחק - רפ"ה
- רבי יהודה אסאד מסערדעהעלי ב"ר ישראל (שו"ת יהודה יעלה) - תרכ"ו
- רבי יצחק (השני) מברזנא ב"ר אברהם שמואל - תרצ"ט

כ"ד סיון

- רבי יעקב יצחק מבלעגדוב ב"ר חיים מאיר יחיאל ממאגלניצא (אמת ליעקב) - תרמ"ב
- רבי ישראל חיים פריעדמאן אב"ד ראחוב ב"ר יודא (ליקוטי מהרי"ח) - תרפ"ב

כ"ה סיון

- רבן שמעון בן גמליאל - ג"א תתע"ה
- רבי ישמעאל כהן גדול בן אלישע - ג"א תתע"ה
- רבי ארי' לייב ב"ר אשר (שאגת ארי') - תקס"ה
- רבי דוב בעריש מביאלא ב"ר אברהם מטשעכנוב - תרל"ו
- רבי חיים סופר אב"ד פעסט ב"ר מרדכי אפרים פישל (מחנה חיים) -תרמ"ו
- רבי אליהו מווייסקויט ב"ר אברהם יוסף (אזור אליהו) - תרמ"ז

שנה כיהן בסעמניטץ לתפארת וגם החזיק שם ישיבה גדולה, והצליח שם מאד.

לאחר מכן נתפנה מקום הרבנות בסערדאהעלי ששם קיבל חלק ענק מתורתו ושם גם כיהן כדומ"ץ, וגדולי העיר החליטו למנות אותו, ונתמנה ע"י כל העיר בלב אחד לרב ואב"ד ותוך זמן קצר זכה להערצת כל הציבור, דבריו הי' נשמעים וגם הנכרים חרדו מפניו, והיתה הרבנות שמצא בו מנוח לנפשו הגדולה וממנה היתה מצודתו פריסה למרחק.

בקנאו את קנאתי

הי' אחד מראשי המערכה כנגד פורקי עול שהתחילו בימים ההם להשתלט על חיי הציבור, וכל ימיו הגן במסירות נפש על משמר "מנהגי ישראל" במשך כל ימי תקופת חייו התלקחה המערכה נגד מגיפת ההשכלה שיצאה מברלין ע"י מנדלסון וחבריו, ומשם התפשט למדינת אירופה, רבים מרכי הלבב נפלו קרבן להתבוללות, קהילות מפוארת בעלות עבר תורני היסטורי בתורה ויראה נפלו קרבן למגיפת ההשכלה, אנשי ריפורמה יצא באסיפתם הידועה בברוינשוויג להכניס שינוים במנהגי ביהכ"נ, וגם שינוים על חיי היהודי, הרבנים היראים יצאו למערכה נגד העדה הרעה הנועדים על ה', ובראשם הי' המהרי"א שלחם בכל תוקף נגדם.

בשנת תר"ח כשהרבה מדינות השתחררו מאפוטרופסות זרה והקימו מדינות עצמאיות משלהם, ונתבטל הרבה גזירות קודמות, הוחל גם בהקלת חוקי האפלי' שהי' נוהגים כלפי היהודים, הרבה גדולים הודו לה' מתוך צפיה ותקוה לביטולם המוחלט של חוקי האפלי', מאידך הי' בקרב ראשי קהילות כאלה שריח הריפורמה נדף מהם ודחקו את הקץ, ותמורת קבלת השויון הי' מוכנים להשתלבות בקרב הגוים, אך מן השמים סייעו והיהדות החרדית לא נתפסה לרוח הזמן וגדולי התורה התיצבו במערכה כנגדם, כשהמהרי"א משמש כאחד הראשים במלחמה זו ומסופר שכאשר שמע שהרפורמים מתארגנים, קרע קריעה בבגדו כנגד הלב מרוב צער על עלבון התורה, ועל כל דבר קטן שראה או שמע באיזה קהילה שהוא לחם בכל תוקף לבטלם, פעם נודע לו כי בעיר הולכים לבנות מגדל על גג ביהכ"נ כמנהג הגוים מיהר להריץ להם מכתב חריף בעבחו פעם ליד ביהכ"נ ריפורמי שעל גגו הי' מגדל והבימה הי' במזרח ביהכ"נ ולא באמצע כמנהג ישראל וכן בלי מחיצה, וכדו', העיר למלויו בבדיחותא "הלא אין זה ביהכ"ס אלא תיבת נח אשר כתוב בו מבית ומבחוץ בכופ"ר דהיינו בין מבפנים ובין מבחוץ בכפירה".

פרשה מיוחדת בעמידתו האמיצה של המהרי"א על משמר היהדות, מהווה התנגדתו נגד הקמת סמינר לרבנים, והוא הי' ראש מהדברים במשלחת הרבנים של גדולי הדור אצל הקיסר כדי לבטל הגזירה, והקיסר הי' מאד נרגש מהמשלחת וביטול הגזירה, ולבסוף ביקש להתברך מהגדול שבהם כולם הצביעו על המהרי"א אך מקודם סירב בענוותנותו, אך לבסוף ברכו שיזכה לאריכות ימים וכן הי' שישב על כסא המלכות כשבעים שנה, אגב, עובדה מופלאה מסופר שקירת הקומה בארמון המלך הי' מסובבות במראות (שפיגלעך) והמהרי"א שתיארו הי' דומה למלאך ה', אך מעולם נזהר מלהסתכל במראה, נזדעזע לראות במראה את תוארם של חבריו הרבנים, כשעמם מתלווה איש שמראהו קודש, ובתמהון הכריז לפני חבריו בהצביעו על הדמות "בטוח אני שבעז"ה נצליח בדרינו, כי הרי מלאך ה' מתלווה עמנו".

וקול שופר הולך וחזק

באותו זמן בשנת תר"ח בשעת שהקל קצת על היהודים, התקוממו צוררי היהודים בראשות הכומר הורבאן ימ"ש, לעשות בהם כטוב בעיניהם, הם הלכו מעיר לעיר והרגו והרסו ובזזו ממונן של ישראל, והרבה קהילות התמוטטו אז, באחד הימים נפוצה שמועה שהכנופי' עומדים להופיע בעיר סעמינטץ (שכיהן אז המהרי"א) בליל חג הפסח, אימה גדולה נפלו על כל העיר, אך אז נתגלה המהרי"א בגבורתו ובקדושתו, כינס כל תושבי העיר לבוא ולערוך את הסדר בביהמ"ד בצוותא, כחצות קרא לעשרה מתלמידיו והורם לצאת מחוץ לעיר וכאשר יראו כי הם מתקרבים ימהרו להודיעו, ואמנם תוך שעה קלה חזרו התלמידים בבהלה, כי הצורר הורבאן ומחנהו הגדול מתקרבים לעיר, ויחרד כל העם אשר בביהמ"ד, אולם הוא הרגיעם על תיראו התיצבו וראו את ישועת ה', ויקח בידו את השופר שבו הי' תוקע בר"ה, נתעטף בטלית ויצא יחידי לקראת הצוררים, אך יצא מן העיר והנה המחנה ובראשם הורבאן לקראתו, אך הוא לא אבד עשתונותיו, ונטל השופר ותקע תקיעה גדולה, ומיד חיל ורעדה אחזה כל המחנה, ונסו בבהלה ורמסו בתוך מרוצתם אחד את השני, ולמחרת מצאו כמה מאות פגרים ליד כניסת העיר, (הצורר הורבאן אמר אח"כ שראה ניצב לפניו איש שגובה קומתו הגיעה עד לשמים), כן יאבדו כל אויבך ד'.

אחרית ימיו

בשנותיו האחרונות עבר עליו אסונות משפחתיים, ותוך תקופה קצרה נפטרו חתנו הגאון ר' יונה רייכרט, ובנו האברך העילוי ר' מרדכי שהשאיר אחריו אלמנה ובנים קטנים, הרופאים קבעו אז שגופו חלש מאד ויעצוהו לנסוע למרחצאות ובתחלה לא רצה, כי לא רצה לשנות מנהגו לא לנסוע למרחצאות כל ימי חייו שכן זמנו הי' יקר, רק כאשר מצב בריאותו נחלש ביותר נסע לכמה ימים בלבד.

גם ביומו האחרון שעות מועטות לפני פטירתו, הרצה עוד שיעורו הקבוע לפני תלמידיו, וכיון שהרגיש כי יום פטירתו היא קיצר הפעם בפלפולו, כדי שיוכל לסיים את המסכת שלמדו אז, אז בלילה עוד כתב תשובות על שאלות שבאו לפניו, ותוך כדי כתיבתו אחר כחצות לילה, נפל עטו מידו, והכריז בהתרגשות: "עד כאן תחום שבת" בני ביתו הרגישו כי חלה הרעה נוספת במצב בריאותו, ועמדו להזעיק רופא אמר להם: "הנכם מרעישים על לא דבר וכבר הגיע זמני להפטר מהאי עלמא דשקרא", ואמנם כמחצית שעה לאחר מכן עלתה נשמתו הטהורה למקור מחצבתה, אור ליום כ"ג סיון בשנת תרכ"ו, ממרחקים נהרו המונים להלויתו, כעשרים רבנים מגדולי הדור הספידהו תמרורים, ובכל קהלות ישראל שהגיעה השמועה על פטירתו נערך עליו הספד, (הרבה הספדים באו לבית הדפוס בספריהם של המספידים, כגון הגה"ק מהר"ם שיק על התורה דברים, הגה"ק ר' אליעזר זוסמן סופר מפאקש בספרו מלאה קטרת, ליקוטי חבר בן חיים ה"ב דף פ"ח ועוד), השאיר אחריו ברכה ספרי חידושי מהרי"א ושו"ת מהרי"א ודברי מהרי"א.

נלקט מספר "מקראי קודש - לשבת" אוצר נפלא על ענייני שבת

כמה חביבין מצוות על ישראל

הדסים ובשמים לכבוד שבת

<u>שני הדסים כנגד זכור ושמור ◇ עגינה וסגולותיה ◇ אמירות בעת ההרחה</u>

<u>הקפת השולחן ◇ אזוב ומיני בשמים</u>

חביבות מצות שבת ע"י הדסים

כד נפקו ממערתא [רבי שמעון בר יוחאי ורבי אלעזר בנו] בהדי פניא דמעלי שבתא, חזו ההוא סבא דהוה נקיט תרי מדאני אסא (חבילות של הדס להריח בשבת, רש"י), ורהיט בין השמשות, אמרו ליה 'הני למה לך', אמר להו 'לכבוד שבת', 'ותיסגי לך בחד', 'חד כנגד זכור וחד כנגד שמור', **אמר ליה רבי שמעון לבריה 'חזי כמה חביבין מצות על ישראל'.**

(שבת לג ע"ב)

המדקדקין יקחו גם הדסים נגד זכור ושמור

ראוי לכל פעודה להיות תרי מדאני אסא להריח בהם, כדאיתא בפרק במה מדליקין (לג, ב) בעובדא דרשב"י ורבי אלעזר בריה, כד נפקו ממערה חזו ההוא סבא דהוה נקיט תרי מדאני אסא ורהיט בין השמשות, אמרו ליה, הני למה לך, אמר להו, לכבוד שבת, ותיסגי לך בחד, חד כנגד זכור וחד כנגד שמור. אמר ליה לבריה, חזי כמה חביבין מצות על ישראל. **ואף על גב דמדליקין שני נרות אחד כנגד זכור ואחד כנגד שמור, מכל מקום ירא שמים יוצא ידי שניהם, וגם מזה אל ינח. וגם בהדלקת שני נרות יש עוד טעמים אחרים. וכן ראיתי המדקדקים נוהגין כן בתרי מדאני אסא מאחר שמוזכר בגמרא.**

(של"ה הק', מס' שבת, נר מצוה מא)

יחברם בין שני ידיו ויברך, יאמר זכור ושמור כו', ויקפ השולחן

תקח בידך ב' אגודות הדס, וכמו שאמרו רז"ל במסכת שבת פרק במה מדליקין (לג:), על ההוא גברא דרהיט ובידיה תרין מדאני אסא (חבילות של הדס להריח בשבת. רש"י שם), וראוהו רבי שמעון בן יוחאי ורבי אלעזר בנו בצאתם מן המערה (אמרו ליה, הני למה לך. אמר להו, לכבוד שבת. ותסגי לך בחד. חד כנגד 'זכור' וחד כנגד 'שמור'), ואמרי, חזי כמה ישראל זהירין במצוות וכו', **וקחם בין כ' ידיך ימנית ושמאלית, ותחברם יחד, ותברך עליהם 'בורא עצי בשמים', ואחר כך תריח בהם,** ואח"כ תחזור להקיף בהם את השלחן פעם ב' בשתיקה. **אחר שתריח בהם תאמר תיכף 'זכור ושמור בדבור אחד נאמרו',** שטעם ב' אגודות הם, אחד כנגד 'זכור' ואחד כנגד 'שמור'.

(שער הכוונות - דרושי ערבית ליל שבת דרוש ב)

ריח שדה אשר ברכו ה'

נודע מכוונת ריח הבשמים של ליל ש"ק, שהיא בחינת ריח של חקל תפוחין קדישין, כריח שדה אשר ברכו ד' [עיין בסידור ר' קאפיל ח"ב דף כ:], וכפירוש רש"י ז"ל זה שדה תפוחים.

(אמרי נועם - פרשת תולדות אות לט)

סדר ואופן לקיחת ההדסים והקפת השולחן להמקובלים

אחר תפילת ערבית יכנס לביתו.. יעמוד במקום שיושב בו אצל השלחן, **ויאמר בקול רם 'דא היא סעודתא דחקל תפוחין קדישין', ואחר כך יקוף את השלחן דרך ימין, ויחזור ויעמוד במקום שעמד בו קודם הקפה, ואז בעמדו שם יקח בידו שתי אגודות הדס, שהם אחד כנגד זכור ואחד כנגד שמור, ויאחזם ויחברם יחד בדרך גדילתן בין שתי ידיו, ויברך עליהם 'עצי בשמים' ויריח בהם, ואחר שיריח אז תיכף ומיד בעודם מחוברים יחד בין שתי ידיו, יאמר בפיו 'זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו', וגם יאמר ג"כ פסוק זה 'ריח ניחוח אשה לה'', כי בתיבות אלו רמוזים כל הכוונות של ברכת הריח, ואחר כך יחזור להקיף השלחן פעם שנית בשתיקה בעוד ההדס בידו,** אך אין צריך שיהיה בין שתי ידיו גם בעת שמקיף, אלא די לאחזו ביד ימין בלבד, ואם ישאר אחוז בשתי

ידיו הנה מה טוב ומה נעים, דנכון לעשות כן, **ואחר שעשה החקפה השנית בהדס וחזר לעמוד במקומו הראשון, ישאר ההדס ביד ימינו לחבוב מצוה, ויאמר שלום עליכם מלאכי השרת** וכו'.

(בן איש חי - שנה ב פ' בראשית אות כט)

בשאין לו רק עלי הדס יבש, יניחם יחד עם שאר הבשמים

נהגו לברך על ההדס כל היכא דאפשר: הגה – וי"א דאין לברך על הדס היבש דאינו מריח, רק על שאר בשמים (עטר בשם הר"ר אפרים והר"א מפראג), וכן נהגו במדינות אלו. **ונ"ל דיש להניח גם הדס עם הבשמים, דאז עושין כנ"ע.**

(שו"ע אורח חיים - סימן רצו – הלכות הבדלה)

סגולתה בנים חכמים

אף על גב דזכור ושמור בדבור אחד נאמרו, מכל מקום הוו תרי מילי, 'זכור' הוא עשה ו'שמור' הוא לא תעשה, כמפורש בדברי הרמב"ן (שמות כ, ח), ומטעם זה, דאחד כנגד 'זכור' ואחד כנגד 'שמור', נהגו נמי בנר של שבת ליטול ב' נרות. **וכמו שבנרות זוכין לבנים חכמים, הכי נמי הדסים, על שם בנים צדיקים, שנקראו הדסים** (מגילה יג.).

(מהרש"א - שבת לג:)

ברכה על ההדסים בכל קידוש שעושין בשבת

האר"י הקפיד מאד, לברך על שתי אגודות הדס **בכל שלש קידושים.**

(מגן אברהם - ריש סימן רסב)

[וראה לקמן במדור טהורים וישרה ויקדשה שמנהג רבוה"ק היה ג"כ לברך בקידושא רבא על הבשמים, ויצוין למש"כ בספר דרכי חיים ושלום (אות תנ) שהרה"ק ממונקאטש ז"ל לא הריח בשחרית בשמים]

מחופין בעלי לולב מברכין עליהם

הדסים מחופין בעלי לולב, נוהגים לברך עליהם כשמריחין בזה, אף דאין נראה בחוץ מאומה מהבשמים שבפנים בשום אופן, ואין זה בכלל ריח שאין לו עיקר, שהרי יש לו עיקר, והכסוי לא הוציאו מרשות מקום זה כלל, **ואין זה מחיצות החולקים רשות בפני עצמם.**

(אשל אברהם, בוטשאטש – סי' רצו ס"א)

הדס של כסף ותוכו בשמים

וזכורני ההדס שלו (של רבו בעל תרומת הדשן) היה **של כסף והיה בו בשמים.**

(לקט יושר – הלכות מוצאי שבת עמוד קכג)

סגולה לבנים תלמידי חכמים שנקרו הדסים

ומטעם זה דאחד כנגד זכור ואחד כנגד שמור, נהגו נמי בנר של שבת ליטול ב' נרות, **וכמו שבנרות זוכין לבנים חכמים, הכי נמי הדסים, על שם בנים צדיקים שנקראו הדסים.**

(מהרש"א - שבת לג: בחידושי אגדות ד"ה חד)

ב' הדסים נגד האיש והאשה וסגולה לבנים צדיקים

גם ידוע שבזכות שתי אגודות ההדס שמביאין לכבוד שבת יזכו לבנים צדיקים, כי שתי אגודות הם כנגד האיש והאשה, שמהם יצאו בנים צדיקים שנמשלו להדס ונקראים הדסים, וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מגילה יג.) על הפסוק (זכריה א, ח) **'והוא עומד בין ההדסים', ולכן אפתר נקראת 'הדסה'.** וכן כתב מהרש"א זכרונו לברכה בחידושי אגדות (שבת לג:) שבזכות שתי אגודות ההדס לכבוד שבת יזכו לבנים צדיקים שנקראים הדסים.

(בן איש חיל, לבא"ח - דרוש ד שבת כלה. בן יהוידע – שבת לג)

ביאור נפלא בעובדא דהחוא 'סבא' עם תרי בדי הדס

'חזי כמה מצות חביבות על ישראל', דיש לומר שלא טרח ויגע להביא ההדס לכבוד שבת בשביל חבוב המצוה אלא בשביל הסגולה שלה, מפני שבזכות מצות ההדס לכבוד שבת זוכין לבנים צדיקים, וא"כ זה אפשר מתבוין לטובתו והנאתו, כי האב והאם מתכבדין בבן צדיק ומתבזין בבן כסיל, ולכן חזר וא"ל 'תסגי לך בחד', 'לך' דייקא, שאתה זקן ואינך ראוי להוליד

שבת בשבתו

ענייני שבת קודש בפרשת השבוע

כל השפעות ברוחניות ובגשמיות תלוי' ביום השבת

ויסעו מהר ה' דרך שלשת ימים וארון ברית ה' נוסע לפניהם דרך שלשת ימים לתור להם מנוחה וגו', וי"ל דהנה ידוע **שכל השפעות נשפע על ידי התורה הקדושה,** ובתורה יש בחינות ימין ובחינת שמאל רמ"ח מצות עשה ושס"ה מצות לא תעשה כידוע, וכן הוא ענין השפעתה בחינת ימין ובחינת שמאל כמאמר הכתוב אורך ימים בימינה ובשמאלה עושר וכבוד, היינו ההשפעה מבחינת ימין של התורה היא אורך ימים רוחנים ושפע קדושה, והשפעה בבחינת שמאל של התורה עושר וכבוד וחיים ופרנסה גופני. **אמנם עיקר ההשפעה הוא ביום השבת דביה ברכתא דכלא ובו נתנה התורה וכל ההשפעות,** וכמאמר הכתוב ימים יוצרו ולא אחד בהם, (ודרשי' במדרש דהאחד בהם היינו שב"ק) כתיב ל"א באל"ף וקרי ל"ו בוא"ו, פי' **שמרמז לבחינת שבת שדבוק לבחינת אל"ף אלופו של עולם, ועל ידי זה נעשה ל"ו בוא"ו, שנמשך שפע קדושה רוחני ומזון הגופני בוא"ו ימי החול,** היינו בשלשה ימים שלפני השבת ושלשה ימים שלאחר השבת כדאיתא בספ"ק. וזהו **ויסעו מהר ה' דרך שלשת ימים וארון ברית ה' נוסע לפניהם דרך שלשת ימים לתור להם מנוחה** וגו' פירוש **הר ה' היינו התורה שנתנה בשבת ונשפע לישראל שפע קדושה מבחינת התורה על ידי בחינת שבת** לשלשה ימים שלאחר השבת, ועוד המשיכו עליהם שפע חיים רוחנים לשלשה ימים מבחינת שבת הנוסע לפניהם, היינו משבת הבא, היינו **שארון ברית ה' הוא התורה ושבת, נוסע לפניהם לתור להם מנוחה, ולהמשיך עליהם שפע. ועיקר גלוי הרצון רעוא דרעוין היא במנחה של שבת וע"ז מרמז הכתוב בנסעם מן המחנ"ה, אותיות מנחה.**

(בת עין)

בנים, וא"כ למה לך שתי אגודות שהם אחד כנגד האיש, ואחד כנגד האשה, והשיב לו **וכי אתה חושב שאני לקחתי שתי אגודות אחת בשבילי ואחת בשביל אשתי כדי שנוליד בנים צדיקים, אין זה כונתי, אלא כונתי לחבוב המצוה ביותר,** ולקחתי שתים א' כנגד זכור וא' כנגד שמור, **ואז עתה אמר לו לר"א בנו 'חזי כמה חביבין מצות על ישראל', ובזה מובן ממילא מה שהוצרך בעל המאמר ללמדינו שהיה אותו גברא זקן.**

(בן יהוידע – שבת לג:)

לקיחת שושנים עם ההדסים מעורר הגאולה

איתא במדרש חזית (שיר השירים ב אות ו) על פסוק 'כשושנה בין החוחים', מה שושנה זו מתוקנת לשבתות ויומים טובים, כך ישראל מתוקנים לגאולה ע"כ, **ולפי"ז יש להזהר להביא עם ההדס שושנים בזמן שימצא, ועי"ז אתיא זכירה דאנו מצפים לגאולה שלימה.** וכן המנהג בעירות גדולות **שלוקחין שושנים לכבוד שבת ויו"ט,** ומקורו ממדרש הנ"ל.

(כף החיים, פאלאגי - סי' לו אות ב. אוצר יד החיים - מערכת שבת)

מה שושנה מתוקנת לשבתות ויומים טובים כמ"ש הפוסקים להשלים מאה ברכות וכו'.

(עבודת ישראל – סוף פרשת אחרי)

ההדס מביאה ברכה משולשת

טעם להריח הדס בשבת, על שם חוט המשולש לא במהרה ינתק (קהלת ד יב), היינו **ג' פעמים חו"ט בגימטריא הד"ס שהוא משולש, ברכה משולשת.**

(בני יששכר - שבת מאמר ג אות יז)

חוש הריח לא נפגם בחטא עץ הדעת והנשמה נהנית ממנו ע"י ההדס מהפכין מעו"ר לאו"ר

מצוה בשבת להריח בהדס כמו שכתב האריז"ל, והוא נלמד מן הגמרא בעובדא דר' שמעון בן יוחאי ובנו כשיצאו מן המערה, **הנה הד"ס בגימטריא ס"ט, הוא מספר הנוסף בעו"ר על מספר או"ר,** תתבונן כאשר ניתקן במהרה בימינו ע"י התורה והשבת וישוב הכל לאור, הנה גם הנוסף יתן ריח טוב דבר שהנשמה נהנה ממנו (ברכות מג:), וכבר ידעת מסוד הריח דרגא דמשיח לעתיד והריחו ביראת ד' (ישעיה יא, ג), וכבר כתבתי במקום אחר שחוש הריח לא נפגם כל כך בחטא האדם, ע"כ כל החושים נזכרים לשם וזה החוש לא נזכר, **על כן זה החוש נשאר ריחני הנשמה נהנית ממנו ולא הנוף, הנה תתבונן בשבת קודש אנו עושים מן כתנות עו"ר, או"ר הד"ס, הכן הרמיזות האלה.**

(בני יששכר - שבת מאמר ו אות ו)

יכול להרגיש בהרחתו קדושת שבת, ונקלט בו ריח עוה"ב

ע"י משיח יתוקן כל העולם כולו, וע"כ הוא יכה לשליטות הריח דמורח ודאין (סנהדרין צח:), ובעולם הזה אדם יוכל לזכות מעין זה בשבת, ועל זה הוא **המדאני אסא** שאמר בפרק במה מדליקין, אחד נגד זכור ואחד נגד שמור, **שבהם הריח מקדושת השבת הבא לאדם על ידי הזכירה והשמירה.. ועל ידי קדושת שבת שמעין עולם הבא יכולים להרגיש מעין הריח דלעתיד, וזהו הכנסת הריח דהדס לגופו, שהקולט הריח מאחר הוא קולט מעין אותו הריח בקרבו.**

(פרי צדיק - קדושת שבת מאמר ה)

ע"י הרחת בשמים מריח השי"ת הריח טוב של מצות בנ"י

מה שהאדם מריח וקולט ריח טוב בגשמיי יש בו כונה ופעולה ממש גם כן ברוחניות.. וידוע טעם ה' צלך שהוא כמו הצל שעושה מה שהאדם עושה, ובאתערותא דלתתא אתער לעילא, בכל הפעולות שהאדם עושה.. **וחשי"ת מריח ג"כ בליל שבת הריח טוב של כנסת ישראל, שומרי וזוכרי שבת העולה לפניו.. כי בעולם הזה עיקר העלאת הריח טוב מהתחתונים הוא רק בשבת.**

(פרי צדיק - קדושת שבת מאמר ה)

ע"י ההדסים נעשה יחוד ונמשך רפואה לחולי ישראל

בשם הר"ר בעריש מביאלע: **'מדאני אסא'** הם זכור ושמור, **'לארום וארוסה'** הוא יחוד ה', **'להתקפא חלשין' כי ע"י יומשך רפואה לכל חולי עמו ישראל וכל טוב סלה.**

(שיח שרפי קודש - שבת אות סג)

ג' הדסים להג' מלאכים המלווים את הנשמה יתירה

לכל אחד מישראל בא לו תוספת נפש יתירה לפחות, וצריך ג' הדסים כשרים שיהיו כסא לג' מלאכים הבאים ללוות הנפש ונשארים עמה, ויש לה שמחה.

(מדבר קדמות, להחיד"א - מערכת ש אות יג)

ג' הדסים נגד ג' מלאכים משורש ג' אבות, הנלוין לנפש היתירה שזוכה אליו כל איש ישראל, ושורין על בדי ההדס עד מוצ"ש

דע שיש אדם שאינו זוכה אלא לנפש בלבד כו', ואף מי שלא זכה בחול אלא לנפש אינו זוכה בשבת אלא לנפש יתירה, **ומפני כי לא רבים יתחכמו, [אבל] לפחות [זכו] כולי עלמא זכו לנפש יתירה. וידוע שהנפש יתירה היא ברתא דמלכא ומקורה ממלכות דבריאה, ובבואה בערב שבת באין עמה שלשה מלאכים** מעולם היצירה, אחד ממחנה מיכא"ל שהוא כנגד מדת חסד **אברהם,** ואחד ממחנה גבריא"ל שהוא כנגד מדת גבורה פחד **יצחק,** ואחד ממחנה אוריא"ל כנגד תפארת **ישראל,** ומטעם זה נקרא יום השביעי שבת כלומר שי"ן רומז לג' אבות, והכונה על ג' מלאכים הנזכרים הבאים ללוות את הנפש יתירה הנקרא ב"ת, **ולכן צריך לבקש ערב שבת אחר ג' בדי הדס כשר הרומזים לג' אבות, והכונה היא להיותם כסא לג' מלאכים הנזכרים הבאים ללוות את הנפש יתירה, ובראות הנפש יתירה שהג' מלאכים הנזכרים מצאו מקום**

לחול עליו אז ממתינים לה עד מוצאי שבת ללוותה אזי היא צהלה ושמחה, ובליל מוצאי שבת בשעת הבדלה כשמברכין על אותם ג' בדי הדם הכשרים אזי הנפש יתירה יוצאה באותה ריח ומיד אותן הג' מלאכים השורים על החדם הולכין עמה ומלוין אותה עד מקומה, והנפש יתירה בשעת הליכתה מברכת לבעל הבית בשביל נחת רוח שקבלה, ומי שלא זימן הג' בדי הדם מערב שבת כשבאין הג' מלאכים ללוות את הנפש ואינם מוצאים מקום להנייתם אזי הולכים להם כו' (עיי"ש עוד)

אמנם שרש הנשמה יתירה הענין הוא כאשר עלה משה להר סיני לקבל התורה ניתנו לו אלף חלקים אורה שהוא סוד אל"ף רבתי דאדם שת אנוש כו' והם האורות והכתרים שהם עדיים של ישראל שהתנצלו מהם בחורב ונטלם משה אח"כ להשלים מה שחסר לו בעבורם, אמנם בכל ערב שבת בלילה חוזר משה לקבל אותם האלף חלקים של אורה כו' ומחזירן לישראל כו' (עיי"ש).

(חסד לאברהם, אזולאי - מעין ב נהר מט)

יסיקנו באפיית לחמי שבת

כתוב בספר תורה לשמה, **החדם של שבת לא יזרקנו אחר מוצאי שבת שיהיה עם הזבל לאשפה, אלא יצניענו עד שיתייבש, ויניחנו בהספק התנור של לחמי שבת.**

(בן איש חי - שנה ב פרשת ויצא אות י)

במקום שאין הדם נמצא, לוקחין צפורן וכדומה

בעיירות דאינו נמצא חדם, עושים בורדם (כלי לבשמים) **של כסף, ונותנין בו תבלין כמו קלאבו** (צפורן) **וכדומה** כו'. (ובשו"ע הל' הבדלה כתב הרמ"א שיערב מן ההדסים היבשים אשר עמו בין שאר הבשמים) **אלא דבמקומות דימצא חדם בנקל, מסתמא ימצאון שם תלמידי חכמים הרבה,** דהרי כתב מהרש"א בחידושי אגדות בפ"ב דשבת, דהזהיר בהדם יעשה לו סגולה, דזוכה לבנים חכמים, כמו שהוא ברגיל בנר של שבת, יעויין שם, ואם כן מי שיש לו במקומו לקנות בנקל יקנה לכבוד שב"ק ולא ידקדק בפריטי כו'.

(כף החיים, פאלאגי - סימן לא אות מא)

קח לך בשמים רא"ש, אותיותיו קודמין לאותיות שב"ת

כתב הרב אורחות יושר פ"י כשהולך לקנות צורכי שבת ראשית הכל יקנה בשמים לצורך שבת לברך בכל פעם להשלים הברכות, ובזוז אחד זוכה לכמה ברכות וכו'. **ומימנך 'קח לך בשמים רא"ש'** (שמות ל, כג), וקודם אותיות שב"ת הם רא"ש שם רמז כי קודם כל צורכי שבת קח לך בשמים ראש, הכל כדברי הרב ז"ל.

(אבות הדאש, פאלאגי – ח"ג עמוד קמו)

להשלים המאה ברכות

להשלים המאה ברכות היה צריך להיות על שלחנו דברים המריחים, דהיינו פרי המריח, ועצי בשמים, ועשבי בשמים, **ובפרט היה צריך להיות הדסים על השלחן.**

(זכרון יהודה, מנהגי מהר"ם אש - מנהגי שב"ק דף כה ע"ב)

הרחת הבשמים בשבת הוא גילוי דעת על כל עינוגי שבת שהם לשם עונג שבת ולא לשם תאוה חלילה

מנהג ישראל תורה להריח בשמים בשב"ק, ואמרו חז"ל (ברכות מג:) **איזהו דבר שהנשמה נהנית ממנו ואין הגוף נהנית ממנו,** הוי אומר זה הריח. ובודאי מה שמתענגין בהבשמים היא לשם עונג שבת ולא לשם הנאת הגוף, דהא אין הגוף נהנית מזה, ועל כן **עונג זה על הכלל כולו יצא שכל מה שמתענגין בשבת היא לשם עונג שבת ולא לשם תאוה חלילה.**

(לב אהרן)

בעניין אי שרי למלול ההדסים בידו להוציא ריחם

מותר למלול הדסים בידו, כדי שיצא ממנו ריח, (שו"ע שכ"ב סעי' ה') ועיי"ש דמותר בין בעצי בשמים קשין ובין ברכין. [ועי"ע בפרי מגדים (א"א סק"י) ודעת תורה (ס"ה)] **ויש מחמירים וס"ל דלא התירו למוללו אלא כשיש בו ריח מעט, ואינו** אלא מוסיף ריח, **אבל אם אין בו ריח כלל אסור, דהוי כמוליד ריח, ויש מקילים גם בכהאי גוונא.** [מנורה הטהורה (קני המנורה סק"ד) דגם בכה"ג אינו אלא כמוסיף ריח, דהריח טמון בבשמים עצמן, וכ"כ בתורת שבת (סק"ז) דאינו גרע משבירת אגוז להוציא גרעינו שמתוכו].

(אוצר הלכות שכ"ב סק"א)

אמר 'אשה ריח ניחוח לה'"

הרה"ק בעל חקל יצחק מספינקא זלה"ה לקח קופסת הבשמים ביד ימינו, ועוד ב' קליעות הדסים בשמאלו, והצמיד ההדסים אל הבשמים ובירך עליהם 'בורא מיני בשמים', **הריח את הבשמים ואח"כ הריח את ההדסים, ובאם כבר הפיג ריח ההדסים מללם בידיו ואח"כ הריחם, וחקוף עמהם את השלחן ואמר 'אשה ריח ניחוח לה'".**

(זמירות שבת שבתון, ספינקא - סעודת ליל שבת קודש)

הבשמים מצות הכנסת אורחים להנשמה יתירה

אפ"ל בדרך צחות טעם במנהג ישראל להריח בשמים בליל שבת קודש, שהוא כדי לקיים מצות הכנסת אורחים עם הנשמה יתירה המתארחת בכל איש ישראל ביום הש"ק. והיינו עפ"י מהז"ל (ברכות מ"ג:) **איזהו דבר שהנשמה נהנית ממנו** וכו' הוי אומר זה הריח. והנה הז"ל אמרו שמצות הכנסת אורחים הוא לכבד את האורח במה שהוא רגיל בה ונהנה ממנה (מס' כתובות ס"ז, ויעוין ברש"י שם ד"ה במה אתה סועד), **ולכן בליל ש"ק כשבא האורח הנשמה יתירה, מכבדים אותה במה שהיא רגיל ונהנה ממנה דהיינו הריח.**

(זמירות נועם אליעזר, סקולען)

⚜ טהורים יירשוה ויקדשוה / מעשי צדיקים ⚜

עפ"י רוב ניגן בהרחת הבשמים בקול דממה דקה הניגון מהרה"ק מקאלוב על גלות גלות

אחר שאמר רביה"ק (בעל דברי יואל) זי"ע 'אזמר בשבחין' לקח את קופסת הבשמים, ובתוכה היה המדור אחד בשמים (צפורן), ובשני גבעולי אזוב, ובירך בורא מיני בשמים, והריח הבשמים תחילה, ואח"כ הגבעולי אזוב. אח"כ לקח את ההדסים אשר היו נתונים בנרתיק העשוי מעשה קליעה, והצמיד ההדסים אל הבשמים והריחם יחד, וע"פ רוב היה מנגן לעצמו באותה שעה בקול דממה דקה בנעימות ובדביקות, את הניגון המקובל מהרה"ק מקאלוב זי"ע על השיר גלות גלות וכו'.

(זמירות דברי יואל ח"א עמוד מ"ו)

סדר הקפת השולחן מכוונות האריז"ל אצל רבותינו הק' זי"ע

אחר שסיים אזמר בשבחין, (מרן רביה"ק בעל ברך משה זללה"ה) לקח בידו ההדסים שהיו נתונים בשני נרתיקין עשוין מעשי קליעה מרדידי כסף [שורש המנהג בנרתיקין אלו היה כיון שמבואר בפסוקים ודברי המקובלים גודל הענין שיש בהרחת הדסים דיקא לכבוד שב"ק, וכיון שלא היו ההדסים מצויין כל ימות השנה, על כן נטלו ההדסים שברכו עליהם בחג הסוכות, והכניסום למעשי קליעה העשוי מעלי הלולב או רדידי כסף כיוצא בהן, וברכו עליהם כל השנה בליל שב"ק יחד עם שאר מיני בשמים כמבואר בשו"ע סי' רצ"ז לעשות כן כשיש לו רק הדסים יבשים, היינו לברך על שאר מיני בשמים יחד עם ההדס היבש], ועל נרתיקי ההדסים הניח קופסת הבשמים שהיה בה שני חלקים במדור האחד מיני בשמים, ובמדור השני גבעולי אזוב, [כמבואר בטעמי המצוות להאריז"ל פר' עקב שטוב להניח אזוב על השולחן שהוא מבריח כל מיני מזיקין, ומקורו בזה"ק פר' בא דף ל"ה ע"ב 'ולקחת אגודת אזוב, למה בגין לבערא רוח מסאבא מביניהו'] ובירך בורא מיני בשמים והריחם.

ובענין הקפת השולחן שהוזכר בכתבי האריז"ל לעשותה בליל שב"ק, הנה ראינו האיך שבעת בואו אל השולחן טרם התחיל שלום עליכם הביט רבינו לימינו ולשמאלו, והסתכל על הנרות, ואח"כ התחיל שלום עליכם. וזקני החסידים ידעו לספר אשר כך נהגו לפניו אביו הק' מרן בעל עצי חיים, ורביה"ק בעל דברי יואל זי"ע כאשר נכנסו לעריכת השולחן בטרם התחילו שלום עליכם פנו לימין ולשמאל, והיו אומרים החסידים שהוא מכח המנהג דאי' בכתבי האריז"ל להקיף את השולחן בליל שב"ק, ובהיות שלא רצו לנהוג כן בפומבי, לכן היו מכוונים ענין הקפת השולחן במה שהביטו סביב. וכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א אמר פעם לתת טעם במנהגם זאת שהוא לקבל פני המלאכים המלוים את האדם בליל שבת מימינו ומשמאלו.

(זמירות ברך משה, בצל תומר, סעודתא דמהימנותא ט"ו)

נטל ג' נרתיקי הדסים, והריח בין אתקינו סעודתא לאזמר בשבחין

מנהג הרה"ק בעל דברי יחזקאל משינאווא זי"ע לברכת בשמים, לקח שלשה נרתיקי הדסים, קלועים מעלי הלולב. והריח בשמים בליל שבת קודש בין אתקינו סעודתא לאזמר בשבחין.

(דברי יחזקאל - הליכות והלכות עמוד שנג, זמירות לעטר פתורא - עמוד כט)

עושין טובה להנפש

הרה"ק מצעשינוב זלה"ה נתן להרה"ק ר' איציקל מפשעווארסק זלה"ה 'הדס', ואמר לו שהרמ"ק אומר שאם מריחין בליל שבת קודש 'טוט מען א טובה דעם נפש'.

(אבות על בנים, פשעווארסק - עמוד פא אות מא)

הסתיר הענין שלא ירגישו

בשעה שבירך הרה"ק מנאסוויד זלה"ה על הבשמים בליל שבת קודש, ראו איך שהוא צועד על יד השלחן, ופונה עצמו ממקומו, וכוונתו הי' שצריך להקיף עם הבשמים, ועשה את הדבר באופן שלא ירגישו בדבר, ורק עפ"י סיבה נתגלה כוונת קדשו.

(גדולת יהושע, נאסוויד - ח"א עמוד לט)

ניגון התעוררות ומתיקות שירדה חדרי בטן בעת הרחת הבשמים

בין זמר אשת חיל לאתקינו סעודתא עלה לפניו ריח ניחוח לרצון לפני ה', לקח איזה מיני בשמים להריח ועמד לצד ימין השלחן שהוא פניו כלפי מזרח ובירך בורא מיני בשמים, ואח"כ לקח ב' אגודות של הדס והי' לאחדים בידו והריח בהם ועדיין עומד בימין השלחן, ונעימות בימינו מה נהדר הי' המחזה תוארו כמלאך אלקים עומד בדביקות נפלא ומשורר לעצמו בחשאי ניגון התעוררות ומתיקות שירדה לכל חדרי בטן והי' כנגן המנגן ותהי עליו רוח ה' ותפעם רוח כל העם לאביהם שבשמים. וניצוצי אורה וקדושה שהכו על תלמי הלבבות עת דודים לריח שמניך טובים כריח שדה אשר ברכו ה' לא יסורו מעמנו לעולמים, ואח"כ הקיף קצה השלחן ועמד לצד שמאלו פניו כלפי מערב וחזר לצד הימין (וכשהי' אנשי שם ורבנים מובהקים על ש"ק שאז הי' השלחן ערוך ומסודר כמו ד' או ח' ורבינו ישב עם המסובין ברוחב השלחן. לא הטריח עליהם להקיף ולעבור לצדדים רק עמד במקומו והסיב פניו לימין ולשמאל בשעת הריח) ומשם מיד למקומו ואמר "זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו" (ועיין בשער הכוונות ובפרע"ח ובסידורי האריז"ל מקור להקיף השלחן כנ"ל והכוונות לזה) והתחיל לזמר אתקינו סעודתא וגו'.

(דרכי חיים ושלום, סדר ליל שב"ק אות שפ"ה)

הרחת אזוב לנצח בה הקליפות קודם קידוש

ויש לרמז בזה הענין מה שכמה צדיקים מקפידין ליקח לבשמים להריח בליל שב"ק קודם קידוש "אזוב" דוקא, נודע מכ"ק חו"ז הגה"ק מהר"ש מבאבוב זצ"ל שהי' רגיל להפוך הכובע קטן בשעת אמירת שלום עליכם, ואמרו שהי' לו אז עבודה ומלחמה גדולה עם הסט"א ר"ל קודם קידוש, והוכרח להפוך הכובע קטן שלא יזיקו לו, וכיון שסגולת האזוב לבערא רוח מסאבא, ואז הוא עידן קרבא בהדייהו (כמבואר בזוה"ק פ' בא דף לה:), ע"כ לוקחין האזוב, בזה מבריחין אותם, וזה נכון בס"ד.

(אגרא דצבי, ווייטצען - אות קעג סק"א)

הרבה מדאני אסא אתרוגים ושאר מיני בשמים

אשרי למי שראה חדרו של האי סבא קדישא הרב המקובל המפורסם כקש"ת רבי שלמה הלוי ז"ל זי"ע ביום שב"ק, שהיו סדורים על שולחנו הרבה מדאני אסא עם אתרוגים ולולבים ושאר פרחים המריחים.

(אלף כתב - אות תתקנ)

הרחת בשמים בצפרא דשבתא

נכנס לביתו (מרן רביה"ק בעל ברך משה זללה"ה) פשט טליתו, לבש הגלימא המיוחדת לסעודה, ניגש אל השולחן ואמר אתקינו סעודתא, אסדר לסעודתא, וביך 'בורא מיני בשמים', ואח"כ קידש. במגן אברהם (ריש סי' רס"ב) כתב שהאריז"ל היה מברך על אגודות הדס בכל סעודות שבת, וכן הוא בפרי עץ חיים (שער השבת פרק יד) 'ובבוקר בסעודה ב' תעשה כמו שאמרנו בראשונה' וכו' ואח"כ תיקח בידך אגודה של הדס ותחברם בידך ותברך עליהם ותריח וכו' ע"כ. וכ"ה בשער הכוונות (ענין שחרית של שבת). ובסידור ר' שבתי. ובספר אוצר חחיים (אות קפג) כתב שכן נהג הרה"ק בעל הדברי חיים מצאנז זצ"ל שקודם הקידוש בש"ק בבוקר בירך על הדסים בורא מיני בשמים ע"ש. וכן הביא בבאר היטב (סי' רסב ס"ק א) בשם האר"י הק' ע"ש.

(זמירות ברך משה, בצל תומר, קידושא רבא)

באלפור במבוא לאחד מספריו מפרש את דעתו על הציוניזם, וכה כותב:

"אם זה יצליח, יהא זה הדבר גדול מאוד עבוד היהודים, אבל לא רק לעצמם, לפי הבנתי, הפירוש לזה הוא, בין השאר אתנחתא גם לשנים ארוכות שארצות המערב סבלו מנוכחות מין (העם היהודי) שנראים כזרים ומנוכרים וגם שנואים, באותו הזמן לא יכלו אותם לא בלעם ולא לפולטם, לכן וודאי שרק בשביל זה לבד ואפי' לא לסיבות אחרות, צריך הדבר לקבל את תמיכותינו".

מבטו של באלפור תואם את עמדת הציונים הארגנלי שהיהודים הם נטע זר בארצות הגולה, והעצה היחידה הוא לאוספם יחד בארץ נפרדת, ורעיון זה הוא שהייתה מתחת הצהרת באלפור שחתם על זה כמה שנים לאחמ"כ, לגרש את היהודים, ולשלחם לפאלאסטינע הוא שתי צדדי המטבעת האנטימעטיזעם.

התנגדות פנימי מהפארלאמענט היהודי

ומן המעוניין לציין שהרבה מיהודי ענגלאנד לא ראו בעין טובה את תוצאות הצהרת באלפור,

אחד מחברי הפארלאמענט היהודים החשובים שבהם, יהודי מתבולל בשם "עדווין מאנטעגאו" היה מהלוחמים הגדולים נגד הצהרת באלפור, והוא דבר מעוניין ביותר, בו בזמן שהנוצרים דחקו בפרסום הצהרה, היה זה דווקא חבר הפארלאמענט היהודי שהתנגד נחרצות מחמת כמה סיבות (כמובן שלא סיבת הג' שבועות.....),

מאנטעגאו פרסם את דעתו בהצהרה מיוחדת שמסר לפארלאמענט הבריטי באוגוסט 1917 למס', ושם פרסם את דעותיו שההצהרה הוא הצהרה אנטיסעמיטית! ושהציונות קוראם לה "סוג פרעה פוליטי", רק יפריע ויפסיד ליהודים בעולם, לפי מאנטעגאו יגרום הציונות, שהאומות העולם יקשרו את עם ישראל אל מדינת היהודים בפאלאסטינע, ויהודים יתהפכו כנטע זר בכל מדינות העולם, וישלחו את היהודים לפאלאסטינע, ולא יאמינו להם בנאמנות לארצות מולדתם.

וממשיך וכותב בין דבריו: **"לפי מה שהבנתי, מוסכם אצל היהודים, עד שהציונות הופיע, שהחזרת היהודים שיעמידו לאום בארץ שמשם גורשו, צריך להיות ע"י הנהגה שמימית, ולא שמעתי מעולם, גם מתומכיהם הנלהבים שמר. באלפור או לוייד ראטשילד יהיו המשיח".**

גם היהודי המנוכר ל"ע הבין כדבר פשוט שרעיון הציונות הוא סתירה גמורה אל האמונה היהודים שהשי"ת הוא בעצמו יבוא ויגאלנו בקרוב בימינו.

When the Jews are told that Palestine is their national home, every country will immediately desire to get rid of its Jewish citizens... I have always understood, by the Jews before Zionism was invented, that to bring the Jews back to form a nation in the country from which they were dispersed would require Divine leadership. I have never heard it suggested, even by their most fervent admirers, that either Mr. Balfour or Lord Rothschild would prove to be the Messiah (Memorandum of Edwin Montagu Submitted To The British Cabinet, August 1917)

ציטוט מתוך הצהרת מאנטעגאו

אודות התנגדותו החריפה של מאנטעגאו בהצהרה עוד כמה מילים:

"בהבנה שכולם לא יעשה שישפוט א קהילות האינו יהודים הגרים בפאלאסטינע, או זכויותיהם וסטאטוס הפוליטי של היהודים הנהנים בכל ארץ שהוא".

דבר זה היה מטרתו לצמצם את ההפסדים שייכות הצהרה כזו להביא על כלל ישראל.

גם בארצות הברית שמעו טענות כאלו מאת קבוצות יהודים שהתנגדו למדינה יהודית בטענתם שדבר כזה זה יעורר שנאת ישראל בעולם, ולפי אסיפת השלום בפאריז בשנת 1919 למס' ששם היו צריכים ליתן להציונים את הזכות, על הארץ ישראל, לפי הצהרת באלפור, יצא אחד מחברי הקאנגרעס היהודים בשם יוליום קאהן, במכתב להנשיא ווילסאון, שהיה חתום על ידי שלוש מאות יהודי אמעריקע שהסבירו את התנגדותם למדינה עצמאית יהודית, טענות כמו שהיו למאנטענגאו, ולמעשה במשך השנים ראו צדקת טענתם שדבר זה עורר שנאת ישראל עזה, והרבה גויים התחילו להשתמש במילים "יהודים, לכו לפאלאסטינע", ושונאי ישראל שמחו לזה שבזה מצאו את רצונם להיפטר מן יהודי ארצם ולגרשם לארץ ישראל.

וכפי שכתב אחד מהכותבים הגדולים בספרו:

"בפולין בין שתי מלחמת העולם חיו 3 מליון יהודים, כלומר 10% מהאוכלוסיה, לכן העם הפולני הרגיש איום, מערכת היחסים בין הציונות והיהודים הפולנים הייתה בעייתית, הפולנים קבלו את הרעיון של הרצל וכך נולדה הסיסמה "יהודים, לכו לפאלסטינה", היו מוכנים לעודד את התנועה הציונות ואפילו לעזור או להקל יציאת היהודים, הציונות לא בא לעולם על מנת לעודד המשך קיום היהודים בגולה, הכי מתאים לציונות הוא אנטישמיות שדוחות את היהודים חוצה, ברגע ששער ארצות הברית נסגרים בשנת 1924, אז היהודים משנים כיוון לארץ ישראל, מתחילה את העלייה הרביעית, זה היה האינטרס של הציונות ושל מדינות לאומיות אנטישמיות, התחילו להישמע סיסמאות כמו "פולין, לפולנים", אלו סיסמאות נגד התפיסה האוזרחית", (שווין זכיות – רב הביטים על ארץ ישראל, מאוריסאו אזרצקי).

PROTEST TO WILSON AGAINST ZIONIST STATE

Representative Jews Ask Him to Present It to the Peace Conference.

Special to The New York Times.

PHILADELPHIA, March 4.--Acting n behalf of a committee of thirty-one prominent men, Congressman Kahn of California, in Washington, today presented to President Wilson a petition on behalf of the Zionist organization for the consideration of the Peace Conference. President Wilson acknowledged the petition in a few words and agreed to have the matter put before the conference after his arrival in Paris.

The text of the petition follows:

"As a future form of government for Palestine will undoubtedly be considered by the approaching Peace Conference, we, the undersigned citizens of the United States, unite in this statement, setting forth our objections to the organization of a Jewish State in Palestine as proposed by the Zionist Societies in this country and Europe and to the segregation of the Jews as a nationalistic unit in any country. We feel that in so doing we are voicing the opinion of the majority of American Jews born in this country and of those foreign-born who have lived here long enough to thoroughly assimilate American political and social conditions. The American Zionists represent, according to the most recent statistics available, only a small proportion of the Jews living in this country, about 150,000 out of 3,500,000. (American Jewish Year Book, 1918, Philadelphia.)

"At the outset we wish to indicate our entire sympathy with the efforts of Zionists which aim to secure for Jews at present living in lands of oppression a refuge in Palestine or elsewhere, where they may freely develop their capabilities and carry on their activities as free citizens.

מכתב שהתפרסמה אז בכת"ע ה"ניו יארק טיימס" מאת יהודי ארה"ב שהתנגדו להצהרת באלפור

לציונים השתלם דבר זה מאוד, כי על ידי התעוררות שנאת הגויים, היו היהודים מוכנים לעזוב את הכל מאחוריהם ולהגר לארץ ישראל, דבר שהביא לציונים יותר נוכחות ושליטה.

ציונות מעת הקמתה חייתה ע"י שנאת ישראל, ובזה ממשיכים עד היום הזה.

וכן כתב הגה"צ משאפראן זצ"ל, וז"ל: **"והאמת הוא אשר סכנה איומה מרחפת על כל כלל ישראל בגרמא של הציונים, אשר מעשיהם בוודאי עלולים לעורר השנאה בגויים, בפרט שיאמרו שיהודים דרים במדינה זו הם אוהבי מדינה אחרת, ומחוברים לה עד שהם חשודים למעול בגוי אשר הם דרים בו ר"ל, וה' הטוב יצילנו בכל מקום שיש שם יהודים מגזירות קשות ויראנו נפלאות"**, (תורת א', ח"א, מכתב יג).

המשך יבוא אי"ה

זכות הגליון בשבוע זו
נתנדב ע"י
ידידינו הרבני הנגיד הנכבד רודצו"ח
מוה"ר יעקב חיים
מאשקאוויטש הי"ו
אב"י בוויליאמסבורג יע"א
לעי"נ אביו
הרה"ח
ר' שמואל יודא
ב"ר יעקב הלוי ז"ל
נלב"ע כ"ה סיון תשע"ה
ת.נ.צ.ב.ה.

פנימי הרב"ב בלתי מוגה

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ביקור בבית הגאון רבי ישראל דוב מרדכי וואַרפמאן שליט"א

רב דביהמ"ד זכרון יחזקאל, ודומ"ץ במאנטשעסטער יע"א

יום ד' פרשת ויקהל תשפ"ב לפ"ק

רבינו: וואם מאכט מען עפעם אין בריאות?

הגריד"מ וואַרפמאן: ברוך ה', דער רבי האט מיר אנגעוואונטשן, און די ברכה איז חל.

ווי אזוי שפירט זיך דער רבי נאך די גאנצע קראונע מ'האט דאך געהאט צוויי שוועריע יאר.

רבינו: ברוך ה', יעדער האט אביסל טועם געווען דערפון, אבער כ'דאנק און לויב דעם באשעפער.

הגריד"מ וואַרפמאן: ס'האט געקלאפט די וועלט אין אידישקייט אויך אביסל. מ'האט געטראפט אין שולחן ערוך אביסל.

רבינו: אוודאי, ס'איז אזוי, מ'האט נאכגעלאזט אסאך זאכן, און כיון שירד ירד.

הגריד"מ וואַרפמאן: די אלע בדיעבד'ס איז געווארן א לכתחילה.

רבינו: מ'האט אריין גענומען פארשידענע כלים ווייל מ'האט געדארפט אריין נעמען, און ס'איז שוין נישט ארוים. און מ'האט מקיל געווען אין פארשידענע זאכן, מ'האט דאך געמוזט מקיל זיין, מ'האט אנגעהויבן צו דאוונען ביחידות, מ'האט זיך אויסגעלערנט אז מ'קען דאוונען ביחידות און עם געשעהט נישט גארנישט.

הגריד"מ וואַרפמאן: הלוואי ס'וואלט געווען נאר דאס, אונז האב מיר געהאט מער ווי דאס.

רבינו: יא יא, נאך אסאך זאכן, ס'האט געשאדט פאר די ישיבות, די ישיבות זענען געווען אפגעשפארט, און די מיידל סקול'ס זענען געווען אפגעשפארט, און וואם בטלה ברענגט איז נישט גוט צו זאגן, במילא האט עם געברענגט זייער אסאך, עם איז געווען אפגעשפארט די ישיבות, נו, נישט יעדער איז געווען איינגעשפארט אינדערהיים, האט מען זיך געטראפן אין די גאסן, דארף מען שוין מער נישט צו זאגן וואם דאס מיינט.

הגריד"מ וואַרפמאן: דא האט מען געמאכט אפילו חתונות אין שטוב.

רבינו: דאס איז ביי אונז אויך געווען.

הגריד"מ וואַרפמאן: דא איז געווען פונקט א מעשה וואם מ'האט גערעדט דערפון, אז מ'האט געמאכט די חתונות אין שטוב און מ'האט געדארפט האבן א חדר יחוד נאכדעם, און מענטשן האבן נישט געהאט קיין סאך פלאץ, איז מען געגאנגען און מ'האט געמאכט דער חדר יחוד אין חדר ספרים, האט מען געפרעגט וואם איז מיט מקום הראוי, ספעציעל דא איז געווען א התונה פון א אלמנה.

והאריכו כשאלה הזאת בדו"ד הפוסקים בהל' יחוד

רבינו: מ'באפט'זיך נישט וואם פאר א סארט שאלות ס'איז אלץ אינטערגעקומען, זאכן וואם מ'האט אפילו נישט געוואוסט צו פרעגן דערווענגן.

איך האב אויך געהאט שוועריע זמנים דעמאלטם, אזוי ווי אלע אידן, איך דאנק יעדן טאג דעם באשעפער.

הגריד"מ וואַרפמאן: אבער היינט אינדערפרי האט מען געזעהן א מעמד מיט די קינדער (בקבלת פני רבינו שליט"א בהיכל בית מדרשינו במאנטשעסטער), ס'איז געווען קעיה"ר כמעט פינף הונדערט קינדער איז געווען, כ'דערמאן מיך וועז איך בין געקומען דא אין מאנטשעסטער איז געווען נאר איין תלמוד תורה, און וועז מ'האט געהאט הונדערט צוואנציג צי הונדערט פופציג קינדער איז עם געווען אסאך.

רבינו: ברוך ה', אידישקייט וואקסט אין די גאנצע וועלט.

הגריד"מ וואַרפמאן: דא איז עם געוואקסן זייער שנעל. וועז איך בין געקומען דא בין איך געווען דער זיבעטער

וואם איז געגאנגען מיט ווייסע זאקן, היינט איז די גאנצע גאם פול, צו זעהן שבת לאנגע הויזן איז שוין באלד א חידוש...

*

הגריד"מ וואך: די וואך איז געווען די יארצייט פונעם ירושלימער רב רבי יוסף חיים זאנענפעלד ז"ל, י"ט אדר.[1]

כ'האב געהערט א גוטע מעשה, כ'האב עם געהערט פונעם אייניקל אליין, כ'בין געווען אין ירושלים דארטן באזוכן, כ'בין אריין געגאנגען ביים מנחת יצחק, ס'איז געווען אן אסיפה, האט ער געזאגט קענסט זיצן, ס'איז געווען א איד וואם איז אוועק און ער האט איבער געלאזט נאר קליינע טעכטער, האט מען געדעדט ווער זאל זאגן קדיש, איז געווען א גאנצער ויכוח דארט, די מסקנא איז גארנישט ארוים געקומען, און כ'בין צוריק געקומען קיין ענגלאנד, מ'האט נישט געקענט פארן דירעקט קיין מאנטשעסטער, כ'בין געפארן קיין לאנדאן, און אז כ'בין שוין געווען אין לאנדאן דארף איך גיין צו מיין רבי הרב פאדווא (הגאון הגדול רבי הנוך דוב (העניך) פאדווא ז"ל גאב"ד התאחדות קהילות החרדים לאנדאן ובעל שו"ת חשב האפוד), כ'קען נישט אדורך גיין די שטאט און נישט זיין ביי אים, זאגט ער מיר וואו ביזסטו געווען? זאג איך כ'בין געווען אין ירושלים, זאגט ער, זאג מיר א חידוש פון דארט, האב איך אים געזאגט אז ס'איז געווען אזא מין ויכוח, און וואם האט מען מחליט געווען? זאג איך גארנישט. זאגט ער רוף אריין די רביצין זי וועט דיר זאגן עפעס, זי איז אריין געקומען האט זי געזאגט, אז ווען איר טאטע איז נפטר געווארן איז זי געווען זעקס יאר אלט, און די שוועסטער אכט יאר, און ס'איז נישט געווען קיין זוהן, האט דער זיידע געזאגט אז זיי זאלן גיין זאגן קדיש אין עזרת נשים, מ'וועט אוייפמאכן די טיהר, מ'וועט עפענען די מחיצה, און זיי וועלן זאגן קדיש.

1 הגאון רבי יוסף חיים ז"ל נולד בעיירת וועריבוי שבמדינת טשעכיי בשנת תר"ט, היה מתלמידיהם המובהקים של מרן הכתב סופר והגאון רבי אברהם שאג ז"ל, בשנת תרל"ג עלה עם רבו לארץ ישראל, ובשנת תרל"ח עמד בראש בית דינו של הגאון רבי יהושע לייב דיסקין ז"ל מבריסק, ולאחר פטירת רבו נחשב רי"ח זוננפעלד למשיך דרכו בהנהגת הציבור, באשר עם גדלותו בתורה ועוצותיותו המופלגת נחון בפקחות יתירה, אחר פטירתו של הגאון הרב שמואל סאלאנט זצ"ל מונה לרב של היהדות החרדית בירושלים, בה כיהן עד פטירתו בשנת תרצ"ב, בצוואתו ביקש שלא לחרות על מצבתו אלא את התואר יהודי מארץ ישראל, חיבר ספרי תשובות בהלכה וביניהם שו"ת שלמות חיים.

רבינו: וועד האט אזוי גע'פסק'נט?

הגריד"מ וואך: רבי יוסף חיים זונענפעלד, די רביצין פון הרב פאדווא זי איז געווען אן אייניקל.[2]

רבינו: כ'האב אויך געהערט נישט לאנג צוריק א פסק פון איינעם אזוי, אבער ס'איז דא אסאך מפקפקים אויף דעם.[3]

הגריד"מ וואך: און נאכדעם האט ער געהייסן אז נאך דריי חדשים זאל מען אפשטעלן, פארוואס, האט ער געזאגט, אז ווען א יתום זאגט קדיש רייסט דאס הארץ, ווען א יתומה זאגט קדיש איז שוין צופיל, דער עולם וועט עם נישט פארטראגן, אבער זי זאלן וויסן ביי די יארצייט זאל זי ברענגען א מנין און זי זאל זאגן קדיש דארט ביז די חתונה, און נאך די חתונה איז געענדיגט אלעס.

מוה"ר שמואל הכהן פריעדמאן חי"ו, משב"ק: וויל דער עולם קען עם נישט פארטראגן, נאר ביז דריי חדשים.

הגריד"מ וואך: אזוי האט ער געזאגט, דאס האב איך געהערט פון איר אליינס, זי איז אן אייניקל.

רבינו: כ'האב אויך געהערט פון אן אייניקל פון איינעם וואם האט אזוי געזאגט.

א' מבני משפחתו: איך האב אמאל געהערט אז רבי הערשעלע ליסקער האט אמאל אזוי גע'פסק'נט, דער רבי

2 היא היתה בתו של הגאון רבי אברהם אהרן זונענפעלד ז"ל בנו בכורו של הגה"ק רבי יוסף חיים ז"ל.

3 עיין בשו"ת תשובה מאהבה (ח"ב סימן רכ"ט) שמביא מנהג מק"ק פראג שבחדר הסמוך לבית הכנסת בשעות הצהרים אחרי שלמדו ואמרו תהילים הזקנים שם, היו בנות קטנות בנות ו' וז' אומרות קדיש, אם לא הניח המת אחריו בנים,, ובשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ה סי' י"ב) מביא מנהג זו, אך מפקפק בה להלכה למעשה.

אמנם עיין בס' בית לחם יהודה (יורה דעה סימן שעו) הביא את דבריו של ספר חסידים שכתב כך: ואין לבת בקדיש לא דין ודת, ואין זה אלא שטות, כי הוא כחוכא ואיטלולא.

ועיין בספר מטה אפרים (דיני קדיש יתום שער ד סעיף ח) שכתב כך: מי שאין לו בנים רק בת וצווה לפני פטירתו שילמדו עשרה בביתו בשכרם ואחר הלימוד תאמר הבת קדיש, אין לשמוע לו, ויש למחות שלא לעשות כן, ומכל שכן שאין להניח שתאמר קדיש של תפילה, ואפי' אם היא פנויה אסורה, ומכ"ש אי אפשר חלילה להשמיע קולה לרבים באמירת קדיש בין בביהכנ"ס בין במנין, אלא אם תרצה לזכות את אביה תהיה זהירה בכל עיתות התפילה בין בבית הכנסת בין במנין להטות אזנה באמירת קדישים, לענות אמן בכוונה רצויה, ויודע מחשבות יחשוב לה כאילו אמרה וקיימה מצות אביו. וע"ש באלף המגן המאריך בזה.

אך מן הפלא לציין שבשו"ת שלמת חיים (סי' תרי"ז) מהגה"ק רבי יוסף חיים מובא שהוא נשאל אודות מנהג בית האבל שהאשה אומרת שם קדיש, והוא משיב כדרכו בקצרה, שהוא מנהג אינו נכון אלא דקשה לבטלו.

האט אמאל געהערט פון ליסקער רב אויך אז ס׳איז געווען אמאל אזא מעשה, און ער האט געפסק׳נט אז א מיידל זאל זאגן קדיש?

רבינו: עמיצער האט מיר אזוי געזאגט, נישט לאנג צוריק האט מיר איינער אזוי פארציילט.

א׳ מבני משפחתו: רבי יוסף חיים האט געהאט צער גידול בנים, מ׳האט איבער געדרוקט די תשובות יעצט (שו״ת שלמת חיים), האבן זיי אויסגערעכט דארט זיינע קינדער, ניין פון זיינע קינדער זענען נעבעך נסתלק געווארן בחייו.

רבינו: רבי יוסף חיים איז געווען א תלמיד פונעם כתב סופר, ס׳איז געווען אין יענע תקופה מ׳האט געדארפט זיך שטעלן און פריי ווערן פון מיליטער, איז געווען פינעף תלמידים מצויינים וואס דער כתב סופר האט זיי מיטגענומען און זיי זענען געגאנגען קיין וויען צום צאנזער רב, אלע האבן זיך געדארפט שטעלן, ער האט יעדן אנגעוואנטשן, און אים האט ער געזאגט ׳דו וועסט זיין א זעלנער׳, ווען ער איז ארויס געגאנגען האט ער זייער געווייגט, איז ער צוריק געגאנגען מיט זיין רבי׳ן אינאיינעם, ער איז דאך געקומען פאר א ברכה, האט אים דער דברי חיים גזאגט גזאגט, ׳דו וועסט זיין דעם אויבערשטן׳ם זעלנער׳ ׳דעם אויבערשטן׳ם סאלדאט׳.[4]

הגריד״מ וואַרפמאן: ער איז טאקע געווען א סאלדאט. ער איז געווען דער ערשטער לוחם, ער איז געווען א גרויסער מוהל אויך, און איינמאל האט ער געהאט א ברית און ער איז געקומען זייער שפעט, אפשר דריי שעה שפעטער, און דארטן איז געווען דער אנדערער (הר׳ קוק), האט ער געזאגט, די גמרא זאגט (פסחים יא:) אדם טועה שעה אחת צי שתי שעות, זאגט ער, ס׳איז דא אנדערע וואס זענען טועה א גאנצן לעבן.[5]

א׳ הנוכחים: דער כתב סופר האט געהאט גאר גרויסע תלמידים בכלל.

רבינו: יא, מ׳זאגט אויפן כתב סופר אז ער האט געהאט שענערע תלמידים ווי דער חתם סופר, ער האט געהאט א גרעסערע ישיבה, און שענערע תלמידים. אזוי האט מען גזאגט, דער פאפא דיין (הגאון רבי משה יוסף האפמאן ז״ל, מח״ס מי באר מים חיים) איז געווען א תלמיד ער ברענגט אויך אזוי אין זיין ספר.[6]

הגריד״מ וואַרפמאן: רבי יוסף חיים זאגענפעלד האט געוואלט מאכן א שידוך מיט אן עושר, ער איז געווארן א

4

נוסח אחר על עובדא זו מובא בס׳ כל הכתוב לחיים (עמ׳ קפ״ב) בזה״ל: סיפר הגאון הצדיק מרא דארעא דישראל כקש״ת רבי יוסף חיים זוננפעלד זצ״ל מה דבדידיה הוה עובדא בצעירותו בעת שנקרא מטעם הצבא להתייצב לגיוס לצאנז והגיש פתקא לכק״ז הגה״ק בעל דברי חיים זי״ע שיזכירהו בתפלתו שישתחרר מהצבא, ענה לו כק״ז זי״ע אתה תהיה גנראל בצבא? אתה תהיה גנראל ליהודים בארץ ישראל!, שוב אמר לו כק״ז זי״ע כשתבוא לביתך תשים תחבושות על רגליך.

הגריד״ז אמנם התפלא למשמע תשובתו של הרב, אולם הבין שדברים בגו, ולכן לא שאל אותו לפשר דבריו, באם הדרך הרגיש בגופו כעין מסמרות ברזל שעקצו וגירדו את רגלו, הוא הרגיש יסורים נוראים ולכן חכך בגופו כדי להשקיט את הכאבים, כתוצאה מזה נעשה רגלו נפוח מאוד, כשנכנס אצל הרופאים מטעם הצבא ציוו עליו הרופאים במפגיע שיסע מיד לביתו, כי סכנה צפויה לחייו כתוצאה מהניפוח, הרופאים מסרו לו כתב פיטור, הוא נסע לביתו ושם הניח את התחבושות על רגלו ומיד נרפא, ואמנם ברכת הרב נתקיימה ברבות הימים הגריד״ז נתמנה לכהן פאר לרבה הראשי למוצביא ולקברניטה של היהדות.

5

כמו כן סיפר הגאון רבי יוסף משה סופר ז״ל מירושת״ו בעמח״ס מרא דארעא דישראל שהגאון הגרי״ח היה הולך למול ילדי ישראל רבות פעמים כאשר הר׳ קוק נתכבד בסנדקאות והגרי״ח היה המוהל, אפי׳ אחר שהגרי״ח כבר נלחם עמו במלחמת חורמה, עד שפע״א קרא הר׳ קוק לעברו בולזוי, הנה בהל׳ שחיטה יש שיעור עד איזה גיל האדם יכול לשחוט, והאם במוהלות אין גבול לשנות האדם, ובראותו לרמז לו שהגרי״ח כבר זקן ובא בשנים, והגרי״ח ענה לעומתו בשנינות, הנה כבר זקנתי והייתי מוותר על המוהלות, אבל בתקופתינו צריך מומחיות רבה, ווייל עס האנדלט זיך פון נישט א פשוטע ערלה, ׳נאר א ערלה מיט א ספאדיק׳, [כי אז כשרצו להחשיב איזה דבר, היו אומרים שהוא מיט א ספאדיק], והר׳ קוק נפגע קשות, ומני אז לא רצה להיות סנדק במקום שהגרי״ח היה המוהל.

6

עיי׳ בס׳ מי באר מים חיים עמ״ס ברכות מהגאון רבי משה יוסף האפמאן זצ״ל הדיין דפאפא בירושת״ו, וכה כותב: .....״וזכות אבותי וזכות רבותי יעמדו לי, וכו׳, וכשהייתי בן י״ט שנים הלכתי לישיבה הרמה לישיבת מורי בעל מחבר תשובת כתב סופר, ומצאתי שם חברים צדיקים וחסידים ומתמידים וחריפים, ד׳ מאות בחורים, כולם אהובים כולם ברורים, והיו עומדין צפופין בבית המדרש הישן על מקום קטן מי שלא ראה לא יאומן כי יסופר, ושם מצאתי ונראה כבוד התורה, ומורי ז״ל למד שיעור בסוגיות הש״ס בחריפות והיו דבריו נחמדים כניתנה מסיני, והיה משגיח על תלמידיו בהשגחה גדולה, והיו שומרים שראו בחלונות חדרי הבחורים.

היה מתמיד בתורת ה׳, כי כאשר ראו התלמידים ואי אפשר לשער בענין אחר אלא שהציץ בו רוח הקודש והיה מיסר ורודף מי שהיה בו מדות שאינם טובים והיה מרחיק אותם מבין תלמידיו, עד שהי׳ ישיבה הרמה בלי סיג ופסולת, ואמר לאאמ״ו ז״ל שיאמינו לו שגם החת״ס לא זכה לישיבה כזה, כי בישיבת הח״ס החסידים לא היו חריפים והוא זכה לתלמידים חסידים קדושים וחריפים, ומורי ז״ל היה לומד עם הישיבה בהתמדה גדולה, ובחנוכה כל יום היה לומד בענין אחר, אשרי מי שזכה לשמש בישיבתו הרמה ולנשק את ידו״, עכ״ל.

חתן וועלן ער איז ארוים געפארן,[7] דער כתב סופר איז דאך נישט געווען געזונט, און ער האט זיך געדארפט פארן אפרוהען יעדעם יאר, זיין טאטע האט אים דאך אויסגעבעטן.[8]

רבינו: אויף א יובל יארן.

ער איז געווען זייער מסוכן, ממש ער האט שוין געהאלטן ביי יציאת נשמה.[9]

---

7 אמנם עיין בס׳ עמודא דנהורא מהגר״מ בלויא ז״ל שכותב על הגאון הנ״ל שבשנתו העשירים עמד למטהן הצבא, וסיפרו שבשעה שבדקו הרופא נדר רבינו נדר, שאם הקב״ה יעזור לו וישתחרר מחובת הצבא ישא תיכף אשה והוא יקבל את כל הצעה ראשונה אשר תוצע לפניו, בימים ההם היה קשה מאד להשתדך לפני בחינות הצבא, אבל רבינו זיע״א ראה עכ״ז בזה חובה לעצמו, את נדרו זה נדר בקול רם, והוא נוצל על ידי אחד השומעים אשר ניגש אליו והציע לו את אחותו היא אשתו של מרן זיע״א אשר זכתה לחיות עם צדיק זה עשרות שנים וללותו על דרכו ברוב ימי חייו.

8 עיי׳ בס׳ כתב סופר עה״ת (פר׳ כי תבוא) שמביא ד״ת ואח״כ מסיים שם בזה״ל: ...דברים אלו אמרתי כשבאתי לביתי מן המרחץ אחר היותי שם איזה שבועות, ומצאתי ביתי וקהלתי ותלמידי האהובים הכל כאשר עזבתים, טוב בעיני ה׳ ואדם. ברוך העוזר שומר ומציל ית״ש ויתעלה זכרו... עכ״ל.

ונעתיק בענין זה מה שמובא בס׳ דרשות שבט הלוי (עמ׳ קי״ט) וז״ל: הכתב סופר זצ״ל היה מפורסם מאד בדבקותו בלימוד בהשכמה בשעה השניה או השלישית אחר חצות הלילה כבר התייגע בתורה על אף שהיה חולה מסוכן מאד כמעט כל ימי חייו, וכן כותב עליו בספרו תלמידו וגיסו הגאון ר׳ זלמן שפיצר ז״ל שהיה חתן החתם סופר ז״ל בדברי הספדו שצריכים להתבונן איך שמסר את נפשו על לימוד התורה ובפרט באשמורת הבוקר אף דהיה חולה במשך כל ימי חייו ומשעת לידתו לקה בלבו.

והוא מספר שם שביום כיפור האחרון שלפני פטירתו באותה שנה בי״ט טבת היה הכתב סופר חולה מסוכן מאד, ואעפ״כ במוצאי יום כיפור קם בשעה שלוש לפנות בוקר ללמוד תורה, והכתב סופר אמר פעם שאם יהודי רוצה להרגיש טעם גן עדן בעולם הזה ירגיל את עצמו לקום בשבת בבוקר בהשכמה והוא עצמו נהג ללמוד בשבת בהשכמה בעוד לילה יחד עם עוד ג׳ בחורים משום החשש של שמא יטה.

9 עיין בספרי תולדות הכת״ס שכשהכתב סופר היה בן שש נחלה מאד עד שהגיע לשערי מות והרבו בתפילות ובפדיונות ואף הוסיפו את השם אברהם, ובאו אנשי החברא קדישא לעסוק במלאכתן והשכיבוהו על הארץ והדליקו נרות מסביב לראשו, ודברו הרופאים אל החתם סופר לאמר, ידענו כי איש אלוקים קדוש אתה, אנחנו מצידינו אפסה תקוה קום קרא אל אלוהיך, ויחל משה את פני ה׳ אלהיו בתפילה ובתחנונים, ולפתע צעק הנער שמע ישראל, ומצבו היה הולך ומשתפר, ואנשי החברא קדישא כיבו את הנרות והלכו לביתם.

העידו תלמידי החתם סופר ששמעו מפורש יוצא מפיו שפעל עבור בנו יובל שנים, ואכן שני חיי הכתב סופר היו חמשים ושש שנים

הגריד״מ וואַרפמאן: מ׳האט שוין געהאט אנגעצינדן ליכט.

רבינו: ס׳איז נאך דא היינט די ליכט, ביי די משפחה, ביי די פרעשבורגער קינדער דארט איז עס.

א׳ מבני משפחתו: עס ליגט אין לאנדאן די ליכט, ביי איינעם פון די אייניקלעך שרייבער.

רבינו: דער ראש הקהל פון פרעשבורג האט עם געגעבן א מתנה פארן כתב סופר צו די בר מצוה.

ביי די מעשה איז געווען אזוי, אז אמאל יום הקדוש, איינעם הייליגן טאג, האט דער ישמח משה געפרעגט צי ס׳איז נישט געקומען א שליח פון פרעשבורג, ניין ס׳איז נישט געקומען קיינער, ס׳איז נישט געקומען קיינער פון פרעשבורג? מוצאי יום הקדוש איז איינער געקומען אז ער איז א שליח, ער האט געברענגט א שליחות פונעם חתם סופר אז ער זאל מתפלל זיין פארן זוהן, פארן כתב סופר, דער ישמח משה האט געזאגט, ער האט געזעהן דעם פרעשבורגער רב בהקיץ, ער האט אים געזעהן, האט ער פארשטאנען אז דארף א ישועה, אבער ער האט נישט געוואוסט וואס, במילא האט ער געפרעגט צי ס׳איז נישטא איינער פון פרעשבורג וואס וויסט וואס עם טוט זיך מיט אים, דערווייל איז אנגעקומען און ער האט געברענגט א מכתב פונעם חתם סופר וואו ער בעהט מ׳זאל מתפלל זיין. ס׳איז דא אין כתב סופר א הספד אויפן ישמח משה, אין פרשת כי תבוא, ער האט אים מספיד געווען.

הגריד״מ וואַרפמאן: דער כתב סופר האט נישט געשיקט זיינע קינדער צום ישמח משה?

רבינו: רבי שמעון סופר איז געווען ביים ישמח משה ווען ער איז געפארן התונה האבן, ער האט התונה געהאט אין קראלי, איז ער אדורך געפארן אוהעל,[10] דער חתם סופר אליינם איז שוין נישט געפארן אויף די חתונה.

א׳ מבני משפחתו: מ׳זאגט אז דער רבי ז״ל האט געזאגט אז ער איז נמנה פון די תלמידי בעל שם.

רבינו: אזוי זאגט מען נאך.[11]

הנרות הללו ניתנו במתנה מאת גבאי החברא קדישא לנער ביום כניסתו לעול המצוות, וממנו עברו בירושה מדור דור לידי צאצאיו.

10 עיי׳ בס׳ י״ג אורות (ח״א עמ׳ קי״ט) שאז אמר הישמח משה לרבי שמעון הנ״ל שיכנס לדבר עם נכדו הרה״ק משינאווא שהיה אז אצל זקיה״ק, והוא אמר לפניו פלפול, והיה נראה שהרה״ק לא מאזין לדבריו, ועשרות שנים אח״כ חזר הרה״ק משינאווא באזניו על כל הפלפול, עיי״ש באריכות.

11 עיי׳ בס׳ לב ברוך – קראסנא, שאמרו לרבינו הק׳ ז״ל שהמהרי״ד מבעלזא ז״ל אמר על מרן החת״ס שאינו נמנה בין תלמידי הבעש״ט

אבער כלפי דעם האט ער געזאגט אז ס׳איז א גרויסע מדריגה געווען, זיך צו באווייזן פאר יענעם בהקיץ איז א גרויסע מדריגה, אויף די מעשה האט ער עם געזאגט.

הרש״ה: וועז דער רבי ז״ל איז געווען באזוכן רבי עקיבא סופר האט ער אים געווייזן די ליכט. ער האט געהאט די ליכט און ער האט עם געווייזן פארן רבין ז״ל.[12]

רבינו: ס׳איז נאך היינט אויך דא מסתמא, ביי זיינע אייניקלעך.[13]

*

הגריד״מ וואַרפמאַן: כ׳קען איינלאדענען דען רבין זאל קומען באזוכן אונזער מקוה? ס׳וואלט געווען א שטארקע כבוד. ס׳איז א אלטע מקוה וואם איז נאך געווען דעם מנחת יצחק׳ס מקוה (כאשר כיהן כאב״ד שם לפני עלותו לירושת״ו), מ׳האט עם איבער געמאכט שיין. זיי זאגן אז דאם איז די ערשטע מקוה פון נאך די מלחמה וואם מ׳האט געבויעט אויף דעם סיסטעם, א בור השקה מיט א בור זריעה און מי גשמים.

רבינו: ער באשרייבט עם די מקוה וויזוי ער האט דאם געמאכט. (עיין בשו״ת מנחת יצחק שערך כמה תשובות וביהורים לפי המקוה הנ״ל).

הגריד״מ וואַרפמאַן: יא, ביי אונז איז דא די גאנצע באשרייבונג, ווי אזוי ער האט עם געמאכט, און פארוואם ער האט עם געמאכט.

וכיבד את רבינו בברכת לחיים

וביקו רבינו: לחיים, דער אויבערשטער זאל העלפן מ׳זאל זיין בבריאות השלימות, מיט נחת דקדושה, דורות ישרים ומבורכים, עוסק זיין בתורה מיט הרחבת הדעת, וכל מילי דמיטב.

ואיחל רבינו לחיים לכל הנאספים

*

הגריד״מ וואַרפמאַן: ס׳איז דא דער מגן אברהם (או״ח סי׳ ק״ח) ברענגט א ריקאנטי מ׳זאל נישט זאגן קיין אשרי נאך מנחה, אויב מ׳פארפאסט און מ׳קומט שפעט זאל מען נישט זאגן קיין קרבנות נאך מנחה, און אשרי אויך נישט, דער מגן אברהם ברענגט עם, און דער ערוך השולחן ברענגט עם אויך, צופעליג היינט איז דעם ערוך השולחן׳ס יארצייט, און ער ברענגט דאם אויך, ער זאגט נישט פארוואם, ער זאגט נישט פון וואו ער האט עם גענומען, אבער אין מגן אברהם ברענגט ער עם פון ריקאנטי. מ׳פירט זיך אזוי? אמאל קומט מען שפעט צו מנחה.[14]

רבינו: ער איז נישט מפרט דארט וואם עם איז דער פעלער פון זאגן, ס׳איז על פי קבלה, דער של״ה ברענגט דעם טעם פארוואם מ׳זאגט פאר מנחה.

הגריד״מ וואַרפמאַן: דער ריקאנטי איז דאך א קבלה ספר, דארט שטייט אז מ׳זאל נישט זאגן.

א׳ מבני משפחתו: ראש חודש נישט צו זאגן דעם קרבן מוסף ביי איזהו מקומן, דאם זאגט מען נישט, ווייל שחרית איז כנגד התמיד.

רבינו: מ׳האט נישט געזאגט שבת אויך נישט, נישט שבת, און נישט ראש חודש. כאטשיג ס׳שטייט אין סידור.

*

הגריד״מ וואַרפמאַן: כ׳האב געזעהן א אינטערסאנטער זאך, דער שפתי כהן ברענגט די וואבעדיגע סדרה, אז דער כיור איז געווען געמאכט פון די מראות הצובאות, פארוואם? זאגט ער, וויבאלד אז דער כהן האט געדארפט זעהן דער וואם ברענגט די קרבן, און וועז ס׳איז געווען א

הק׳, כי הוא למד אצל בעל ההפלאה בפראנקפורט באותן השנים אשר ההפלאה כבש נבואתו ולא דיבר בדרך החסידות, מחמת ההתנגדות שהיה שם בהעיר, ורבינו הק׳ אמר שאצלינו הוא נחשב בין תלמידי הבעש״ט הקדוש.

12 עיי׳ בס׳ יפה שיחתן (ח״ב עמ׳ קמ״ו) שבעת שביקר הגה״ק מוהר״ר אהרן מבעלזא זצ״ל אצל הגאון ר׳ עקיבא סופר זצ״ל אב״ד פרעשבורג, ביקש ממנו להראות לו הנרות שהיו בביתו של מרן החתם סופר זצ״ל מה שהחברא קדישא הדליקו למראשותיו של בנו מרן הכתב סופר זצ״ל, בילדותו כבן שש שהיה אז ר״ל גוססˇ, ופעל עבורו החת״ס ז״ל בתפלותיו הקדושים והטהורים עוד חמשים שנה, הרה״ק מבעלזא החזיקם זמן מעט נגד עיניו לסגולה לחולשת הראות שסבל, ואמר אח״כ למקורביו הם באמת נרות של החת״ס.

13 עיין בקובץ אוצרות הסופר (גליון כ״א עמ׳ קכ״ח) שמביא תמונה מהנרות הללו, וכן בקובץ אור הצפון – בית סופריהם (גליון מ״ו שנת תשע״ג).

14 ועיין בסידור צלותא דאברהם מהגה״ק מטשעכענאוו (עמ׳ תש״ל) שמביא דעת הריקאנטי והרי מש״כ בזוהר לפנחס (עמוד רכו:) בצלותא דמנחה קודם צלותא מאי טעמא בגין דעד לא אשתכח דינא קשיא בעוד דאנפין דמלכא נהירין יימא תהלה לדוד וכו׳ דלאחר דדינא שריא ותלי בעלמא לאו שעתא איהו.

וכן בסידור של״ה בתפלת מנחה כתוב על זה ביתר בהירות, וז״ל: והזוהר פרשת פנחס כתב טעם שאומרים אשרי קודם תפלת מנחה, כי בשעת מנחה מתעורר הדין מדת הדין בעולם, ובעוד שהדין לא נתעורר לגמרי מכח הגבורה מדת הדין הקשוי, ופני המלך תפארת עדיין מאירים מאור היום, שהוא סוד החסד והרחמים, צריך לומר כל אחד ואחד תהלה לדוד, ועיין מש״כ בהגה״ה שבסידורו שם, ובספר יש שכר בדיני תפלת מנחה וערבית, ובסידורי המקובלים ז״ל ובניצוצי אורות לזוהר (כמדב׳ אות א ואות ג), ומכאן האסמכתא ועל מאמר זה של הזוהר מבוססת הדעה האומרת שלא לומר אשרי אחרי שהתפלל.

פרוי האט ער דאך נישט געקענט קוקן, האט ער געקוקט דורך דעם אן ס׳איז געווען ענגוג.[15]

דאם הייסט אזוי, אז קוקן אויף א אשה דורך א שפיגל, דאם איז א נייע מין היתר?

רבינו: עטליכע זאגן אזוי דעם פשט, פון ארי הק׳ שטייט אויך אזוי (מובא בס׳ ליקוטי תורה מהאריז״ל פר׳ ויקהל).

א׳ מבני משפחתו: דער מונקאטשער רב דער מנחת אלעזר ברענגט עס (ח״ג סי׳ כ״ה), ער זאגט א גאנצע לומדות, ער זאגט אז דער מקום המקדש האט מגין געווען, באמת טאר מען נישט, נאר דער כיור דער כהן און דער מקום המקדש האט מגין געווען.[16]

רבינו: אבער איך מיין ס׳איז געווען אן אנדערע סארט ראי׳ה, אן אנדערע געזעהעכטס...

דער הפלאה מיטן רבי ר׳ שמעלקא זענען געווען ביים מגיד, און דער הפלאה האט געדארפט צו גיין קיין פראנקפורט ווערן דארט רב, און ער האט געהאט א ספק צי ער זאל גיין, איז ער געגאנגען פרעגן דעם מגיד, האט דער מגיד געעפנט די אויגן אזוי גרויס, און ער איז געשטאנען אזוי פארטראכט אזוי א שטיק צייט, ער האט באקוקט אלע הייזער אין פראנקפורט, און ער האט געזאגט אז ער זעהט נישט קיין פראבלעם, ער קען רואיג פארן קיין פראנקפורט.[17]

מיט די סארט אויגן האט מען געזעהן אין בית המקדש, ס׳איז עפעס אנדערש געווען דאם זעהן דארט.

א׳ מבני משפחתו: פון בעל שם הקדוש שטייט, כל הנגעים אדם רואה חוץ, איז מנגעי עצמו,

רבינו: דער דגל ברענגט דאם נאך פון בעל שם הק׳.[18]

א׳ מבני משפחתו: יא, און פון רבי׳ן ז״ל איז דא א תורה, אז ביי א כהן ער מוז דאך זעהן א נגע, זאגט ער אז ס׳איז נישט געווען קיין חסרון אינעם כהן, ווייל ער דארף עם צו די עבודה.

רבינו: אין דברי יואל אין פרשת מצורע איז די תורה בקיצור, מ׳קען זעהן.

דער רבי ר׳ מיכל׳ע זלאטשובער ז״ל, ביי אים איז געווען געפערליך אריין צו גיין, ווייל ער האט אנגעקוקט און ער האט אנגעהויבן צו זאגן די עבירות וואם איז געווען, איז געווען איינער האט געדארפט אריין גיין און ער האט מורא געהאט אז ער וועט אים זאגן, אבער ער האט דאך געדארפט אריין גיין, האט ער זיך אראפ געריקט דעם הוט, ער האט זיך פארשטעלט דעם שטערן, און אזוי איז ער אריין געגאנגען צום רבי ר׳ מיכל׳ע זלאטשובער, און ער קוקט אים אן, ער האט דאך אוודאי געזעהן אלעם, האט ער אים געזאגט, דו נער, ווער ס׳קען זעהן אויפן שטערן, דער קען אדורך זעהן דורכ׳ן הוט אויך...

רבי מיכל זלאטשובער איז אמאל געווען אין בראד, און דארט איז געווען די חכמי בראד, ס׳איז דאך ידוע די חכמי בראד, דארט איז געווען רבי חיים צאנזער, אזוי האט ער געהייסן, ער איז געווען א גרויסער מתנגד, ער איז געווען פון די חכמי בראד, ער איז געווען א גדול בישראל,[19] און

---

15 וז״ל בפירוש הטור עה״ת ויש מפרשים דלכך נעשה הכיור ממראות לפי שכהן המקריב קרבנה של אשה היה צריך להקריבו לשמה ואסור להסתכל בפניה, ולכך נעשה הכיור כמו מראה שהכהן הסתכל בכיור והכירה ומקריב קרבנה לשמה עכ״ל.

16 עיי׳ בשו״ת צפנת פענח (סי׳ י״ג) שדן בזה אי הוי ערוה דרך מראה, ומסיים דבוודאי יש להחמיר בזה, ע״ש. והשאלה מובאת הרבה בספרי האחרונים אי נקרא ראיה לגבי עדות שראו דרך שפיגל, או ראיית הלבנה דרך שפיגל, וכדומה שאר ברכות הראיה, אי נחשב לראיה.

17 עיין בס׳ שמן הטוב שמביא עובדא זו איש מפי איש מהרה״ק בעל האורח לחיים ז״ל שהיה נוכח בשעת מעשה.

18 עיין בספה״ק דגל מחנה אפרים (פר׳ שלח) וולש״ק: ... על דרך ששמעתי מאא״ז זללה״ה ומובא בספר תולדות יעקב יוסף על הכרוז (אבות פ״ו, מ״ב) והבת קול היוצא מן השמים ומכרזת ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה ממה נפשך כשאין שומעים אותה למה יוצא, ואמר שהם הרהורי תשובה הבאין לאדם בכל יום ויום וזהו מבחינת הבת קול והכרוז וכן כל כרוז היוצא מן השמים יוכל האדם להבין מבחינת מחשבותיו אם הוא בעל מחשבות קדושות ומשגיח על מחשבתו.

ועל זה רמזה התורה הקדושה כל בחינת האדם האיך להשגיח והאיך לעשות בעולם העכור והאפל וההחושך הזה לפנות עצמו ממחשכיו אל הבורא ברוך הוא והאיך יתנהג כל ימיו וכל קורותיו ואודותיו בהם ירגיש ויביט כי למעלה ממנו עין רואה וכו׳ וכל מעשיו בספר נכתבים והוא בחינה אחת למי שהוא חכם ויודע בדעת להשגיח על מחשבותיו איז מחשבתו מעוררת אותו בהרהורי תשובה או כדומה לזה לעוררו להידבק עצמו בשורשו העליון, ומי שאינו בסוג זה להשגיח על מחשבותיו כי לא זכו כל כך יש עוד דרך אחר בהשגיח על מעשי בני אדם באשר הוא שם ובאיזה מקום ובאיזה דור ויבין מזה כי זה מעשי האדם אשר בא לפניו הוא לעוררו וכן דיבורי בני אדם הכל הוא לעוררו כי כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו... ע״ש.

19 וכפי המובא בספרים הוא היה מראשי הקלויז שם, ועיי׳ בס׳ זכרון לראשונים שהבעש״ט הק׳ אמר עליו שיש לו ניצוץ מנשמת ר׳ יוחנן בן זכאי. ועיי׳ בס׳ הנ״ל שפעם היה הבעל שם טוב בקהילת קודש בראד אצל רבי חיים צאנזער ראש חכמי בראד, לפתע נכנסה אשה עגונה ואמרה במרירות לבעש״ט ״לא אניחכם לכנס הביתה עד שתגידו לי היכן נמצא בעלי״, אותה שעה יצא הבעש״ט מבית הכסא וטרם הספיק ליטול את ידיו ויענה הבעש״ט לעגונה ״בעלך נמצא כעת בק״ק

ער איז געווען דארט אין ביהמ"ד און איינער איז צוגעגאנגען צום עמוד דאווענען, און רבי מיכל זלאטשובער זאגט, פארוואס שיקט מען צו אזא איינעם, ער איז דאך א גרויסער בעל עבירה?, און רבי חיים צאנזער האט עם געארט אז מ'זאגט אזוי איך א איד אז ער איז א בעל עבירה, זאגט ער, וואס פאלט אייך אין צו זאגן אויף דעם איד אזוי, זאגט ער, כ'זעה אויף זיין פנים, פארוואס זעה איך נישט? אזוי האט ער אים געפרעגט, פארוואס זעה איך נישט?, זאגט ער אים, איר ווילט זעהן? האט ער אים געגעבן אזא מאך מיט די הענט, האט ער געזאגט, איך זעה, איך זעה.. ער האט שוין געזעהן...

כ'האב אמאל געזאגט, לכל היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל, לכל הי"ד החזקה, ער האט געמאכט אזוי מיט די האנט, איז געווען לכל המורא הגדול לעינ"י כל ישראל, אלע אויגן האבן געזעהן...[20]

הגריד"מ וואַרפמאַן: ס'איז געווען א ענליכע מעשה מיט רבי שלום קאמינקער מיטן ישועת יעקב, דער ישועת יעקב איז דאך געווען א גרויסער מתנגד,[21] און איינער פון די רבי'ם, כ'מיין ס'איז געווען דער קאמינקער רב איז געקומען, און ער האט געוואוסט אז ער קומט האט ער אוועק געגומען אלע בענקלעך, אז ער זאל נישט קענען זיצן און ער זאל מוזן שטיין, ווער ער איז אריין געגאנגען האט ער געקושט די מזוזה, איין מאל, צוויי מאל, דריי מאל, האט ער געזאגט אז דער איז א משוגענער, ער איז א נער, זאגט ער אים 'די מזוזה איז פסול', האט ער זיך אויסגעלאכט, זאגט ער 'מאכט עם אויף', האט מען עם אויפגעמאכט און מ'האט געזעהן אז ס'איז געווען א לאך אין די מזוזה, די נעגל האט אדורך געלעכערט די מזוזה.

ס'איז דא תשובות פון ישועת יעקב מיטן ישמח משה, אין השיב משה איז דא תשובות.

נאך פון ווען דער ישמח משה איז געווען רב אין שינאווא, שינאווא איז נישט ווייט פון לעמבערג.

הרש"ה: פונעם ישועת יעקב איז דא שיינע הסכמות אויף חסידישע ספרים.

א' מבני משפחתו: כ'האב אמאל געהערט אז די הסכמות איז געווען ווייל מ'האט געדרוקט די ספרים אין לעמבערג און מ'האט געדארפט האבן א רב מטעם וואס זאל געבן אן הסכמה.

רבינו: דאס איז געווען ביי רבי יוסף שאול, דער שואל ומשיב, אין לעמבערג איז געווען די דריקעריי, און די רעגירונג האט נישט געלאזט, ס'איז אזוי געווען, ס'איז דאך געווען עסטרייך, די עסטרייכישע רעגירונג איז געווען א מלכות של חסד כלפי רוסלאנד, אבער ס'האט אויך געהאלטן זייער שטארק דעם צענזור, מ'האט נישט געלאזט דרוקן, איין דרוק איז געווען, נאר אין לעמבערג האט מען געמעגט דרוקן ספרים.

א' מבני משפחתו: מ'זעהט טאקע אסאך ספרים האט מען דארט געדרוקט.

רבינו: מ'האט נישט געקענט דרוקן, ס'איז נישט געווען קיין דרוקעריי, די רעגירונג האט נישט געלאזט. נאר אין לעמבערג, דארטן איז געווען א צענזור, במילא זענען אלע ספרים געדרוקט געווארן דארט, דעם ייטב לב האט מען אויך געדרוקט אין לעמבערג. אלעם האט מען דארט געדרוקט, דעם דברי חיים האט מען אויך געדרוקט אין לעמבערג, דער דברי חיים אויף שמות, און די תשובות דברי חיים.

הגריד"מ וואַרפמאַן: נאך בחייו האט מען עם געדרוקט?

רבינו: בחייו האט מען עם געדרוקט אן א נאמען.

הגריד"מ וואַרפמאַן: דעם ייטב לב.[22]

לישאוויטה גראד". לאחר מכן שאל ר' חיים את הבעש"ט "איך עניתם ברוח הקודש בלא נטילת ידים", הצביע הבעש"ט לעבר צלוחית המים שעמדה בסמוך, ואמר, "כשם שאני רואה כעת את הצלוחית כך אני רואה את בעלה בראיה גשמית ממש".

20 עיין בהקדמה להספר הק' אור יצחק מהרה"ק מראדוויל שמביא עובדא מוויכוח שהיה לאביו הק' עם רבי חיים צאנזער, וכן עיין בס' אוצר ישראל שמביא עובדא באריכות מוויכוח שהיה לו עם חכמי בראד, וכן עיי' בס' מלכי בקודש כמה עובדות ע"ז.

21 ועיין בס' תולדות שמואל על המהר"ש ענגיל מראדמישלא שהגאון בעל הישועות יעקב הי' אומר בצחות על הגה"ק בעל ישמח משה ז"ל הושיעה ה' כי גמר 'חסיד', מלשון גמרא גמור, שאנו זקוקים לישועה כי יש כבר חסיד שיודע ללמוד.

ועיי' בס' קול שמחה (אות של"ם) הרה"ק הרבי ר' בונם ז"ל ציוה על תלמידו הה"ק מהרי"מ מוואַרשא להשקיט התנגדות העולם ולהראות כי נמצא לומדים גם בחסידים גם לפני צדיקים, והי' בק' זידיטשוב, בראד, סטריא, לבוב, והגאון בעמח"ס ישועות יעקב שאלו אם נמצא בחסידי פרשיסחא עוד למדן כמוהו, והשיבו הן, אמר אם ידעתי כן לא הייתי מתנגד על פרשיסחא, כשבא לביתו אמר כי כוונתו על הררמ"מ מקאצק שהוא כמוהו.

22 כידוע שמרן הייטב לב לא רצה לגלות שמו בשער הספר מחמת ענותנותו, וזלש"ק בשער הספר: אשר חנן אלוקים את עבדו תחת אשר אהב את אבותיו ויבחר בזרעו אחריו, הנה הוא נחבא אל הכלים, דך נכלם, ווילט פניו באדרתו ויגלום, זה שמו לעל"ם.

אמנם יש לציין שבסוף דברי ההקדמה בספרו רימז מרן הייטב לב את שמו הקדוש ברמז ובראשי תיבות, שכותב: מחכים אנחנו ומיחלים,

רבינו: דעם דברי חיים איז אויך געווען אן א נאמען.

הגריד"מ וואך: פארוואס? מ'האט מורא געהאט?

רבינו: כ'ווייס נישט, אזוי איז געווען.

נישט נאר דאס, אין דברי חיים אין די תשובות ברענגט ער אראפ וואס עס שטייט אין ספר דברי חיים אויף שמות, ווי נישט ער איז דער מחבר, ער שרייבט 'ומה שכתב בספר דברי חיים', ער רעדט ווי פון א דריטן פערזאן, ער שרייבט נישט 'מה שכתבתי'.[23]

הרש"ח: אבער די תשובות שרייבט ער יא א נאמען.

רבינו: אין די תשובות יא, אבער ער ברענגט אראפ דארט דעם ספר דברי חיים אויף שמות ווי נישט ער האט דאס געשריבן.

הגריד"מ וואך: די תשובות האבן געדרוקט די אייניקלעך.[24]

רבינו: יא, אבער ער האט זיי געשיקט.

הגריד"מ וואך: אמאל איז דאך געווען דער ש"ס פון לעמבערג, דאס איז געווען דער ש"ס דעמאלטס.

רבינו: ביז צו די ווילנא ש"ס.

הגריד"מ וואך: דאס איז געבליבן, משפחת ראם האט דאס געדרוקט, די אלמנה.

רבינו: זיי זענען געווען גרויסע עשירים, און זיי האבן אריין געלייגט כוחות אין ארוים נעמען די גרייזן, זיי האבן געדונגען מענטשן.

הגריד"מ וואך: הויינט האט מען איבער געדרוקט דאס און מ'האט געטראפן נאך אסאך גרייזן.

רבינו: א מענטש קען נישט מאכן א שלימות, שלימות קען נאר דער בורא כל עולמים, נאר דער הייליגער באשעפער קען מאכן א שלימות. אבער זיי האבן אסאך גרייזן ארוים געגומען.

הגריד"מ וואך: הויינט מיט קאמפיוטער איז אביסל גרינגער.

רבינו: מ'האט הויינט דאך געטראפן גרייזן.

זיי האבן געזאגט אז ווער ס'טרעפט א גרייז באקומט א ש"ס, בימים ההם.

הגריד"מ וואך: בימים ההם איז געווען אזוי, זיי האבן געזאגט ווען מ'האט געטראפן א טעות אין דעם סידור אדער אין דעם מחזור האט מען באקומען אויך, זיי האבן געהאלטן אז מ'וועט נישט טרעפן.

רבינו: זיי האבן זיך אזוי אויפגעטוהן ווער ס'טרעפט א גרייז באקומט א ש"ס. זיי האבן זיך געלאזט קאסטן.

הגריד"מ וואך: דעמאלטס איז געווען יעדער אות געדרוקט מיט די האנט.

רבינו: אוודאי, מיט די האנט, א ווילנא ש"ס האט געהייסן אינדערהיים א פארמענגן, א ווילנא ש"ס דאס איז געווען א יקר המציאות.

הגריד"מ וואך: כ'דערמאן זיך ווען כ'בין געווען א יונגל אין פאריז איז דארט געווען א רב ער האט געהייסן ראטטענבערג, האט ער געפלעגט צו געזאגט אז אינדערהיים ווער האט געהאט א ש"ס, ס'איז געווען איינס אין ביהמ"ד און ווען מ'האט געלערנט איין מסכתא האט מען געבארגט אדער מ'האט געקויפט, הויינט אז מ'האט נישט קיין ש"ס אינדערהיים וועט מען גארנישט לערנען, ווייל ביז מ'וועט צוקומען צום ביהמ"ד וועט זיך דער יצר הרע שוין אריין כאפן.

רבינו: אינדערהיים איז אזוי געווען, אז מ'האט געהאט א ש"ס, נישט מיט רי"ף מיט ר"ן אזוי, נאר בלויז די גמרא, איז מען געווען צופריידן, מ'איז געווען א מסתפק במועט. מ'האט אבער געלערנט...

הגריד"מ וואך: ס'איז געווען ווייניגער צו לערנען.

רבינו: מ'האט אבער געלערנט, מ'איז אויפגעשטאנען פארטאג'ס לערנען.

ונפרד רבינו ממנו ברב ברכות

אנא ה' היטיב"ה ברצונך ציון ותבנה חומות ירושלים עיר קדשינו, קוה קויתי"י א"ל ה' וישמע שוועתינו, וערבה לו מנחת יהוד"ה וירושלים כב"א.

וכ' משה היה רועה (ח"ד עמ' תקל"ח) מסופר שמרן רבינו בעל ברך משה ז"ל אמר בשם דודו מרן רביה"ק ז"ל שזקה"ק הייטב לב ז"ל העלים שמו מן הספר, לא מחמת כדי שלא ידעו מי חיברו, כי הרי בניקל היו יכולים לגלות מי כתבו, כי הרי הוא מזכיר בתוך הד"ת אביו הגה"ק רבי אלעזר ניסן ואת זקינו הישמח משה הרבה פעמים בלי שיעור, וכן הספר הוא מלא מד"ת שאמר בקהל עם רב בכל עת מצוא, אלא הוא הסתיר את שמו כי מחמת רוב ענותנותו ושפלות רוחו לא הי' יכול להחליט בדעתו לפרסם שמו בראש הספר.

23 עיי' בשו"ת דברי חיים (אבהע"ז סי' קס"ו) שכתב: אודות הצריך עיון שמצא בספר דברי חיים (בשמות אנשים את מ"ם ס"ק י"ב) הנה ידע מעלת כ"ת כי המחבר הלז לא נתכוון לקנטר ח"ו רק מה שלקוצר דעתיה יש לעיין בזה הענין כתב צריך עיון.

עוד זאת מצאנו (תשובות נוספות סי' י"ד) וזלש"ק: ומחמת כשלון כחי לא אוכל להאריך דברים אשר בלבבי, וגם בפלפול לא יכולתי להעיר, הגם שבספר דברי חיים (הל' מקוואות אות נ"ז) בא בארוכה, עוד הרבה לפלפל, רק אין בכחי להביא הדברים בכתב, ובפרט כי הכותב אשר עמי נחלה למאוד, ולזה קצרתי, עכ"ל.

24 עיי' בס' י"ג אורות (ח"א) שהרה"ק מצאנז מינה את נכדיו הרה"ק המהר"ש מבאבוב והרה"ק רבי משה מבארדיוב זצ"ל שהם יסדרו את תשובותיו לדפוס, והם שהו בעיר לעמבערג ופיקחו בעצמם על עניני הדפוס, ע"ש באריכות.

דברות קודש

מאת כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

שיעור תהלים לתלמידי המתיבתא הק' בקרית יואל יע"א בהיכל הישיבה סניף ברך משה יום ה' פרשת בהעלותך תשפ"ב לפ"ק

דוד המלך זאגט אין תהלים קאפיטל י"ב פסוק ב', **הושיעה ה' כי גמר חסיד כי פסו אמונים מבני אדם שוא ידברו איש את רעהו שפת חלקות בלב ולב ידברו.** מ'זעהט דאס גאנצע קאפיטל דא רעדט דוד המלך בגנות פון מידת השקר וואס פאר א מיאוס'ע זאך דאס איז, וואב א עוולה די עבירה פון רעדן ליגנט איז, צו זאגן שקר און פאפערייען.

ס'איז דא א חתם סופר, ער זאגט, מצה איז א בחינה פון אמת, ווייל מצה לייגט מען אריין מעהל אין וואסער און מ'קנעט דאס, און אזוי ווי מ'האט דאס איינגעקנעטן אזוי איז עס, אזוי בלייבט דאס, איז עס אמת. חמץ דאס איז שוין שקר, ס'איז געווען קלענער, ס'האט געיוהרן, ס'איז געווארן גרעסער, איז עס דען אזוי ווי ס'איז געווען, זאגט ער ס'איז געווארן אויפגעבלאזן, דאס איז שקר, און די מצה איז די בחינה פון אמת, און די מצה איז משפיע אמת, און חמץ איז משפיע שקר.

ס'איז ביי מיר א גרויסע שמחה די וואך, כ'האב געהאט די זכיה די וואך צו פארן שניידן ווייץ, קציר מצוה, פאר מצות מצה, שוין אויפן קומענדיגן יאר אי"ה אויף פסח, ס'איז נישט אזוי גרינג, ס'קומט נישט אזוי גרינג אן, ס'איז א טירחא דגופא און א טירחא דממונא, ס'איז שווער, ס'איז געוואלדיגע גרויסע היצן, פון הונדערט צעהן - הונדערט פופצן גראד הייס, עס באקט די זון, אבער ס'איז אלעס כדאי, ס'איז אלעס וועדר, די הרגשים אז מ'שניידט ווייץ פאר מצה, פארן כזית מצה, עס גייט אריין אין די ביינער אריין, ס'איז א געוואלדיגע שמחה אז מ'האט די זכיה מקיים צו זיין מצות קציר חטים פאר מצות מצה.

כ'קען גארנישט זאגן דאס געוואלדיגע ענין, די גרויסע שמחה וואס עס איז דא אויף דעם, די גרויסע זכיה וואס מ'האט אז מ'קען שניידן ווייץ פאר מצות, מהודר ומשומרת, וואס הייסט משומר, מ'דארף צו פארשטיין, אז מ'ווייסט נישט וואס דאס מיינט עס וואקסט ווייץ, ווי אזוי דאס איז, מ'מיינט אז ס'איז אזא פשוט'ע זאך, מ'דארף האבן סייעתא דשמיא אין יעדע זאך, אן סייעתא דשמיא איז מען גארנישט מצליח, מיט סייעתא דשמיא איז מען מצליח, ביי מצות איז א עקסטערע סייעתא דשמיא, ווייל מ'האט עס

גארנישט אין די הענט, ס׳איז גארנישט ביים מענטש אין די הענט, א מענטש דארף צו טוהן וואס ער טוט, וואס ער קען, דעמאלטס קען ער האפן און בעטן דעם באשעפער דער אויבערשטער זאל אים מצליח זיין עס זאל ארויס געבן מצה מהודר משומרת ביי קציר חטים.

במילא איז עס ביי מיר זייער א גרויסע שמחה, אז מ׳פארט אין די מרחקים, כ׳גיעדענק אמאל מיט יארן צוריק איז מען געפארן דא אין די נאנט, דא אין לאנג-איילענד, און מ׳האט געשניטן ווייץ, עטליכע יאר האט מען געשניטן דא, מיט צוואנציג יאר צוריק האט מען געשניטן דאהי, ס׳איז אסאך גרינגער אנגעקומען, אבער כ׳זאל זאגן אז ס׳איז גלייך צו די מצות וואס מ׳שניידט אין די מרחקים, לא פגע ולא נגע, דער נאטור וואס דער אויבערשטער האט באשאפן די וועלט דא אין די געגנט רעגנט זומער, רעגן דאס איז רעגן וואסער, און אז ס׳רעגנט אויף די ווייץ וועט ס׳איז שוין נתייבש און ס׳דארף שוין נישט קיין יניקת הקרקע, וועלט גע׳פסק׳נט אין שולחן ערוך אז ס׳איז חמץ, און אפילו מ׳זעהט נישט אז ס׳איז חמץ, זאגט דער רשב״א און אזוי פסק׳נט דער מחבר אין שולחן ערוך אז מ׳טאר דאס נישט עסן, ס׳איז חמץ.

וועו הייסט דאס יניקת הקרקע איז זייער שווער מיט אונזער שכל אונז זאלן מיר מבחין זיין, יעצט איז נאך יא צריך יניקת הקרקע און יעצט איז שוין נישט יניקת הקרקע, מיט א קלייניקייט, מיט איין טאג טוישט זיך דאס, פון איין טאג אויפן אנדערן, נישט נאר פון איין טאג אויפן אנדערן טאג, נאר ס׳קען זיין אינעם זעלבן שבולת, אין די זעלבע זאנגען קען זיין אויבן און אונטן, אויבן שיינט מער די זון, וועלט עס פריער געצייטיגט, און אונטן איז עס נישט אזוי געצייטיגט, און אז ס׳איז שוין געצייטיגט אז ס׳קומט ארויף רעגן וואסער וועלט דאס חמץ.

דער אויבערשטער האט געהאלפן, אז ס׳איז דא אין אריזאנע א פלאץ וואו ס׳וואקסט און עס רעגנט נישט, עס וואקסט אזוי ווי אין מצרים וואס מ׳טרונקט עס אן די פעלד אזוי פון אונטן און ס׳קומט נישט צו צו די ווייץ, וואו ס׳קומט נישט צו קיין טראפ וואסער מעולם, און די וואסער וועלט אויך אפגעשפארט צוויי-דריי וואכן פארן שניידן, דעמאלטס טרוקנט דאס אויף די זון, עס דארף שוין נישט וואקסן, מ׳קען שניידן ווייץ וואס איז מהודר ומשומר מאוד, נישט נאר ס׳איז משומר משעת קצירה, נאר אויפן פעלד איז דא שומרים וואס זיי געבן אכטונג שוין אפאר וואכן פארן שניידן אז ס׳רעגנט נישט, עס זיצן אידן אויפן פעלד, זיי וואוינען דארט אין אזא טרעילער, זיי געבן אכטונג טאג און נאכט, אפילו שבת און אפילו שבועות, יו״ט זיצן זיי דארט אויפן פעלד און זיי געבן אכטונג אז ס׳האט נישט גערעגנט, ס׳איז א געוואלדיגע זאך, כ׳קען אייך גארנישט זאגט וואספארא געוואלדיגער הידור דאס איז, ס׳איז א געוואלדיגע שמחה, מ׳האט אפגעשניטן אסאך ווייץ, און מ׳איז נאכנישט פערטיג, מ׳שניידט נאך, קרוב צו א מיליאן פונט ווייץ האפט מיט אויבערשטן׳ס הילף צו שניידן, דאס גייט נישט אין איין טאג.

עס איז א געוואלדיגע זכיה, כ׳דאנק דעם בורא כל עולמים וואס ער האט מיר געגעבן די זכיה אין זאל קענען מהדר זיין, מזכה זיין אידישע קינדער מיט אמת׳דיגע שמירה ווייץ, און דאס איז נאך מער, וועו מ׳הערט אז אפילו די וואס האבן אונז אפגעלאכט און אפגעשפעט זענען אויך שוין געגאנגען שניידן נעבן אריזאנע, אין שכינות, זיי האבן אויך געשניטן דארט ווייץ, עס האט געדויערט פופצן יאר ביז וועו מ׳איז אנגעקומען צו דעם, **אבער ס׳איז ביי מיר א זכיה אז כ׳הער אז מ׳האט געשניטן דארט ווייץ, צענדליגער טויזענטער אידן וועלן דעם קומענדיגן יאר עסן מער מהודר און מער משומר׳דיגע מצות, און ס׳איז א גרויסע זכיה פאר וער ס׳האט צוגעליגט צו דעם א האנט.** דער אויבערשטער זאל העלפן מ׳זאל קענען מקיים זיין מצוות מיט הרחבת הדעת און מיט סייעתא דשמיא אן קיין מכשול.

בעזהשי"ת

ברכת התורה

תשבח בהלל וברננה, נברך בזה בברכה נאמנה, בשם ציבור אנ"ש קהל עדת מי מנה, חברי החבורה
תן שי"ר ושבח בברכת ברוך הבא, למע"כ הני תרי צנתרי דדהבא, מריחוק מקום מצודתם פרוסה עלינו
בידי המעש לתורה ולתעודה, כל פה אליהם יודה, מתמסרים למען הרמת קרן התורה בכל אתר ואתר
תורה דרבים וכן שלמים בקרב קהילתינו זקוף לזכותם, הוד והדר פעלם ותעמוד לעד צדקתם, הן המה

שלו"ם ומושלם בכל המעלות, איש חמודות רב תבונות, ויברך אלקים את יצח"ק
שלו"ם ואהוב לכל, על כל מכידיו נערץ חביב ומהולל, אשר אהבת את יצח"ק
שלו"ם מקדים לכל אדם, מקבל את כ"א בסבר פנים, כל השומע לו יצח"ק
שלו"ם שמו שלו"ם בתורתו, כשמו הטוב כן תהילתו, אלה תולדות יצח"ק

הרבני הנגיד הנכבד המפואר, מוכתר בכל תואר

הרה"ח ר' שלו' יצחק יאקאבאוויטש שליט"א

פטרון חבורת "תורתך שעשועי" פה בני ברק יצ"ו

ומשנהו כדומה לו הרבני החשוב והנעלה, נודע לתהילה

הרה"ג ר' יצחק שוואַרטז שליט"א

מנהל חבורת "תורתך שעשועי" העולמי

תורתך שעשועי

אשרי מי שבא לכאן ולמדו בידו

סיום סדר נזיקין והתחלת סדר קדשים

א קוף כ סיון תשפ"ב

באולם כתר הדימון

סיפו נסכתו בשבחת תמורה

הן המה אשר בנוסף לפעולותיהם
הכבירים זה רבות בשנים למען
לומדי החבורה, מריחוק מקום
מצודתם פרוסה עלינו ברוח
מסורה, יום ולילה לא ישבותו
למען חבורתינו הק' המעטירה

הוסיפו בתוספת קדושה ואורה
לכלכל את ההוצאה האדירה
של מעמד הנכבד והמפוארה
כראוי וכיאות לכבוד התורה
סיום סדר נזיקין עד גמירא
והתחלת סדר קדשים וטהרה

תהי נא ברכתינו לראשם עטרה, להני פטרוני החבורה, ישלם ה' פעלם, והשב ישוב להם גמולם בראש
זכות אלפי השעות שנלמדו ונבחנו במשך השנים, תעמוד להם להתברך ברב ברכות אשר על ראשם יופי
וכב ערבה, יברכם בברכה מרובה, בברכת ברוך אשר יקים את דברי התורה, להנחיל אוהבי י"שע
תהי ברכותינו לראשם עטרה, כל השומע יצח"ק להם בהלל ושירה, וכל הברכות האמורות בתורה ה' ישפיע
כל היום חונן ומלוה וזרעם לברכה, ויזכו לרב תענוג ונחת מכל המשפחה, אושר ועושר וכל טוב עד בלי ד

המברכים בברכת התורה, אסירי התורה וההוקרה

חבורת "תורתך שעשועי"

ד'סאטמאר בני ברק